

Grad
Dubrovnik
City of
Dubrovnik

RESPECT
THE CITY
POŠTUJMO
GRAD

Akcijski plan

Programa Poštujmo Grad!

za razdoblje do 2025. godine

Ranko Milić

eupolisgrupa

Listopad, 2021.

Sadržaj

Uvod	2
Metodološki okvir.....	6
Znanstveno-stručna podloga.....	9
Strateško-planska razvojna podloga	12
Poveznice <i>Akcijskog plana</i> na I. fazu <i>Strategije razvoja turizma</i>	14
Kritički aspekti identifikacije elemenata <i>Akcijskog plana</i>	16
Strateški okvir <i>Strategije turizma</i>	18
Prihvatni kapacitet grada Dubrovnika	21
Akcijski plan u odnosu na <i>Strategiju razvoja turizma DNŽ 2012.-2022.</i>	24
Akcijski plan u odnosu na nacionalne, EU i globalne strategije	24
Provedbeni rizici i mjere otklanjanja	28
Analiza prioritetnih problema i ciljeva	31
Usporedba ciljeva i mjera <i>Akcijskog plana Programa Poštujemo Grad!</i> s ciljevima <i>Strategije razvoja turizma</i>	35
Ciljevi <i>Strategije razvoja turizma</i> u odnosu na ciljeve i mjere intervencijske logike <i>Programa Poštujemo Grad!</i>	42
Prijedlog intervencijske logike <i>Programa</i>	47
Akcijski plan Programa Poštujemo Grad za razdoblje do 2025.....	55
Provedbena struktura i kontakti <i>Programa Poštujemo Grad</i>	62

Uvod

Projekt Poštujmo Grad! pokrenut je kao strateški istraživačko-razvojni i inovacijski program u okviru ugovora o poslovno-tehničkoj suradnji u aktivnostima planiranja i provođenja istraživanja i razvoja projekata, modela i rješenja održivog razvoja Grada Dubrovnika i gravitirajuće regije s naglaskom na inovativni održivi, odgovorni turizam. Ugovor je potpisan između Grada Dubrovnika i tvrtke Eupolis grupa dana 4.12.2017.g. *Opći cilj* ovog istraživačko-razvojnog programa jest stvoriti pretpostavke za unapređenje kvalitete življenja i boravka svih stanovnika i gostiju grada Dubrovnika planiranjem, istraživanjem, razvojem i primjenom integriranog pristupa promišljanju, financiranju i realizaciji razvojnih rješenja u ključnim segmentima društvenog, gospodarskog, kulturnog, odgojno-obrazovnog, socijalnog, urbanističkog, komunalnog, prometnog i naravno turističkog održivog razvoja.

Tijekom 2017. godine grad Dubrovnik našao se u središtu globalne pažnje kao jedan od primjera onoga što se u medijima i akademskim krugovima počinje označavati pojmom „prekomjerni turizam“. Iako ova pojava nije počela tada, kako u Dubrovniku, tako i diljem svijeta, brojni mediji, građani, političari, udruge i struka počinju u to doba sve glasnije upozoravati da trendovi nekontroliranog rasta masovnog turizma i njegove sve izraženije ekonomske monokulture mogu u konačnici biti pogubni ne samo za grad i lokalno stanovništvo, te njegove kulturno-povijesne, prirodne i krajobrazne vrijednosti, već i za sam turizam i gospodarstvo koji se na njemu temelje. Sama činjenica da se Dubrovnik tijekom 2017. i 2018. godine našao na listi destinacija koje treba izbjegavati, a sve značajniji broj posjetitelja počeo iskazivati nezadovoljstvo posjetiteljskim iskustvom u prostorima sve zagušenijim turistima, vozilima i sve agresivnijim turističkim sadržajima i ponudama, ukazuje na probleme koje ovaj pristup donosi i samom turizmu i krajnjim kupcima turističkih proizvoda i usluga.

Međutim, 2020. godina, s pojavom COVID-19 situacije diljem svijeta, donosi sasvim nove perspektive i izazove turističkog, pa i ukupnog društveno-gospodarskog razvoja. Pitanje održivosti društva i gospodarstva, posebice onog temeljenog na monokulturi masovnog turizma postaje još izraženije. Diversifikacija gospodarstva, pa i turizma, u ovoj situaciji dobiva novi, još snažniji argument. Sada ona postaje gotovo pitanje opstanka, odnosno izazov stvaranja više razine otpornosti i društva i gospodarstva, pa i samog turizma na sve, pa tako i na javno-zdravstvene i sigurnosne, ali i druge relevantne društveno-gospodarske, socijalne, financijske, geopolitičke, klimatske i prirodne krize i rizike. Sve ovo samo dodatno osnažuje svijest o potrebi drugačijeg, sustavnog i integriranog pristupa razvoju, koji će se temeljiti na načelima koje danas sve veći broj dionika karakterizira održivijim, ekološki i društveno odgovornijim, pa i ekonomski kvalitetnijim pristupom rješavanju ključnih pitanja i potreba lokalne zajednice, pa tako i sektora turizma. U konačnici, ideje i modeli o kojima se već dugo govori, ali na kojima se manje sustavno radi, postaju sve relevantnije, ali i prioritetnije nego prije.

Zanimanje za pitanja i praksu integriranih modela dobrog upravljanja u turizmu počinje se početkom ovog stoljeća sve više isticati kao razvojni imperativ kojeg praksa ipak presporo prati. Turizam, kao gospodarska grana koja uključuje iznimno širok skup dionika i utjecaja, danas je ogledni primjer razvojnog izazova u kojem konvencionalni, usko sektorski pristup ili izolirana „točkasta rješenja“ ne donose prave rezultate. Naime, turizam se dotiče gotovo svih sektora, od pitanja upravljanja resursima kao što su prostor, prirodni i kulturni okoliš, preko prometa, komunalnih usluga, urbanog razvoja i planiranja, razvoja ljudskih resursa, do stanovanja, zdravlja i sigurnosti.

Grad Dubrovnik, kao grad čija je jedinstvena kulturna baština uvrštena na popis Svjetske baštine, jedan je od primjera sredine čije je najveće kulturne vrijednosti (na kojima se temelji destinacijska atraktivnost) nagli i ničim nadzirani razvoj turizma počeo duboko ugrožavati. Ozbiljnost problema dovela je do toga da i međunarodne institucije poput UNESCO-a i ICOMOS-a od Grada Dubrovnika

zahtijevaju aktivan i ozbiljan pristup promišljanju načina upravljanja, odnosno očuvanja i zaštite baštine.

Iako je kriza uzrokovana COVID-19 situacijom umanjila, a možda barem privremeno i dokinula neke od osnovnih izazova koje nosi prekomjerni turizam, ona je stvorila i pretpostavke za još kvalitetnije promišljanje, ali i djelovanje u pravcu razvoja turizma i gospodarstva koji svoju održivost i razvoj trebaju tražiti izvan konteksta masovne turističke monokulture čija opstojnost sada postaje i objektivno upitna.

S druge strane, jedno od ključnih polazišta dobrog upravljanja jest stavljanje baštine u širi okvir u kojem se kulturna dobra i turistički razvoj ne mogu promatrati odvojeno od ostalih razvojnih aktivnosti, društvenih promjena ili drugih ključnih pitanja lokalne zajednice kako bi se razvile i provele zajedničke vizije i participativne politike. Složeni problemi s kojima se suočavaju destinacije pod UNESCO-ovom zaštitom i koje je ovakav nagli rast, a sada i nagli pad masovnog turizma doveo do pitanja ne samo održivosti već i pukog opstanka, nisu se nigdje uspjeli riješiti izoliranom, sektorskom politikom. Brojna znanstveno-stručna literatura, ali i relevantne globalne politike sve jednoglasnije ističu kako upravo integrirani, sustavski pristupi, temeljeni na međusektorskoj suradnji i koordinaciji, participaciji, dobrom upravljanju te na rezultate usmjerenom strateško-razvojnom, programskom i projektnom djelovanju, donose stvarne promjene i boljitak svim dionicima i prostorima u cjelini. Mnoga ključna globalna, europska, nacionalna i sektorska tijela ovakve pristupe danas smatraju gotovo pa jedinim mogućim u rješavanju sve složenijih izazova globalnog društva i gospodarstva.

Razmatrajući kritičan trenutak u kojem se razvoj turizma nalazi u svijetu, Republici Hrvatskoj, a posebice gradu Dubrovniku, s izazovima koji zahtijevaju učinkovite i dinamične odgovore uz poštivanje svih uzusa sustavnog strateškog pristupa, nastao je prijedlog da se dinamičnim istraživačko-razvojno-inovacijskim (IRI) i integriranim strateško-programskim pristupom osmisli i pokrene sustav koji će temeljem postojećih i nadolazećih razvojnih okvira i politika, aktualnih znanstveno-stručnih spoznaja, te uključivanjem i suradnjom ključnih dionika generirati kratkoročna, srednjoročna i dugoročna rješenja koja bi omogućila mjerljiv pomak prema održivijem i odgovornijem turizmu i lokalnom razvoju.

Temeljna ideja je kombinacijom strateško-planskih, ali i inovativnih tzv. „agilnih“ ili adaptivnih pristupa rješavanju razvojnih problema povezanih s pitanjima održivog razvoja i održivog turizma potaći stvarne, vidljive promjene. Inovacijskim javno-privatnim partnerstvom predloženo je korištenje metoda i alata koji proizlaze iz sfere društvenih, gospodarskih i digitalno-tehnoloških inovacija s ciljem razvoja i realizacije projekata, alata i rješenja nužnih za stvaranje, mjerljiv i kvalitetan iskorak.

Agilan, adaptivan pristup podrazumijeva da se problemi i potrebe danas teško mogu rješavati (samo) konvencionalnim „sporovoznim“ planskim pristupima. Stvaranje strateških okvira (kao što su strateški planski dokumenti, prostorni planovi i slično) u dinamičnom svijetu velikih i naglih promjena na konvencionalan način uz postojeći disfunkcionalan provedbeni okvir i manjak kapaciteta (uključivo i ljudskih, i institucionalnih, i financijskih) postaje sizifovski posao. U današnjem hrvatskom društvu, strategije se rade godinama, uz značajnu potrošnju resursa, a njihove preporuke, mjere i aktivnosti gotovo da se i ne provode. To ne znači da strategije više nisu potrebne. Dapače, potrebne su možda i više nego ikad. Međutim, u vremenu kada se u nekoliko godina, pa čak i u par mjeseci, društvo i gospodarstvo mogu drastično izmijeniti, polazne točke na kojima su strateški dokumenti temeljili svoje analize i planove, postaju gotovo preko noći dramatično promijenjene. U trenutku kad se strateški i drugi planski dokumenti usvoje, postaju mahom zastarjeli, neprovedivi ili čak imaju potpuno pogrešno definirane ciljeve. Upravo ova posljednja, globalna kriza najbolji je primjer takve situacije. COVID-19 situacija je stubokom promijenila globalnu sliku turizma, ugostiteljstva, putovanja i cijelog niza vezanih industrija. Suočavamo se s potpuno novim izazovima razvoja, održivosti, ali i opstojnosti i otpornosti ne samo ovih sektora, već i ukupnog društveno-gospodarskog konteksta.

Stoga, ovaj *Akcijski plan* sagledava upravo ovu, vrlo zahtjevnu situaciju u kojem se turistički sektor, ali i cijela lokalna zajednica i ekonomija nalaze te predlaže integrirani strateško-razvojni, provedbeni, tehnološki, ali i financijski okvir dinamičnog odgovora na ključne izazove, pitanja i potrebe korištenjem kombinacije kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih intervencija. One moraju proizaći iz sinergije javnih, privatnih, ali i civilnih, kao i znanstveno-istraživačkih, razvojno-inovacijskih i okolišnih čimbenika, te aktiviranjem svih dostupnih europskih i drugih izvora vanjskog i vlastitog financiranja. Ovo je posebice važno u ovom trenutku kada se nalazimo pred novim višegodišnjim financijskim okvirom Europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje od 2021.-2027. te ambicioznim planom oporavka Europa sljedeće generacije koji Republici Hrvatskoj otvaraju jedinstvene mogućnosti ne samo oporavka, već i cjelovite razvojne tranzicije društva i gospodarstva na svim razinama.

Upravo zato, kvalitetni akcijski planovi nužni su danas više nego ikada prije kako bi se definirali konkretni smjerovi, programi i projekti koji će omogućiti kvalitetno i dinamično povlačenje ovih sredstava i ulaganje u prioritetne aktivnosti održivog, ali i regenerativnog društveno-gospodarskog oporavka ljudi, organizacija svih veličina i sektora i cijelih zajednica.

Od 2018. do danas, ovaj dokument je organski nastajao i rastao, s prvim elementima akcijskog plana izrađenim i pokrenutim već tijekom 2018. godine. Naime, temeljem postojećih strateških dokumenata kao i onih koji su bili u procesu izrade poput radnih verzija *Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.*, te na temelju participativnih radionica i doprinosa velikog broja dionika uključivo članica i članova *Savjetodavnog vijeća Projekta Poštujmo Grad!*, sudionika pojedinačnih i grupnih tematskih sastanaka, uključivo i članova gradskog vijeća, izrađeni su prvi prijedlozi kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih intervencija. Razlozi tome bili su jasni. *Akcijski plan* trebao je po logici stvari biti prirodni sljednik prethodno navedene *Strategije razvoja turizma*, a jednako tako i *Plana upravljanja povijesnim jezgrom Grada Dubrovnika*. Međutim, njihov dovršetak nije tada bio niti na vidiku, jer se u oba slučaja radilo o dokumentima koji su ispred sebe imali značajne i dugotrajne procese koje je tek trebalo odraditi. Međutim, bilo je sasvim jasno da odgađanje s mjerama sprečavanja daljnjih šteta kako prema kulturnoj baštini, tako i prema lokalnom stanovništvu i njihovoj kvaliteti življenja, ali i prema samim posjetiteljima i turističkom sektoru, odnosno prema ugledu grada Dubrovnika, ne dolazi obzir. Intervencije je trebalo osmisлити i primjenjivati odmah, ali na jednako promišljen, participativan, koordiniran i kolaborativan način.

Stoga su prvi prijedlozi *Akcijskog plana* i sukreirani od uključenih dionika, odnosno integracijom i samih smjernica iz prvih verzija *Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.*, kao i većine strukturiranih komentara i prijedloga na tu verziju *Strategije*.

Ovi prijedlozi su stalno komunicirani s javnošću i dionicima u okviru javnih predstavljanja i sastanaka Savjetodavnog vijeća *Projekta Poštujmo Grad!* tijekom 2018. i 2019. godine. Prijedlozi takozvanih *no-regret* strateških projekata, poput onih koji se tiču unapređenja prometne infrastrukture (poput Gruške i Lapadske obale, sustava parkiranja po modelu *park&ride* i *park&sail*) i razvoja alternativnih modela prometovanja (poput električnih brodova koji bi povezali Gruž, zaštićenu povijesnu jezgru i Lokrum s jedne te Gruž i Elafite s druge strane), predstavljeni su i na sjednici Vlade Republike Hrvatske 1. veljače 2019. godine u Dubrovniku gdje su dobili punu podršku.

Osim toga, projekti su predstavljeni i JASPERS-u, Tehničkoj pomoći Europske komisije, Europske investicijske banke i Europske banke za obnovu i razvoj. Oni su ova nastojanja integralnog pristupa rješavanju razvojnih problema Dubrovnika u potpunosti podržali i ocijenili kao moguće pilot modele ne samo za Republiku Hrvatsku već i za cijelu Europsku uniju. Naime, stručnjaci JASPERS-a istakli su kako je ovakav integrirani pristup rješavanju razvojnih izazova imperativ i ključna preporuka svih budućih europskih politika, ali koji predstavlja rijetkost i u EU okvirima te primjer Dubrovnika u primjeni

ovog pristupa može biti putokaz drugim sredinama u Europi. I na ovaj način, uspjelo se Dubrovnik postupno iz grada slučaja pretvarati u primjer dobre prakse, ali i osigurati promptno financiranje dijela predloženih projekata poput Lapadske obale iz EU sredstava, ali i programiranje ostalih projekata za novo programsko razdoblje ESI fondova 2021.-2027. te za program *Europa sljedeće generacije*.

U međuvremenu je, upravo kroz *Projekt Poštujmo Grad!* i koncept javno-civilno-privatnog partnerstva omogućeno uključenje i jedne od najuglednijih globalnih organizacija za održivi turizam, Globalnog vijeća za održivi turizam (GSTC), osnovanog od 32 ugledne svjetske organizacije uključivo i Programa UN za okoliš, Svjetske turističke organizacije UN-a, Zaklade UN-a te brojnih globalnih nevladinih organizacija za okoliš. Suradnju s GSTC-om je omogućilo partnerstvo s CLIA-om, Međunarodnim udruženjem industrije kružnih putovanja s kojima je potpisan i sporazum o suradnji na promicanju održivog i odgovornog turizma koji je uključivao i strože i kvalitetnije reguliranje prometa brodova na kružnim putovanjima u Dubrovniku. Ovakav partnerski pristup s vrlo konkretnim ciljevima bio je pionirski poduhvat koji je prepoznala cjelokupna svjetska stručna, ali i poslovna javnost, pa je Dubrovnik odjednom počeo dobivati međunarodne pohvale iako je nastojanje zapravo tek započelo.

Tako je Završno izvješće o održivosti destinacije izrađeno sukladno strogim kriterijima GSTC-a kroz proces *Procjene održivosti destinacije* u konačnici ocijenilo grad Dubrovnik visokom ocjenom (70%) te pohvalilo *Projekt Poštujmo Grad!* kao jedan od primjera dobre prakse, ono je dalo i vrlo konkretne preporuke u 16 glavnih točaka visokih rizika na kojima je potrebno nastaviti raditi te navelo potrebu daljnjeg širenja *Projekta Poštujmo Grad!*. Ove preporuke uvrštene su u ovaj *Akcijski plan Programa Poštujmo Grad!* koji prerasta iz projekta u višegodišnji integrirani razvojni program.

U međuvremenu, uz podršku Ministarstva turizma, osigurana je i izrada *Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom Grada Dubrovnika* čije su preporuke također uvrštene u ovaj *Akcijski plan*.

Puni zamah daljnjeg razvoja svih strateških nastojanja i pretvaranja *Projekta Poštujmo Grad!* u *Integrirani razvojni program Poštujmo Grad!*, a potom u *Integrirani razvojni program Dubrovnik 2030* usporila je i dijelom osujetila COVID-19 situacija koja je zahtijevala i privremenu promjenu prioriteta.

Unatoč tome, i s tom novom situacijom, nastavljen je rad na programskim inicijativama, uključivo i kroz alternativni plan daljnjeg razvoja, odnosno kroz *Program za javno-zdravstveno prihvatljivi i siguran društveno-gospodarski oporavak i regenerativni razvoj* čiji dijelovi su uključeni i u ovaj dokument. Na ovaj način, možemo zaključiti da je ovaj *Akcijski plan* nastojao je sintetizirati sve relevantne smjernice postojećih strateško-planskih podloga, ali i sva konstruktivna mišljenja, prijedloge i doprinose relevantnih dionika na lokalnoj, županijskoj, nacionalnoj, EU i globalnoj razini, kao i prijedloge odgovora na najaktualnije razvojne izazove.

Međutim, i u ovom obliku, *Akcijski plan* ostaje stalno otvoren strateški participativni razvojni programski okvir za kontinuiranu diskusiju, unapređenje i prilagodbu promjenjivim uvjetima lokalnog, regionalnog, nacionalnog, EU i globalnog konteksta. Stoga, sve povratne informacije, konstruktivne i argumentirane kritike, prijedlozi i ideje za unapređenje više su nego dobrodošle. Na tome unaprijed zahvaljujemo, te se radujemo daljnjoj suradnji na su-stvaranju relevantnog i provedivog programa integriranog i ravnomjernog održivog razvoja grada Dubrovnika u interesu i na dobrobit grada, svih njegovih stalnih, privremenih i povremenih stanovnika, zajednice, gospodarstva, turističkog sektora i svih onih koji ga vole i poštuju.

Štoviše, kroz sljedeće faze razvoja *Akcijskog plana*, uključivo i kroz integraciju s URBACT projektom *Gradovi prijatelji turizma*, nastaviti će se proces participativnog planiranja i daljnje nadogradnje čime će se ovaj *Akcijski plan* učiniti i uistinu dinamičnim, ali i cjelovitim i relevantnim razvojnim okvirom.

Metodološki okvir

U trenutku kada je pokrenuta inicijativa *Projekta Poštujmo Grad!* s osnovnom idejom da se u Dubrovniku pokrenu procesi koji bi turizam, ali i ukupni razvoj grada Dubrovnika usmjerili prema održivijem i odgovornijem turističkom, ali i ukupnom razvoju, procesi izrade dvaju, za ovaj *Akcijski plan* ključnih strateških dokumenata, bili su u tijeku. *Strategija razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.*¹ bila je u fazi dorade, a proces izrade *Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“* kao jednoj od najkritičnijih točaka upravljanja destinacijom bio je tek u inicijalnoj analitičkoj fazi. To je značajno usporilo mogućnost izrade ovog dokumenta, a okolnosti su zahtijevale hitno i neodgodivo djelovanje.

U svom *Izvešću o reaktivnoj promatračkoj misiji UNESCO-a i ICOMOS-a starom gradu Dubrovniku*, Hrvatska, od 27. listopada do 1. studenog 2015. navodi se potreba da *Plan upravljanja* i *Strategija razvoja turizma* grada Dubrovnika trebaju generirati preporuke na koji način će se rješavati sadašnji i budući izazovi razvoja turizma. Kao dio preporuka *Izvešća* navodi se potreba da oba dokumenta budu funkcionalno i operativno integrirani posebice u dijelu upravljanja posjećivanjem te rješavanjem ključnih izazova razvoja turizma promatrajući širi kontekst koji nadilazi ne samo zaštićenu povijesnu jezgru, pa čak niti ni samo njene kontaktne (*buffer*) zone, njenog okružja (*setting*), već i cijelo područje grada Dubrovnika u cjelini.

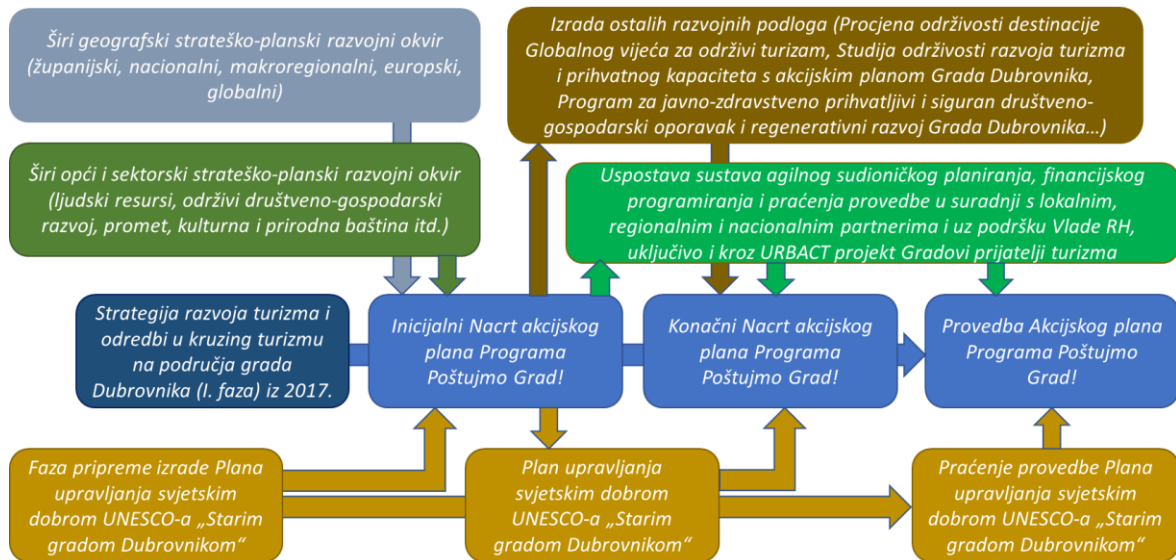
Stoga, *Program Poštujmo Grad!*, sa svojim *Akcijskim planom* dobiva ulogu integriranog operativnog okvira za razradu i ostvarenje ciljeva, preporuka i projekata *Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.*, ali i samog *Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“*. Kako je izrada *Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“* tada bila još u tijeku, a njene preporuke su trebale značajno odrediti i smjerove daljnjeg razvoja turizma, odnosno sustava posjećivanja, ali i razvoja cijelog grada sukladno već u uvodu navedenim preporukama promatranja šireg konteksta, jasno je da je izrada *Akcijskog plana* kao druge faze *Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.* morala biti osmišljena kao fazni, iterativan proces koji je morao uključivati temeljne preporuke oba strateško-planska dokumenta onom dinamikom kojom su stvarani. S druge strane, *Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“*, sukladno navedenim preporukama i dobroj praksi i načelima upravljanja svjetskom baštinom, trebao je i sam biti usko povezan s razvojnim nastojanjima u širem kontekstu, pa je jasno da je postojala potreba izrade ovog *Akcijskog plana* u više faza, s konačnom verzijom izrađenom po dovršetku *Plana upravljanja*.

Ovo znači da je optimalan pristup bio paralelno vođenje obaju procesa. Stoga, ovaj dokument imao je tijekom prethodnog vremena ulogu radne verzije *Akcijskog plana Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.* Konačna verzija *Akcijskog plana*, međutim, obuhvaća ciljeve, mjere, aktivnosti i projekte *Plana upravljanja* te predstavlja integrirani operativni dokument za provedbu oba strateška okvira, dakle i *Strategije razvoja turizma i odredbi u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.* i *Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“*.

U tom smislu, procedura izrade ovih dokumenata imala je slijed koji prikazuje povezanost *Akcijskog plana* sa širim strateškim okvirom te samim *Planom upravljanja* kao što je prikazano na sljedećoj shemi.

---

¹ Izrađivač: Sveučilište u Dubrovniku, naručitelj: Grad Dubrovnik, 2017.

Slika 1 – Faznost, integrativnost i iterativnost procesa izrade Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad! u odnosu na proces izrade Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ i Strategije razvoja turizma i odredbi u kruzing turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.

Kao što je u prikazu navedeno, *Program* ima svoju integrativnost i u aspektima integracije:

- širih općih i sektorskih lokalnih strateških okvira na lokalnoj razini
- širih geografskih strateških okvira koji čine sektorske (turističke), ali i opće i druge relevantne sektorske (npr. prometne²) strategije na razini županije, RH, makroregija³, EU i globalno (primjerice 17 globalnih UN-ovi ciljeva održivog razvoja, UNWTO, UNESCO i sl. strateški okviri).

U tom kontekstu, *Akcijski plan* uključio je aktivnosti analize i nadogradnje postojećeg strateško-planskog i razvojnog okvira, kao relevantnu osnovu za istraživanje, analizu, razumijevanje i adresiranje problema, te okvir za daljnje participativno osmišljavanje i razvoj relevantnih razvojnih rješenja.

U svrhu pokretanja participativnih procesa, uspostavljeno je i posebno Savjetodavno vijeće Projekta (sada *Programa*), te je pokrenut proces uspostave operativne suradnje s ključnim dionicima iz turističkog, ali i drugih relevantnih sektora. Komunikacija i uključivanje dionika u ovaj proces će se nastaviti kroz sve sljedeće faze *Programa Poštujmo Grad!* uključivo i kroz javno savjetovanje u svezi ovog prijedloga *Akcijskog plana*.

Paralelno s izradom *Akcijskog plana* radilo se i radi i na rješavanju urgentnih problema upravljanja turizmom s jedne strane, a s druge strane, stvaranjem mogućnosti pripreme i provedbe srednjoročnih i dugoročnih okvira financiranja ključnih razvojnih potreba grada Dubrovnika kroz dostupne izvore EU financiranja za koje se priprema značajan broj analitičkih, formalno-administrativnih i tehničkih podloga. Ovim je pokrenut proces programiranja, identifikacije i formulacije lokalnih prioriternih projekata za tekuće, ali i novo programsko razdoblje.

Unatoč složenosti rada na više kolosijeka, ovo je otvorilo mogućnosti i usklađivanja ovih procesa, ali i pripreme terena za značajne i brze iskorake u onom trenutku kada se definiraju dostatno kvalitetni

² Primjerice *Glavni plan razvoja Funkcionalne regije Južna Dalmacija i Strateške procjene utjecaja plana/programa na okoliš s Procjenom utjecaja na baštinu (HIA) za dobra Svjetske kulturne baštine (WH)*

³ NUTS 2 regija Jadranska Hrvatska, Jadransko-jonska regija sa svojom EUSAIR strategijom koja podupire brojna relevantna pitanja za grad Dubrovnik, ali i druge regije europske teritorijalne međuregionalne, prekogranične i transnacionalne suradnje relevantne za Dubrovnik koje nude mogućnosti razvojnog financiranja.

prijedlozi intervencija po svim ključnim prioritetima *Akcijskog plana*. Stoga, ova faza razvoja uključuje izradu zalihe projektnih prijedloga, razvoj modela dugoročne održive međusektorske suradnje, te tehničku pripremu projektnih podloga (studije izvodljivosti, idejni i glavni projekti i sl.) za sufinanciranje troškova projektnih aktivnosti kroz vanjske izvore financiranja, kao što su primjerice Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi), te njihovu pripremu i prijavu na odgovarajuće natječaje.

Slika 2 – Koraci u pripremi i realizaciji Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad!

Program Poštujmo Grad! predstavlja metodološki i operativni okvir utemeljen na globalno i europski prihvaćenom modelu upravljanja projektnim ciklusom za dinamičnu provedbu postojećih i novih (budućih) strategija⁴, njihovu koordinaciju, kao i okvir za uključivanje, suradnju i koordinaciju svih relevantnih, za ova pitanja zainteresiranih dionika, kapitaliziranje svih dostupnih resursa, uključivo i financijskih, potrebnih za realizaciju ciljeva, a u konačnici i kao okvir za praćenje i evaluaciju učinaka.

S obzirom da je već u ovoj fazi jasna potreba za integriranim i na rezultate usmjerenim pristupima koji će uključiti i pitanja kao što su održiva urbana mobilnost, upravljanje resursima (ljudski, društveni, kulturni, prirodni, prostorni...), odnosno provedbu i složenih strateških infrastrukturnih projekata u segmentu prometa, društvenih, gospodarskih i posjetiteljskih sadržaja, ovakav pristup otvara i mogućnost sustavnog i planskog korištenja brojnih dostupnih vanjskih izvora financiranja u i izvan sektora turizma pa uključuje usuglašavanje *Akcijskog plana* s programskim dokumentima ESI fondova kao što je *Europski zeleni plan*, planom oporavka *Europa sljedeće generacije*, ali i drugim okvirima razvojnih politika RH i EU poput primjerice *Novog europskog Bauhauusa*. Ovaj potonji, primjerice, predstavlja ekološki, gospodarski i kulturni projekt Europske komisije usmjeren na objedinjavanje komponenti dizajna, održivosti, dostupnosti, cjenovne pristupačnosti i ulaganja s ciljem provođenja *Europskog zelenog plana*. Projekti ovog *Akcijskog plana* ne samo da se u potpunosti uklapaju u ovu najnoviju stratešku inicijativu već i nude konkretne smjernice, pa i razvojne i inovacijske iskorake koji mogu doprinijeti i razvoju ove europske inicijative koja je i sama zamišljena kao inovacijski okvir za podršku, olakšanje i ubrzanje zelene, digitalne, ali i društvene, kulturne i gospodarske transformacije.

Na ovaj način, možda po prvi put se pitanje razvoja i upravljanja turizmom u Republici Hrvatskoj, a i u široj regiji, operativno (ovim *Akcijskim planom*) stavlja na integriran način u konkretan i s dostupnim izvorima financiranja usko povezan širi istraživačko-razvojno-inovacijski i transformacijski kontekst društveno-gospodarskog razvoja. Time se otvara realna mogućnost ciljane pripreme i realizacije daleko obuhvatnijih i društveno-gospodarsko cjelovito relevantnijih integriranih teritorijalnih ulaganja, odnosno razvoja, prijave, financiranja i provedbe sinergijskih trans-disciplinarnih višesektorskih strateških projekata koji će, osim razvoju održivog i odgovornog turizma, doprinisiti prije svega

⁴ Primjerice, Strategija urbane aglomeracije Dubrovnika za EU mehanizam integriranih teritorijalnih ulaganja

interesima lokalnog stanovništva, gospodarstva, odnosno javnog, privatnog i civilnog sektora u Dubrovniku, gravitirajućoj regiji i Republici Hrvatskoj u cjelini.

Stoga, iako ponešto složeniji put, ovakav metodološki pristup nudi mogućnost cjelovitijeg, ali i dinamičnijeg rješavanja velikog broja kroz duže razdoblje nagomilvanih problema grada sukladno preporukama relevantnih lokalnih, županijskih, nacionalnih, EU i globalnih strateško-razvojno-planskih dokumenata, politika, odnosno znanstveno-stručnih podloga.

Znanstveno-stručna podloga

U nastavku dajemo skraćeni prikaz znanstveno-stručnih podloga intervencijske logike Programa.

Dubrovnik je, statistički i nominalno, jedna od najistaknutijih hrvatskih, ali i globalno relevantnih urbanih turističkih destinacija koja se sve više suočava s brojnim nuspojavama i posljedicama višegodišnjeg razvoja turizma bez jasnih strategija i vizije razvoja kao izvjesno ključne i gotovo monokulturne gospodarske aktivnosti u kojem je najveći dio gospodarstva ovisan o turizmu.

U suočavanju s tim problemima, Grad Dubrovnik nije ni nacionalno ni globalno izoliran slučaj. On je, međutim, postao jedan od gotovo oglednih primjera problema „prekomjernog turizma“. Tako, primjerice, na stranici Wikipedije o prekomjernom turizmu, Dubrovnik je na dva mjesta istaknut kao poseban primjer prekomjernog turizma⁵.

Svjetska turistička organizacija (UNWTO) 2018. g. fenomenu „prekomjernog turizma“ posvećuje publikaciju *Prekomjerni turizam – razumijevanje i upravljanje urbanim turističkim rastom iznad percepcija*, a pojam „prekomjernog turizma“ definira kao „učinak turizma na destinaciju ili njen dio koji na negativan način utječu na doživljaj kakvoće života građana i/ili na kakvoću posjetiteljskog iskustva.“

Neposredno prije pojave bolešću COVID-19 uzrokovane situacije, prekomjerni je turizam postao medijska i znanstveno-stručna krilatica kojom su se često i vrlo paušalno sagledavali problemi razvoja turizma u velikom broju najuglednijih svjetskih turističkih destinacija. Sve to dovelo je i do glasnih protesta građana protiv turizma (primjerice Barcelona i Venecija). Problemi neplanskog razvoja postali su očigledni posljednjih desetak godina u Dubrovniku (ali i u drugim, ovakvim masovnim turizmom „ugroženim“ gradovima i sredinama u RH). Sve veći broj građana, udruga, političara, stručnjaka različitih perspektiva, medija, pa i samih turističkih djelatnika, iako svjestan važnosti turizma za gospodarski opstanak i budućnost, iskazuje nezadovoljstvo stanjem. Sve više njih sasvim opravdano zahtijeva sustavno, ciljano i učinkovito djelovanje prema smanjenju negativnih utjecaja „prekomjernog turizma“. Glasovi nezadovoljstva su posljedica višegodišnjeg zatvaranja očiju dionika turizma, gospodarstva i politike pred sve očitijim negativnim nuspojavama ničim kontroliranog razvoja turizma često i u područjima visoke razine osjetljivosti pregaženih „bujicama“ posjetitelja i vozila.

Paralelno s razvojem turizma, već osamdesetih godina prošlog stoljeća, uvodi se pojam „*carrying capacity*“ koji se kod nas prevodi kao prihvatni ili nosivi kapacitet, kapacitet nosivosti, kapacitet okoliša, održivi prihvatni kapacitet područja i slično. UNWTO ga definira kao „maksimalan broj ljudi koji mogu istodobno posjetiti turističku destinaciju, a da ne uzrokuju uništenje fizičkog, ekonomskog, sociokulturnog okruženja i neprihvatljivo smanjenje kvalitete zadovoljstva posjetitelja“. Druga definicija kaže da je to „razina ljudske aktivnosti koju neko područje može primiti bez ugrožavanja

---

⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Overtourism>, travanj 2021.

ukupnog stanja područja, bez negativnog utjecaja na lokalno stanovništvo i lokalnu zajednicu i bez smanjenja kvalitete posjetiteljskog iskustva⁶.

Glavni problem ovog pristupa jest što se on fokusira na turističke brojke, poistovjećujući negativne učinke s masovnim turizmom i brojem posjetitelja.⁷ S druge strane, ponašanja turista, vremenska i prostorna koncentracija, lokacija, iskustvo/doživljaj posjetitelja, lokalne značajke i specifičnosti brenda su barem jednako važne kao i turističke brojke⁸.

S druge strane, dok se utjecaj turista na fizički prostor može odrediti, utjecaj na društveni okoliš, koji se temelji na toleranciji lokalne zajednice prema turistima, daleko je teže utvrditi jer je to subjektivan koncept, koji je teško mjeriti unutar stalnih promjena stavova pojedinaca, kao i samih razina tolerancije stanovnika s različitim interesima⁹.

Umjesto toga, razvijaju se koncepti poput UNWTO indikatora razvoja turizma, LAC okvira ograničenja prihvatljive promjene (*Limits/Levels of Acceptable Change Framework*), model posjetiteljskog iskustva i zaštite resursa VERP (*Visitor Experience and Resource Protection*), model optimiziranja upravljanja destinacijom TOMM (*Tourism Optimization Management Model*) te Integrirani nadzor i prilagodljivo upravljanje (*Integrated Monitoring and Adaptive Management System*)¹⁰.

Svi ovi modeli nude više opcija za procjenu prihvatljivosti utjecaja turizma na lokalne dionike i okoliš u odnosu na ključna pitanja i brige. Primjerice, u vremenima financijske oskudice, ljudi mogu biti tolerantniji prema negativnim utjecajima turizma zbog ekonomskih dobrobiti koje turizam donosi. Fokus nije više samo na broju turista već i na percepciji dobrih i loših utjecaja¹¹.

Pomjeranje fokusa s pukog ograničenja broja turista dovelo je i do novih promišljanja načina upravljanja turizmom. Primjerice, UNWTO fokusira svoju pažnju na povećanje kapaciteta turističkih aktivnosti. Ovo je razumljiva pozicija tijela koje ipak zastupa prvenstveno turističku industriju te želi osigurati razvojne modele i rješenja koja će osigurati daljnji rast sektora. Druga rješenja usmjeravaju se na raznovrsnost dionika uključenih u turizam ili na koje turizam utječe, te potiču razvojne politike usmjerene na stvaranje ravnoteže moći i sudjelovanja građana, kako bi se smanjila neuravnoteženost dobrih i loših utjecaja turizma među dionicima¹². Ograničenja destinacije su promatraju na dinamičan način, koji se stalno preispituje i rekonstruira u lokalnom kontekstu. Tijekom 90-tih se posebice razvija i uvodu spomenuti sustavski pristup turizmu. On potiče integrirane pristupe, ali se, unatoč apeliranju, isti ne razvijaju niti u znanstvenom, niti u stručnom kontekstu.

S kraja 90-tih, naglasak se pomiče od odgovornosti vlade i politika prema odgovornosti aktera u turizmu i samih posjetitelja. Promiče se ideja da će „tržište djelovati kao oblik upravljanja“ i s minimalnim utjecajem vlade u pravcu „ohrabrivanja turističkog sektora na kretanje u određenom smjeru“ kroz, primjerice, financijske poticaje i edukaciju¹³. Ovakvi su pristupi kritizirani jer se previše odgovornosti stavlja na dionike kojima nedostaje resursa (npr. vlasnike malih poduzeća) ili znanja (npr. turiste) da bi

---

⁶ Middleton and Hawkins Chamberlain, Net Coast Archived 2007-07-07 at the Wayback Machine, 1997

⁷ Koens, K.; Postma, A.; Papp, B. - Is Overtourism Overused? Understanding the Impact of Tourism in a City Context, *Sustainability* 2018, 10, 4384; doi:10.3390/su10124384, www.mdpi.com/journal/sustainability

⁸ Lindberg, K.; McCool, S.; Stankey, G. Rethinking Carrying Capacity. *Ann. Tour. Res.* 1997, 24, 461–465

⁹ McCool, S.F.; Lime, D.W. Tourism carrying capacity: Tempting fantasy or useful reality? *J.Sust.Tour.* 2001.

¹⁰ Carić H., Klarić Z., Istraživanja prihvatnog kapaciteta – međunarodna i hrvatska iskustva, Izazovi upravljanja turizmom, Edition: 5, Chapter: 7, Editors: Sanda Corak, pp.107-121, Institut za turizam Zagreb, 2011.

¹¹ Frauman, E.; Banks, S. Gateway community resident perceptions of tourism development: Incorporating Importance-Performance Analysis into a Limits of Acceptable Change framework. *Tour. Manag.* 2011

¹² Bianchi, R.V. The 'Critical Turn' in Tourism Studies: A Radical Critique. *Tour. Geogr.* 2009, 11, 484–504.

¹³ Hall, C.M. A typology of governance and its implications for tourism policy analysis. *J. Sustain. Tour.* 2011.

se ponašali na održivi način¹⁴. Međutim, i turistički znanstveno-istraživački i visokoškolski sustavi nastavili su promicati ovu ideju, odričući se vlastite uloge „pritiska na industriju i tijela upravljanja u smjeru preuzimanja više odgovornosti“¹⁵.

I dok su se tako na više razina „zabijale glave u pijesak“ i prebacivale loptice odgovornosti pred sve većim brojem pokazatelja štete od nekontroliranog rasta, debata o „prekomjernom turizmu“ pokrenula se izvan znanstvenih okvira, izuzev u malom dijelu istraživanja vezanih uz prekomjerno korištenje prirodnih resursa početkom ovog milenija. Problemi su prije svega apostrofirani od strane nezadovoljnih građana i medija, ali je pravi uzlet pojma „prekomjerni turizam“ pokrenut krajem 2016. godine kao istoznačnica španjolskog pojma „turizmofobija“ kojim se opisao bunt među lokalnim stanovnicima prema turizmu i turistima, a koji je nastao kao spontani odgovor na nekontrolirani rast turizma¹⁶.

Kao kontrast prethodnim perspektivama „neuplitanja“ i „samoregulacije“ koji su dominirali turističkim diskursom nekoliko desetljeća, znanstvenici i struka danas sve češće naglašavaju potrebu regulacije i preuzimanja vodstva od strane javnog sektora iako je još uvijek premalo pojašnjenja na koji način bi se to trebalo u praksi provesti. Stoga je svako nastojanje, poput ovoga, svojevrsni pionirski poduhvat.

Rezultati posljednjih istraživanja fenomena „prekomjernog turizma“ ukazuju na činjenicu da je ova pojava povezana s brojnim čimbenicima, a ne samo s turizmom, te da uspješne strategije upravljanja zahtijevaju suradnju dionika izvan turizma, uključivo i lokalnog stanovništva¹⁷. Osim važnosti uključivanja šireg urbanog konteksta i urbanog planiranja, u promišljanje razvoja turizma važno je uzeti u obzir i šire društvene razvojne trendove, kao što su promjene u stilu življenja, razvoju Internet poslovanja i društvenih medija, i slično. „Prekomjerni turizam“ nije problem (samo) turizma, već je društveni problem.

Međutim, pojavom COVID-19 situacije, prekomjerni turizam dobiva konotaciju nepoželjnosti i sa stajališta javno-zdravstvenih rizika, a postojeći sustav mjera dovodi do novih izazova ne samo održivosti nego i opstanka svih destinacija koje su svoj poslovni model temeljile na masovnom turizmu.

Upravo iz svih gore navedenih razloga, jasno je da je za osmišljavanje kvalitetnih rješenja potrebna aktivna, dinamična i sustavna suradnja svih dionika, a posebice znanosti, obrazovanja, istraživanja, razvoja i inovacija, te veća suradnja među disciplinama i sektorima¹⁸. Posebice se potiče važnost društvenih inovacija gdje su uvode pojmovi inkluzivnosti i otpornosti/prilagodljivosti na promjene kao dio dugoročnih pristupa održivom razvoju turističkih destinacija¹⁹.

Upravo temeljem ovih postavki, ovaj *Akcijski plan Programa Poštujmo Grad!* nastoji sagledati sve navedene znanstveno-istraživačke perspektive i preporuke kao polazišnu analitičko-plansku podlogu u razmatranju ključnih prioriteta. Analizom ključnih značajki i preporuka struke i globalnih tijela, *Program Poštujmo Grad* integrira navedena saznanja u ovaj prijedlog bez namjere da ih „cementira“ već prije svega da ih stavi u konkretan društveni, gospodarski i ekološki kontekst, odnosno u daljnje razmatranje,

---

¹⁴ Koens, K.; Thomas, R. “You know that’s a rip-off”: Policies and practices surrounding micro-enterprises and poverty alleviation in South African township tourism. *J. Sustain. Tour.* 2016.

¹⁵ Higgins-Desbiolles, F. Sustainable tourism: Sustaining tourism or something more? *TMP*, 2018.

¹⁶ Milano, C. Overtourism, social unrest and tourismphobia. A controversial debate. *PASOS R.Tur.Pat.Cult.* 2018.

¹⁷ Krce Miočić, B., Razović M., Klarin T., *Management of Sustainable Tourism Destination Through Stakeholder Cooperation, Management*, Vol. 21, 2016.

¹⁸ García-Hernández, M.; de la Calle-Vaquero, M.; Yubero, C.; García-Hernández, M.; de la Calle-Vaquero, M.; Yubero, C. *Cultural Heritage and Urban Tourism: Historic City Centres under Pressure. Sustainability* 2017

¹⁹ Cheer, J.M.; Lew, A. Sustainable tourism development: Towards resilience in tourism. *Interaction* 2017

razvoj, testiranje i optimiranje kroz procese kontinuiranog participativnog i adaptibilnog planiranja i djelovanja.

Prijedlozi ovih elemenata proizašli su iz detaljne analize postojećih strateško-razvojnih planskih podloga koji su i sami temeljeni na lokalno i regionalno relevantnim analizama, uz sudjelovanje značajnog broja lokalnih i nelokalnih dionika. Ovi aspekti analize prikazani su u sljedećim poglavljima.

Strateško-planska razvojna podloga

Osim znanstveno-istraživačkih resursa, u pripremi *Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad!* posebice je uzeta u obzir i analiza razvojnih politika na svim relevantnim razinama, od lokalne preko županijske i nacionalne do globalne. Ovo je značajno iz više razloga:

- Ove podloge nastale su temeljem dugotrajnih procesa analize koji su uključili velik broj lokalnih i drugih dionika relevantnih za ovu temu. Na ovaj način, *Program Poštujmo Grad!* nastoji svoju intervencijsku logiku temeljiti na već odrađenom participativnom procesu koji je omogućio odgovarajuću razinu objektivnosti u sagledavanju ključnih problema, potreba, mogućnosti i ograničenja. To i ovom prijedlogu daje odgovarajuću težinu i legitimnost. Ipak, ovim se ne isključuje mogućnost da pojedine analitičke podloge nisu uključile sve relevantne dionike ili da se određene spoznaje nisu u međuvremenu promijenile ili su možda čak i nedovoljno kvalitetno interpretirane, odnosno dizajnirane. Stoga, iako se ne polazi „od nule“, te se gradi na solidnim temeljima prethodnih strateških razvojnih dokumenata, ovaj *Akcijski plan* treba biti otvoren za stalno preispitivanje i unapređivanje. To znači otvorenost za komunikaciju, kritičko sagledavanje i doprinose svih dionika u bilo kojem trenutku procesa uspostave sustava i rješenja, kao i za izmjenu i unapređenje pojedinih elemenata *Akcijskog plana* sukladno ustanovljenim potrebama za istima.
- Ove podloge omogućavaju potrebnu dinamiku koja mora postojati u uvjetima koji zahtijevaju brze odgovore na složene izazove. Naime, temeljem strateško-planskih dokumenata moguće je identificirati mjere, aktivnosti i projekte koji spadaju u skupinu agilnih takozvanih „no-regret“²⁰ rješenja koja će omogućiti smanjenje ili uklanjanje određenih problema i prije nego što se uspostavi cijeli sustav ili strateški okvir dovede do zadovoljavajuće razine zaokruženosti. Međutim, i ovo ne znači da *Akcijski plan* preudicira da su predložene prioritetne mjere, aktivnosti i projekti prihvatljivija strategija od strategije „ne čini ništa“. Svaka argumentirana rasprava koja će ukazati na manjkavosti određenih prijedloga, odnosno predložiti bolja, provedivija, ekonomičnija, inkluzivnija, kohezivnija i održivija rješenja ne samo da je dobrodošla, već se smatra nužnom ukoliko želimo uistinu osigurati relevantnost i stvaran utjecaj ovih prioritetnih akcija. Stoga, kao i za prethodnu točku, vrijedi otvoren poziv na komunikaciju i suradnju čime se mogu smanjiti vjerojatnosti pogreški u planiranju. Ipak, treba biti i svjestan činjenice da nijedna razina participacije neće sasvim ukloniti opasnost od pogrešaka jer su one sastavni dio svakog planskog procesa, ali i procesa učenja i suočavanja s novim, složenim izazovima. Zbog toga je važno razvijati svojevrsnu toleranciju i otpornost na pogreške, te

---

²⁰ Pristup „no-regret“ ili "bez žaljenja" podrazumijeva akcije kućanstava, zajednica i lokalnih / nacionalnih / međunarodnih institucija koje se mogu opravdati s ekonomske, socijalne i ekološke perspektive u situacijama brzih, nepredvidivih promjena i kriza kada nema vremena za dubinske analize i pomno promišljanje i ocjenu svih strateških razvojnih opcija. Akcije "bez žaljenja" povećavaju otpornost, odnosno sposobnost sustava da se pravovremeno, učinkovito i pravedno nosi s različitim vrstama opasnosti. Povećana otpornost osnova je održivog rasta u svijetu višestrukih opasnosti (Heltberg, Siegel, Jorgensen, 2009; UNDP, 2010).

njihovo prihvaćanje kao dio procesa učenja, rasta i razvoja, što jest jedino i moguće upravo kroz otvoren, participativan proces na načelima lokalnog razvoja upravljanog zajednicom.

- Povezanost *Programa Poštujmo Grad!* sa strateško-razvojnim planskim okvirom važna je i zbog osiguranja resursa potrebnih za realizaciju *Programa*. Naime, samo u slučaju da se mjere, aktivnosti i pod-projekti *Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad* mogu povezati s odgovarajućim prioritetima ključnih strateških dokumenata, ali i politika na lokalnim, županijskim, nacionalnim, makroregionalnim, EU i globalnim razinama, moguće je očekivati i njihovo učinkovito financiranje kroz angažman vanjskih izvora financiranja kao što su ESI i drugi dostupni razvojni fondovi. Iako ovo ne znači da se *Akcijski plan* mora slijepo prilagođavati diktatima EU politika, usuglašavanje ili prilagodba narativa može omogućiti izvjesno sufinanciranje najvećeg broja mjera, aktivnosti i projekata kroz primjerice europske izvore financiranja. Da je ovo vrlo realan način realizacije strateških projekata potvrdila je i vrlo intenzivna komunikacija s ključnim dionicima Vlade RH i Europske komisije koji su na prijedloge definirane ovim *Akcijskim planom* reagirali vrlo pozitivno, a za neke je već i najavljena ili čak i dijelom osigurana inicijalna financijska, ali i tehnička podrška.

Stoga, možemo zaključiti da je *Program Poštujmo Grad!* već u prvoj godini provedbe potakao odgovarajuće razvojne procese koji će se u sljedećim fazama otvoriti za još snažniju interakciju sa svim relevantnim dionicima u diskusiji i optimiranju smjernica i aktivnosti proizašlih iz skupa odabranih strateško-razvojnih podloga. Ovdje ističemo samo neke od najvažnijih kao što su:

- *Strategija razvoja turizma i odredbe u krizing turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza)*
- *Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“*
- *Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom Grada Dubrovnika*
- *Završno izvješće održivosti destinacije Globalnog vijeća za održivi turizam (GSTC) za Grad Dubrovnik*
- *Strategija razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.-2022. godine*
- *Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine*
- *Akcijski plan razvoja nautičkog turizma, 2015.*
- *Upravljanje turizmom na mjestima svjetske baštine: Praktični priručnik za upravitelje svjetske baštine, UNESCO*
- *Prekomjerni turizam: UNWTO strategije za upravljanje urbanim destinacijama*
- *Strateški plan grada Dubrovnika 2018. – 2020.*
- *Strategija razvoja kulture Grada Dubrovnika*
- *Strategija razvoja pametnog grada Dubrovnika*
- *Prostorni plan uređenja grada Dubrovnika*
- *Generalni urbanistički plan Dubrovnika*
- *Studija prometa i plan mobilnosti Grada Dubrovnika*
- *Strategija razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.-2022.*
- *Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2016.–2020.*
- *Smjernice za integralno upravljanje obalnim područjem dubrovačko-neretvanske županije*
- *Strategija razvoja ljudskih potencijala Dubrovačko-neretvanske županije 2016. – 2020.*
- *ICT Strategija Dubrovačko-neretvanske županije*
- *Studija razvoja zajedničkih turističkih proizvoda srednje, južne Dalmacije i Hercegovine sa marketinškom strategijom*
- *Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije (2015.)*
- *Demografski razvoj Dubrovačko-neretvanske županije*
- *Glavni plan razvoja funkcionalne regije južna Dalmacija i strateške procjene utjecaja plana/programa na okoliš sa procjenom utjecaja na baštinu za dobra svjetske kulturne baštine*
- *Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine RH 2011.-2015.*
- *Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske*

- *Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske (2009)*
- *Studija održivog razvitka kruzing turizma u Hrvatskoj, 2007.*
- *Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske 2017. - 2030.*
- *Partnerski sporazum između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020.*
- *Operativni program „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“*
- *Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“*
- *Europa 2020 - Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast*
- *Europski zeleni plan*
- *Plan oporavka Europa sljedeće generacije*
- *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*
- *Europski sustav turističkih pokazatelja za održive destinacije (ETIS)*
- *Održivi obalni turizam – integrirani pristup planiranju i upravljanju, UNEP/MAP, PAP/RAC*
- *Vodič - pokazatelji održivog razvoja za turističke destinacije 2004., UNWTO*

Poveznice Akcijskog plana na I. fazu Strategije razvoja turizma

Najvažniji strateški okvir ovog Akcijskog plana jest poveznica sa *Strategijom razvoja turizma i odredbe u kruzing turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. godine* (dalje u tekstu: SRT). U funkcionalno-operativnom smislu, stoga, ovaj Akcijski plan predstavlja II. fazu SRT-a.

Navedena *Strategija* postavila je određene strateške okvire opisane u poglavlju 5. Strateške odrednice razvoja turizma grada Dubrovnika koje ovaj Akcijski plan treba operacionalizirati. Struktura SRT-a može se predočiti sljedećim shematskim prikazom, shematski prikazanim na ovaj način kako bi se temeljem ovoga slikovitije prikazali elementi važni za operacionalizaciju strategije kroz ovaj Akcijski plan.

Slika 3 – Logička struktura Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzing turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. godine

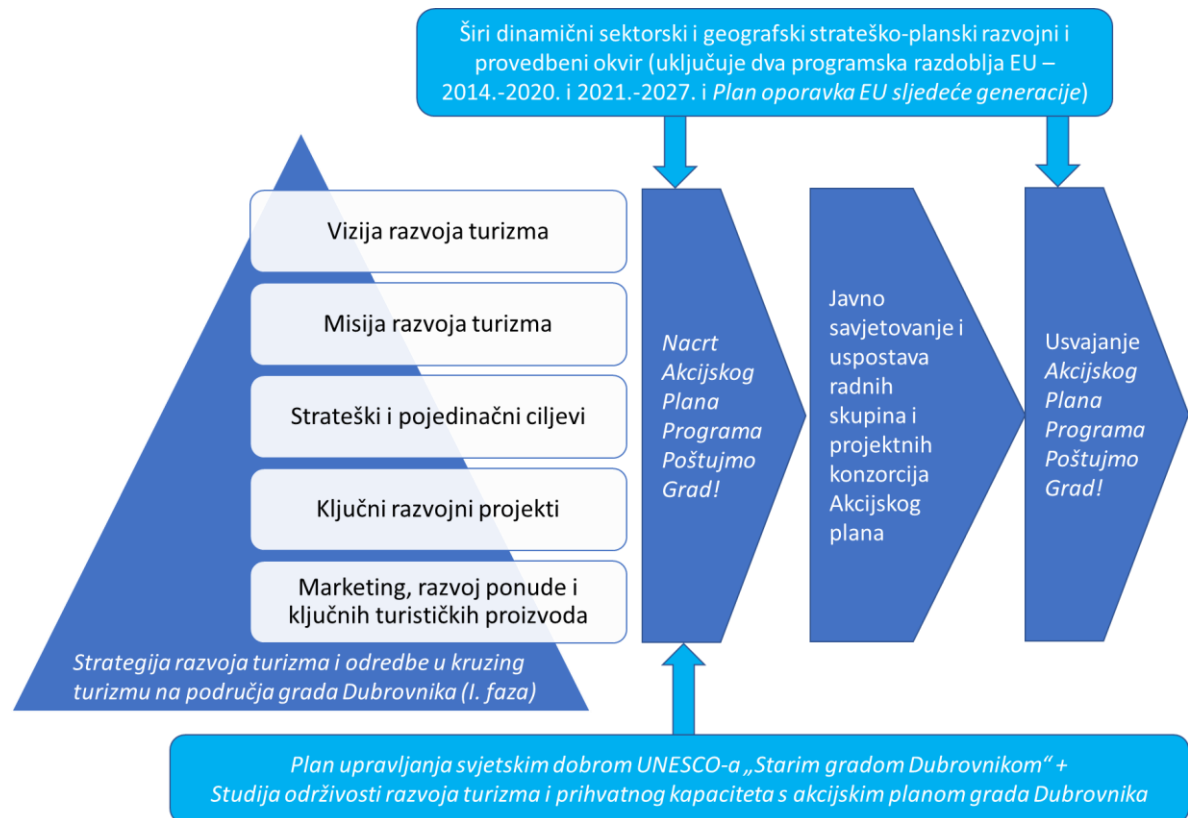
Temeljem ove logičke strukture, predložena je metodološka struktura izrade Akcijskog plana prikazana u shematskom prikazu ispod. Ovaj shematski prikaz još jednom ističe da Akcijski plan svoju logiku

intervencije temelji na integriranom pristupu što znači da uzima u obzir i širi dinamični sektorski i geografski strateško-planski razvojni i provedbeni okvir. Dinamičnost okvira očituje se u činjenici da će se *Akcijski plan* protezati zahvaćanjem u primjerice dva programska razdoblja EU, trenutačno programsko razdoblje koje obuhvaća razdoblje od 2014.-2020. (ali se projekti ovog razdoblja realiziraju sve do 2023. godine) te pripremu i planiranje za novo programsko razdoblje od 2021.-2027. Razlog tome leži u činjenici što je upravo sada vrijeme za programiranje budućeg višegodišnjeg financijskog okvira koje bi trebalo omogućiti programiranje, financiranje i realizaciju najvećih projekata predviđenih *Akcijskim planom*. Stoga, aktivnosti *Akcijskog plana* nužno moraju uzeti u obzir i dinamičan proces planiranja, pripreme, zagovaranja, te prijave ključnih projektnih prijedloga u programiranje ciljeva, prioriteta i prijedloga strateških projekata za sljedeće programsko razdoblje. To je, naime, vjerojatno i jedini način da se ovi strateški projekti i realiziraju, pa je jedna od ključnih aktivnosti *Akcijskog plana* upravo priprema podloga, odnosno programske, tehničke i studijske dokumentacije najvažnijih strateških razvojnih projekata. Ovi projekti usmjereni su rješavanju nekih od najvećih problema i potreba grada Dubrovnika i njegovih stanovnika, odnosno i problema i izazova održivog razvoja grada, kao i samog *Programa Poštujmo Grad!* koji nastoji preusmjeriti razvoj turizma grada Dubrovnika kao grada istinskog održivog i odgovornog turizma.

Ovo je posebice važno jer je u novom razdoblju dogovorena i uspostava instrumenta integriranog teritorijalnog ulaganja za urbanu aglomeraciju Dubrovnik koja može biti dodatni okvir za integrirano rješavanje nekih od najvećih razvojnih problema grada kao što su primjerice održiva mobilnost i prometna infrastruktura.

I ovaj prijedlog metodološke strukture može biti predmetom razmatranja tijekom javnog savjetovanja te stručnih argumentiranih rasprava kako bi se prijedlog *Akcijskog plana* u konačnici učinio optimalnim provedbenim okvirom za realizaciju SRT-a, ali i šireg planskog okvira koji izravno utječe na kvalitetu, ali i provedivost, mogućnosti integracije, financiranja i uspješne realizacije prioritetnih projekata.

Osim navedenog, u analitički okvir ugrađene su preporuke većeg broja stručnjaka, primjedbe i prijedlozi uključivo obuhvatne analize i komentari dionika politike grada Dubrovnika, kao i elementi šireg strateško-planskog okvira koji se tiču ključnih fokusa *Akcijskog plana*, a koji nisu navedeni u Strategiji. Tako su u ovaj Akcijski plan uvrštene primjerice i preporuke *Strategije razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.-2022.* koja, kao dokument višeg reda, predlaže i vrlo konkretne i relevantne strateško-planske razvojne elemente korisne i potrebne za grad Dubrovnik, te za održivi razvoj turizma grada i njemu šire gravitirajuće regije. Ovo je također posebice važno što će i u promišljanju razvoja strateških projekata, kao i u programiranju projekata urbane aglomeracije Dubrovnik trebati uzeti u obzir i taj širi geografski i političko-administrativni okvir u definiranju ključnih programskih i projektnih obuhvata, odnosno i ključnih dionika tih projekata.

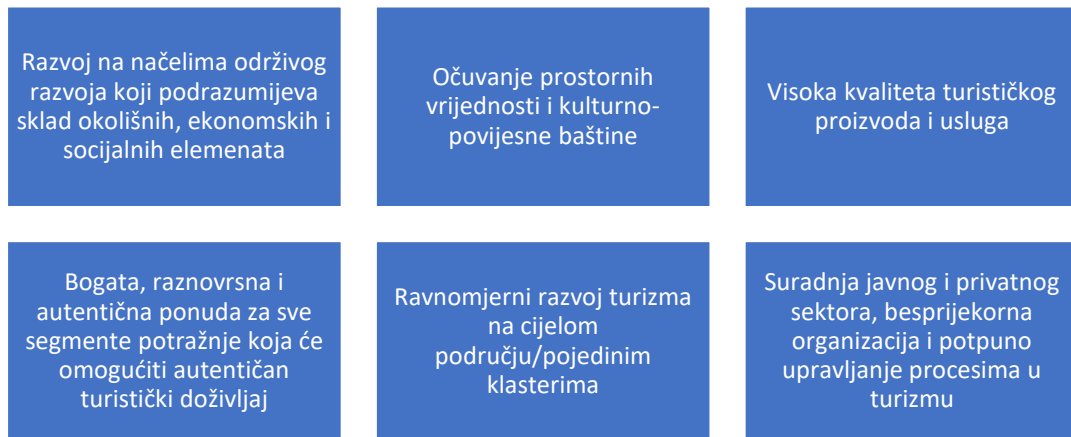
Slika 4 - metodološka struktura izrade Akcijskog plana prikazana u odnosu na Strategiju razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. godine i širi strateški planski okvir te Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“

Naravno, ovim se ne zaustavlja proces široko participativnog i dinamički prilagodljivog planiranja pa će svi komentari i stručna mišljenja biti iznimno dobrodošli na sve elemente predloženog Akcijskog plana u sljedećim fazama njegovog razvoja i implementacije.

Kritički aspekti identifikacije elemenata Akcijskog plana

S obzirom da je *Strategija razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. g.* temeljeni okvir izrade Akcijskog plana, u nastavku dajemo prikaz kritičkih aspekata identifikacije elemenata Akcijskog plana. Naime, paralelno s procesom identifikacije temeljem navedene Strategije, nastojimo integrirati i ključne kritičke osvrte na Strategiju posebice u segmentu koji se odnosi i na zahtjeve *Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“* kako bi se proces strateškog i operativnog planiranja učinio funkcionalno prilagodljivim i participativnim već u ovoj fazi.

Strategija razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. godine (SRT) kao strateško opredjeljenje razvoja turizma navodi tako sljedeće elemente:

Slika 5 – Šest strateških opredjeljenja Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. godine

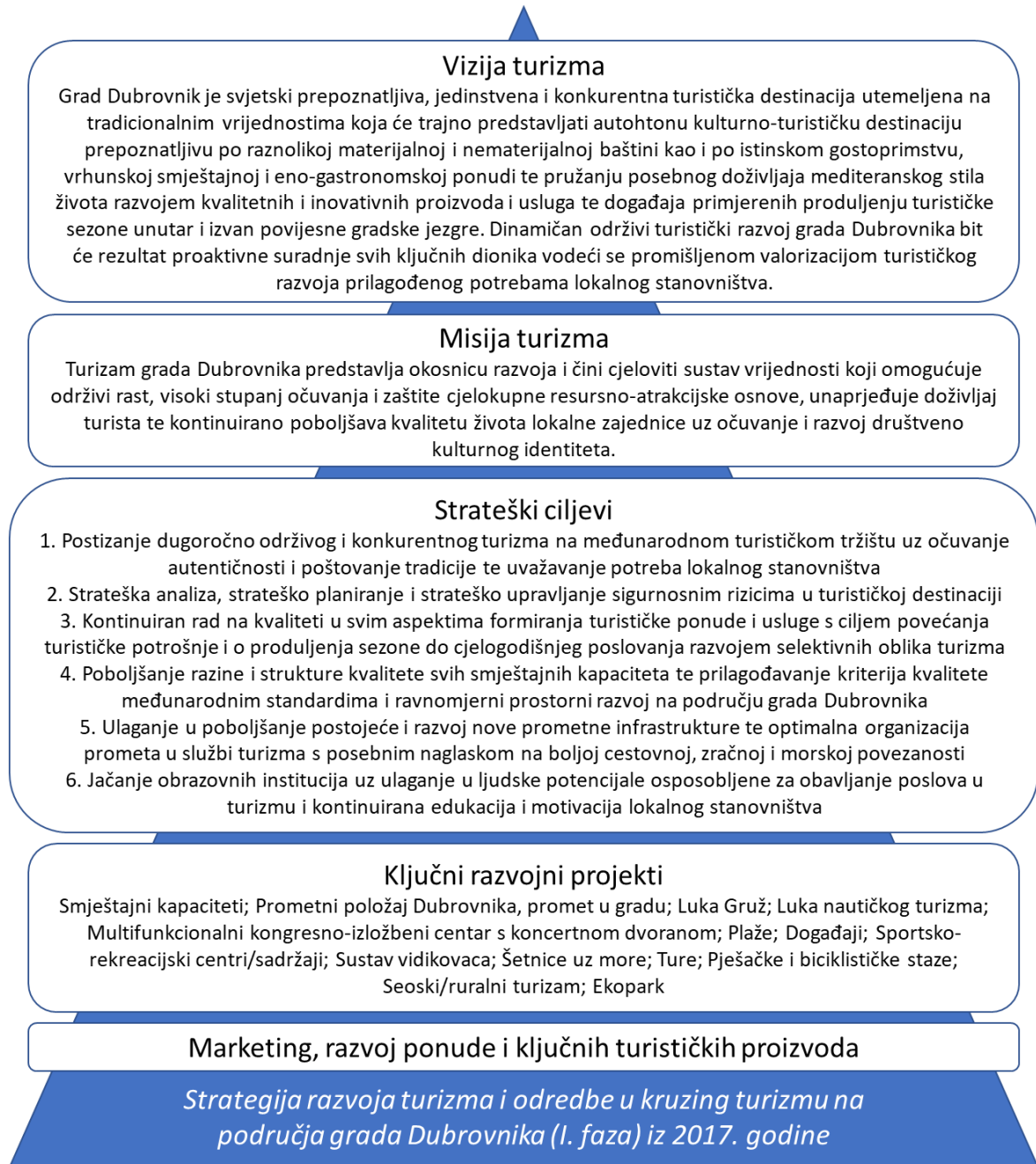
Preporuke i primjedbe na *Strategiju* prikupljene tijekom javnih savjetovanja integrirane su koliko je god moguće u prijedlog *Akcijskog plana*. Posebno smo razmotrili primjedbe vezane uz odnos SRT-a i *Plana upravljanja* (prioriteti i mjere), odnosno teme koje SRT-om nisu obrađene, a sukladno *Planu upravljanja*, trebale bi biti dijelom strateškog promišljanja. U tim dijelovima, *Akcijski plan* nastoji korektivno adresirati ova pitanja čime se *Akcijski plan* svjesno odmiče od zadanog logičkog okvira SRT-a. Sukladno širem strateškom okviru na koji se oslanja, ovo može smatrati legitimnim razlogom prilagodbe plana stvarnim potrebama. Stoga, ovdje je pojašnjena potreba proširenja, odnosno prilagodbe logičkog okvira *Akcijskog plana*.

Osim toga, u *Akcijski plan* nastojali smo uvrstiti i dio komentara i primjedbi na SRT u analitičkoj podlozi, metodologiji, sadržaju, načinu izračuna nosivog kapaciteta, definiranju svrhe (maksimizacija razvoja turizma, umjesto dobrobiti i podizanja zadovoljstva zajednice, odnosno stavljanje eventualnog cilja rasta turizma u funkciju ostvarenja potreba lokalne zajednice, cjelogodišnje zaposlenosti i slično), potrebe povezanosti s dokumentima višeg reda, nedostatne analize prostornih planova, neodgovarajućeg pristupa pitanjima izračuna „održivog kapaciteta Dubrovnika“, nedostatka fokusa na konkretne prijedloge mjera unapređenja strukture smještajnih kapaciteta, duljine boravka, prosječne potrošnje i smanjenje sezonalnosti, ali primjedbe tipa zanemarivanja domaćih gostiju, nedostatka integriranog upravljanja prometom, sagledavanja šireg područja (bivše Općine Dubrovnik) kao jedinstvenog klastera, manjka fokusa na širu edukaciju dionika i općenito ljudske resurse, održivog upravljanja prostorom i slično.

Sve dostupne relevantne komentare nastojali smo stoga uključiti koliko god je moguće više u ovaj *Akcijski plan*, uz napomenu da smo istodobno nastojali učiniti ga dostatno jednostavnim i provedivim koliko god je to moguće s obzirom na složenost i veličinu obuhvata. Pri tome, mogući su i propusti i pogreške, s obzirom na obuhvat intervencijskih podloga. Istodobno, napominjemo da se radi o inicijalnom prijedlogu te da je njihova nadopuna moguća kroz fazu kontinuirano otvorenog procesa javnog savjetovanja. Konačno, upravo svjesni suvremenih trendova koji vode prema adaptivnom i agilnom planiranju, ovaj *Akcijski plan* predlaže usvajanje modela planiranja na način da će se tijekom cijelog procesa raditi periodičke revizije plana uz transparentno sudjelovanje struke i javnosti, posebice uzevši u obzir i procese vezane uz situaciju uzrokovanu COVID-19 bolešću, ali i uz aktualno programiranje novog programskog razdoblja fondova EU koje će izravno utjecati na provedbu većine strateških projekata ovog *Akcijskog plana*.

Strateški okvir Strategije turizma

Intervencijska logika koju je predložila *Strategija razvoja turizma i odredbe u kruzning turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. godine* prikazana je u grafičkom prikazu ispod.

Slika 6 – Prijedlog intervencijske logike Strategije razvoja turizma i odredbe u kruzning turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017. godine (SRT)

U nastavku su prikazani ključni strateški i pojedinačni ciljevi, te strateški ciljevi i preporuke Strategije vezane za kruzning turizam za cjelovito razumijevanje njene predložene intervencijske logike²¹.

²¹ S obzirom na pojavu pandemije, brojne pretpostavke SRT-a koje su iznjedrile ovu strukturu ciljeva, a koje su temeljene na projekcijama rasta prometa i kapaciteta su dovedene u pitanje. Ovaj *Akcijski plan* nastoji integrirati ove okolnosti kroz reviziju dijela ciljeva i aktivnosti u segmentu programiranja oporavka i otpornosti.

Strateški cilj	Pojedinačni ciljevi				
1. Postizanje dugoročno održivog i konkurentnog turizma na međunarodnom turističkom tržištu uz očuvanje autentičnosti i poštovanje tradicije te uvažavanje potreba lokalnog stanovništva	1.1. Jačanje održivog korištenja materijalne i nematerijalne kulturne baštine, očuvanje i afirmacija kulturnog identiteta grada	1.2. Učinkovito korištenje i upravljanje kulturnim, prirodnim, društvenim i prostornim resursima	1.3. Disperzija posjetitelja povijesne jezgre	1.4. Pобољшanje kvalitete života stanovnika povijesne jezgre	1.5. Promjena postojećeg imidža
2. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u turističkoj destinaciji	2.1. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju prirodnih nepogoda	2.2. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju terorističkih napada	2.3. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju globalnih klimatskih promjena		
3. Kontinuiran rad na kvaliteti u svim aspektima formiranja turističke ponude i usluge s ciljem povećanja turističke potrošnje i o produljenja sezone do cjelogodišnjeg poslovanja razvojem selektivnih oblika turizma	3.1. Produženje sezone s ciljem ostvarenja turističkih aktivnosti tijekom cijele godine posebnim oblicima turističkih proizvoda utemeljenih na diferencijaciji	3.2. Ostvariti ukupnu potrošnju putnika u iznosu od 1,0-1,1 milijarde €	3.3. Povećati prosječnu dnevnu potrošnju turista 20-25% do 2025. u svim oblicima smještaja, posjetitelja s kruzera i izletnika	3.4. Podizanje kvalitete proizvoda i usluga i ulaganje u nove razvojne projekte	3.5. Unaprjeđenje cjelokupne turističke ponude destinacije
4. Pобољшanje razine i strukture kvalitete svih smještajnih kapaciteta te prilagođavanje kriterija kvalitete međunarodnim standardima i ravnomjerni prostorni razvoj na području grada Dubrovnika	4.1. Ostvarenje iskorištenosti kapaciteta - hoteli 50-55%, kampovi cca 20% i privatni smještaj od 20 do 25% do 2025.	4.2. Prosječni godišnji rast turističkog prometa 3 – 5 % u razdoblju 2016-2025.	4.3. Porast smještajnih kapaciteta u odnosu na 2016. za novih 4.000 postelja ravnomjernijim razvojem na cijelom području Grada Dubrovnika	4.4. Kontinuirano ulaganje u podizanje kvalitete svih oblika smještajnih kapaciteta, postupno restrukturiranje privatnog smještaja u difuzne i integralne hotele i prerastanje određenog dijela te ponude u male hotele	4.5. Ravnomjerniji prostorni razvoj aktiviranjem resursa i ulaganjem u nove projekte u klasterima Prigradsko područje i Elafiti
5. Ulaganje u poboљшanje postojeće i razvoj nove prometne infrastrukture te optimalna organizacija prometa u službi turizma s posebnim naglaskom na boljoj cestovnoj, zračnoj i morskoj povezanosti	5.1. Poboљшanje postojeće i izgradnja nove prometne infrastrukturu u skladu s održivim razvojem	5.2. Uspostavljanje izravnih zrakoplovnih linija s emitivnim tržištima tijekom cijele godine	5.3. Optimalna organizacija prometa u službi turizma s naglaskom na boljoj cestovnoj, zračnoj i morskoj povezanosti	5.4. Razvoj luke/grada Dubrovnika kao kruzingskog centra	5.5. Rješavanje prometnih gužvi tijekom turističke sezone.
6. Jačanje obrazovnih institucija uz ulaganje u ljudske potencijale osposobljene za obavljanje poslova u turizmu i kontinuirana edukacija i motivacija lokalnog stanovništva	6.1. Rješavanje problema zapošljavanja u turizmu	6.2. Jačanje obrazovnih institucija prilagodbom postojećih i uvođenjem novih obrazovnih programa prilagođenih razvoju turizma (srednjoškolsko i visoko obrazovanje)	6.3. Pokretanje stručnih preddiplomskih i diplomskih studija iz područja hotelijerstva, restauraterstva i gastronomije nužnih za educiranje kadrova nižeg i srednjeg menadžmenta	6.4. Jačanje ljudskih kapaciteta u obrazovnim institucijama putem modernizacije obrazovnih sadržaja i metoda te modernizacijom sadržaja kurikuluma za potrebe turizma uz promicanje potrebe i važnosti programa cjeloživotnog učenja	6.5. Razvoj Dubrovnika kao Sveučilišnog grada

Slika 7 – Strateški i pojedinačni ciljevi SRT-a

Strateški ciljevi razvoja kruzing turizma u Dubrovniku

1. Povećati broj ticanja u razdoblju studeni – travanj na 30%; u ostalih šest mjeseci (svibanj – listopad) broj ticanja svesti na 70% od ukupnih ticanja tijekom godine
2. Ostvariti ravnomjerniji dolazak putnika tijekom tjedna i to: u prva četiri dana (ponedjeljak, utorak, srijeda i četvrtak) 50%; u posljednja tri dana (petak, subota i nedjelja) 50%.
3. Ostvariti ravnomjerniji raspored dnevnih ticanja/vremena pristajanja brodova
4. Postići udjel u ukupnom broju putnika – Luka Gruž 95%, sidrište Grad 5%
5. Postići udjel u ukupnom broju ticanja – Luka Gruž 85%, sidrište Grad 15%
6. Razviti Dubrovnik u kruzing-centar (tranzitnu i baznu luku) s ugledom „jedinственe, ekskluzivne, održive kruzing destinacije na načelima održivog turizma“
7. Postići udjel u ukupnom broju putnika do 2025. - ukrcaj/iskrcaj (bazna luka) 30%, tranzit 70%
8. Usmjeravati Dubrovnik kao baznu luku za manje brodove
9. Prevoziti posjetitelje s kruzera iz Gruža do Povijesne jezgre i obratno morskim putem
10. Uspostaviti primjerenu suradnju među agencijama
11. Proširiti i sadržajno obogatiti ponudu izleta
12. Standardizirati prihvat/otpremu brodova i putnika
13. Ustrojiti koordinacijsko tijelo za upravljanje kretanjem brodova i putnika

Preporuke

1. Maksimalno održivi istovremeni prihvat posjetitelja s kruzera 4.000, maksimalno održivi dnevni prihvat posjetitelja s kruzera 7.000
2. Ukoliko i kada bude više posjetitelja s kruzera u jednom danu, treba uspostaviti poseban režim njihova prijehva i otpreme
3. Uprava Luke Gruž i Gradske luke moraju dogovoriti s kruzing kompanijama ravnomjerniji dolazak kruzera tijekom godine, mjeseca, tjedna, dana
4. Dubrovnik razvijati kao kruzing-centar uz potrebu ulaganja u razvoj sadržaja u luci i destinaciji, odnosno ulaganja u lučku infrastrukturu i suprastrukturu
5. Ustrojiti Dubrovnik Cruise Menadžment Centar (DCMC)
6. Primijeniti model integriranog upravljanja procesima u koracima
7. Primijeniti generički model integriranog sustava upravljanja

Slika 8 – Strateški ciljevi i preporuke SRT-a vezano za kruzing turizam

SRT u ovom dijelu navodi da „strateško promišljanje razvoja Dubrovnika kao kruzing centra otvara pitanje održivog razvoja, upravljanja destinacijom, pitanje suradnje luke i svih relevantnih gradskih i županijskih ustanova, državnih institucija i gospodarskih subjekata i organiziranosti svih dionika uključenih u razvoj kruzing turizma. Kruzing se turizam u Dubrovniku mora dimenzionirati po mjeri grada, njegove UNESCO-om zaštićene spomeničke cjeline, stanovništva, stacionarnih turista i svih onih koji žele posjetiti Dubrovnik i uživati u njegovim povijesnim i kulturnim znamenitostima. Stoga bi ravnomjerniji raspored i godišnjih, i tjednih, i dnevnih ticanja/vremena pristajanja/duljine stajanja u luci trebao biti cilj poslovnoj politici luke u Gružu i Gradske luke“. U tom smjeru, kao preporuka se daje i „model integriranog upravljanja tokovima kretanja brodova i putnika na krstarenjima u Dubrovniku“ koja je integrirana u *Akcijski plan Programa Poštujmo Grad!*.

Prihvatni kapacitet grada Dubrovnika

Jedno od često spominjanih pitanja u svezi upravljanja turizmom u Dubrovniku, kao i s pitanjem upravljanja njegovom zaštićenom spomeničkom cjelinom, jest pitanje određivanja održivog prihvatnog kapaciteta. To se posebice prelama na pitanju ograničenja broja kruzerskih gostiju.

U SRT-u se navodi da „prema *Studiji održivog razvoja kruzing turizma u Hrvatskoj* maksimalni održivi dnevni prihvat posjetitelja s kruzera u gradu Dubrovniku je 7.000 posjetitelja tijekom razdoblja visoke turističke sezone, dok je istovremeni održivi prihvatni kapacitet grada procijenjen na 4.000-5.000 posjetitelja²². Reaktivno izvješće UNESCO-a iz 2015. sugerira da „ukupni broj turista dnevno ne bi smio prelaziti 8.000“ i da *Planom upravljanja* „treba definirati maksimalni broj turista s kruzera uzimajući u obzir održiv kapacitet grada i zahtjeve vezane uz hitne evakuacije.“²³

Fokus na puko brojčano ograničenje kruzerskih gostiju je upitno iz više razloga. Primjerice, ograničenje i na 4.000 ljudi može biti upitno ako se primjerice tih 4.000 posjetitelja pojavi na osjetljivom mjestu u istom trenutku, dok s druge strane i 8.000 može biti neprimjetno ako se vremenski i prostorno kvalitetno rasporede u realnom vremenu po svim gradskim klasterima temeljem održivog integriranog modela posjećivanja. S druge strane, s porastom nekruzerskih gostiju razvojem kapaciteta u drugim klasterima, izgradnjom Pelješkog mosta, proširenjem zračne luke te povećanjem broja autobusa s dnevnim izletnicima u Dubrovnik, ovakva izolirana ograničenja ne samo da neće donijeti značajna poboljšanja već mogu samo pomicati žarišta i izvorišta problema s jednog mjesta na drugo.

Plan upravljanja definira potrebu „izrade i provedbe Plana nosivog kapaciteta u skladu s UNESCO-vim smjernicama²⁴“ te se naglašava „potreba upravljanja posjetiteljskim tokovima i utjecajem na ponašanje posjetitelja kao ključnim aspektima održivog turizma“. *Plan upravljanja* ističe više pitanja vezanih za tematiku upravljanja posjetiteljskim tokovima kao što je prethodno mjerenje ključnih širih varijabli (trendovi, sezonalnost, mjesečne i dnevne analize, državni praznici i posebna događanja, doba dana), definiranje „nosivosti“ ili „opsega nosivosti“ u odnosu na kapacitet upravljanja posjetiteljskim tokovima na način da se spriječi oštećenje prostora s društvenog, ekološkog, ekonomskog ili kulturnog aspekta, odnosno negativni utjecaj na kvalitetu života lokalne zajednice. Ističe se mogućnost uspostave potrebne infrastrukture za upravljanje posjetiteljskim tokovima sa sofisticiranim računalnim sustavima koji mogu mijenjati protok posjetitelja i vrijeme zadržavanja u stvarnom vremenu, ograničavati i/ili raspoređivati posjetitelje prostorno i vremenski kako bi se smanjio intenzitet negativnih utjecaja, te mogućnost stvaranja novih iskustava i prostora zadržavanja.

Stručna mišljenja vezana za dosadašnja nastojanja definicije prihvatnog kapaciteta ističu važnost transparentnosti i uključenosti lokalne zajednice u procese planiranja i odlučivanja u turizmu, utemeljenosti i potrebu šireg fokusa na sve, pa i ekološke, komunalne ili sigurnosne aspekte kapaciteta, utjecaj na baštinu, promet i mobilnost, i slično.

Krajem 2019., Grad Dubrovnik je, stoga, uz podršku Ministarstva turizma, pokrenuo projekt izrade *Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom Grada Dubrovnika*, koji je uključio radionice i dubinske intervjuve s predstavnicima lokalne vlasti, komunalnih društava, gradskih kotara i drugih ključnih dionika s ciljem definiranja prihvatnog kapaciteta upravo na takav način. Osim

²² Institut za turizam, *Studija održivog razvoja kruzing turizma u Hrvatskoj*, Zagreb, 2007., str. 141.

²³ UNESCO ICOMOS 2015., *Report on the Unesco-Icomos Reactive Monitoring Mission to Old City of Dubrovnik, Croatia from 27 October to 1 November 2015.*, *International Council on Monuments and Sites*, 2015., str.14.

²⁴ U Poglavlju III.5. Izazov turizma i nosivog kapaciteta Plana upravljanja navode se ključne smjernice iz više UNESCO-vih dokumenata poput Guide 1, 2 i 8 iz *UNESCO World Heritage Sustainable Tourism Online Toolkit*

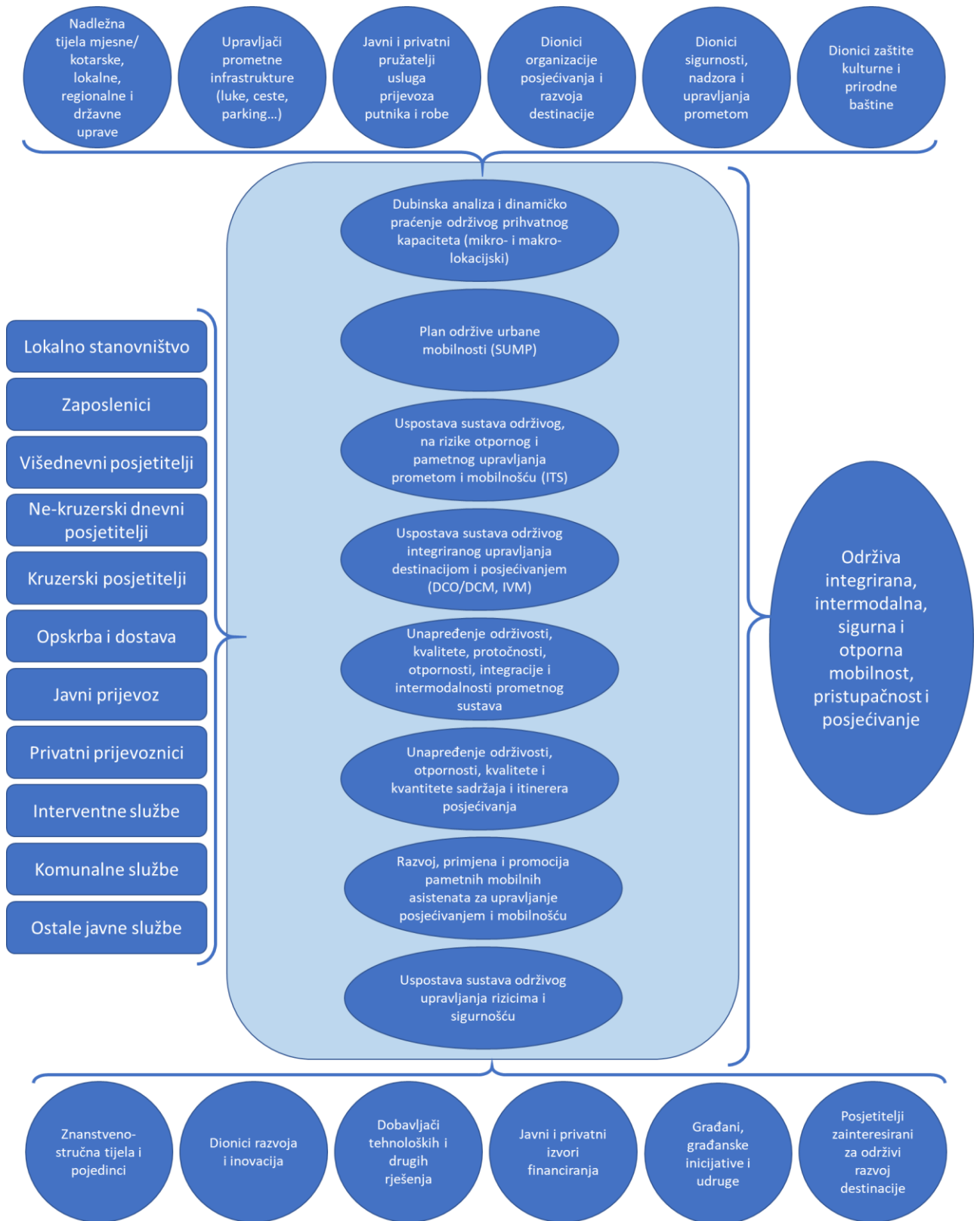
definiranja prihvatnog kapaciteta, Studija je definirala i svoj *Akcijski plan* čije su preporuke također integrirane u ovaj *Akcijski plan Programa Poštujmo Grad!*.

S obzirom na preporuke *Plana upravljanja*, izvjesno je da bi ovo pitanje trebalo pomno pratiti i regulirati izradom i provedbom *Plana nosivosti* (po mogućnosti nekih naprednijih verzija definiranih u analizi znanstveno stručnih podloga poput LAC-a, VERP-a, TOMM-a, *Integrated Monitoring and Adaptive Management System* i slično), planirati i uspostavu odgovarajuće pametne infrastrukture za upravljanje posjetiteljskim tijekovima. Ovo se u potpunosti uklapa u planove zelene i digitalne tranzicije, odnosno EU i nacionalni plan oporavka i otpornosti pa se isto može, uz pravodobnu pripremu, financirati iz ESI fondova i instrumenta za oporavak. Uspostava ovakvog modela integriranog upravljanja posjećivanjem koji će uključivati najvažnije predložene mjere može izvjesno dugoročno poboljšati, ako ne i razriješiti situaciju. Primjena suvremenih tehnologija može biti vrlo koristan model praćenja, informiranja, edukacije i stimulacije održivog modela posjećivanja, odnosno usmjeravanja prometa i pješaka i vozila, ali je preporuka većine politika koristiti kombinaciju mjera i aktivnosti.

Jedno od predloženih rješenja jest i platforma održivih itinerera u stvarnom vremenu koja bi uključila elemente integriranog upravljanja mobilnošću i posjećivanjem, korištenjem velikih podataka, interneta stvari, umjetne, kolektivne i kolaborativne inteligencije, inteligencije mnoštva, pametnih mobilnih uređaja, ali i konvencionalnih modela informiranja, edukacije, upravljanja prometom i posjećivanjem može pomoći u optimiranju posjetiteljskog iskustva s jedne, te unapređenju mobilnosti, pristupačnosti i sigurnosti svih kritičnih područja s druge strane, odnosno unapređenju kvalitete življenja i utjecaja lokalnog stanovništva na razvojne procese s treće strane.

Sve gore navedeno, uključivo i sustav integriranog sudioničkog planiranja, razvoja, upravljanja i praćenja prometa, mobilnosti i tijekova posjećivanja u stvarnom vremenu, uključivo i kroz primjenu pametnih, digitalnih rješenja upravljanja, uključeno je u ovaj *Akcijski plan Programa Poštujmo Grad!*.

Okvirna shema ovog sustava, definirana je na sljedećem grafičkom prikazu i predstavlja primjer sustavskog rješenja na ovom segmentu upravljanja turizmom i destinacijom koji čini samo mali dio cjelokupnog integriranog sustava upravljanja.

Slika 9 – Elementi i dionici prijedloga integriranog sustava razvoja i upravljanja mobilnošću i posjećivanjem u Gradu Dubrovniku

Akcijski plan u odnosu na Strategiju razvoja turizma DNŽ 2012.-2022.

Strateški plan višeg rada (županijska razina) navodi u *Strategiji razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.-2022.* „probleme u upravljanju posjetiteljima i sukobu proizvoda u glavnoj sezoni u gradu Dubrovniku“, te „fragmentirano upravljanje i neusuglašenost interesnih skupina (osobito između privatnog i javnog sektora)“. U svojoj analizi, kao ključne faktore uspjeha, ova strategija vidi u „jasnoj viziji razvoja turizma, organizaciji i upravljanju turizmom te stanovništvu kao promotoru destinacije“. Nadalje, strateški koncept kao ciljeve definira „osiguranje profila destinacije sa 'smislom' i održivosti na dugi rok, te uklanjanje trenutačnih konflikata i stvaranju 'sinergija'“ koji uključuju „Jedinstveni upravljački proces i mehanizam koji mora osigurati uključenost svih interesnih skupina klastera, kao i definirati odgovornosti za sva strateška i operativna pitanja turističkog razvoja“.

Vizija Strategije razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.-2022.

- Dostići standard upscale globalne turističke destinacije u razdoblju od 10 godina
- Optimizirati korištenje postojećih kapaciteta i resursa i ubrzano nadograditi nedostajuće elemente lanca vrijednosti
- Istinski ustrajati na modelu održivog razvoja i podržati nove investicijske projekte samo ako su dodatak kvaliteti i imidžu globalne upscale turističke destinacije

„Dubrovnik rivijera“ je globalno prepoznata upscale turistička destinacija, i jedna od vodećih na Mediteranu. Svoje jedinstveno prirodno i kulturno naslijeđe strukturira i interpretira kao nezaboravno turističko iskustvo usmjereno gostima koji cijene autentične vrijednosti i kvalitetu doživljaja u izvornom jadransko-mediteranskom okruženju.

Grad Dubrovnik je centar i landmark regije koji živi cijelu godinu na temelju aktivnosti povezanih s kulturom, događanjima i kongresima.

Arhipelag otoka i otočića je utočište i ladanje iskusnih i zahtjevnih poklonika uživanja u moru i nautici, a unutrašnjost otoka njeguje i interpretira osobitu agrikulturu i gastronomiju.

Na prostorima obale, ali i unutrašnjosti, koji dosad nisu bili predmet turističkog ili opće gospodarskog razvoja, Dubrovnik Rivijera razvija nove, inovativne i visoko kvalitetne resorte koji maksimalno respektiraju krajolik i socio-kulturni supstrat ovog jedinstvenog prostora.

Strategija razmatra pojedine klastere i turističke proizvode te daje korisne smjernice uspostave zajedničkog sustava upravljanja destinacijom. Projekti konkurentnosti usmjereni su na projekte upravljanja, infrastrukture, poboljšavanja javnih usluga i edukacije. I ove preporuke uključene su u *Akcijski plan* stvarajući tako osnovu za suradnju i širenje konteksta upravljanja u smjeru dinamičkog, višerazinskog, ali koordiniranog i usklađenog upravljanja destinacijom kao cjelinom.

Akcijski plan u odnosu na nacionalne, EU i globalne strategije

Vizija turizma iz Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine

„Hrvatska je u 2020. godini globalno prepoznatljiva turistička destinacija, konkurentna i atraktivna za investicije, koja stvara radna mjesta i na održiv način upravlja razvojem na svom cjelokupnom prostoru, njeguje kulturu kvalitete, a svojim gostima tijekom cijele godine pruža gostoljubivost, sigurnost i jedinstvenu raznovrsnost autentičnih sadržaja i doživljaja.“

Kao ključne preduvjete razvoja hrvatskog turizma navodi „dugoročnu zaštitu i održivo upravljanje ekosustavom, konkurentnost i atraktivnost za investicije, aktiviranje državne imovine u svrhu turističkog razvoja, povećanje znanja i vještina na svim razinama i destinacijsko upravljanje“. Nadalje, nacionalna strategija turizma navodi:

„Poticanje bržeg gospodarskog rasta temeljenog na integraciji tržišta i institucionalnim reformama, viša stopa zaposlenosti i promicanje održivog razvoja tri su glavna strateška cilja Nacionalnog strateškog referentnog okvira. Sukladno tome, a vodeći istodobno računa o postojećim ograničavajućim činiteljima budućeg turističkog razvoja RH te o globalnim trendovima u turističkoj potražnji, glavni cilj razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine je povećanje njegove atraktivnosti i konkurentnosti, što će rezultirati ulaskom u vodećih 20 turističkih destinacija u svijetu po kriteriju konkurentnosti.“

Stoga, Akcijski plan integrira koncept održivog upravljanja razvojem kao temeljno načelo, pri čemu se razvoj promatra integrirano s turizmom kao okosnicom razvoja. Dodatno, intervencijska logika veliku pažnju usmjerava na ciljeve unapređenje kvalitete i bogatstva ponude, te razvoja inovacija i brendiranja destinacije kao destinacije izvrsnosti na području održivog i odgovornog turizma posebnih interesa. Cilj ovoga je unapređenje i personalizacija posjetiteljskog iskustva čime se nastoji izravno doprinijeti glavnom cilju razvoja hrvatskog turizma. Kao okvir za usklađivanje *Akcijskog plana* s dostupnim ESI fondovima, korišten je strateški i zakonodavni okvir EU i RH s naglaskom na *Partnerski sporazum između RH i EK za korištenje ESI fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020.*, *OP „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“*, *OP „Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“* i *Europa 2020 - Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast*, te programski okvir za novo financijsko razdoblje kao što su *Europski zeleni plan*, *Plan oporavka Europa sljedeće generacije* i *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine* te *UN Ciljevima održivog razvoja do 2030. godine*.

Važnost usklađivanja *Akcijskog plana* s okvirima nacionalnih i EU politika važna je i zbog potrebe financiranja predloženih mjera, aktivnosti i projekata *Akcijskog plana*. Posebice stoga jer će *Akcijski plan* svojim mjerama, aktivnostima i projektima zadirati u brojne druge sektorske politike (primjerice održivi promet ili učinkoviti ljudski potencijali) koje su ključne za realizaciju predloženih mjera, aktivnosti i projekata. Ove politike često ne spominju turizam niti održivi turizam, ali se mjere, aktivnosti i projekti povezani s održivim i odgovornim turizmom, odnosno održivim razvojem grada Dubrovnika i kao destinacije i kao prostora kvalitetnog života često jedino mogu realizirati upravo kroz te izdvojene sektorske politike posebice ukoliko se ne krene graditi integrirana razvojna politika u ovom smjeru na razini urbane aglomeracije Dubrovnik ili na višim razinama upravljanja (županija, regija Jadranska Hrvatska i/ili nacionalna razina).

Akcijski plan predlaže definiranje i nacionalnog i međunarodnog strateškog projekta za održivi turizam koji bi na integrativan način rješavao probleme s kojima se suočavaju brojne destinacije u RH i svijetu, ali bi doprinio dinamičnom, održivom i ravnomjernom razvoju korištenjem turizma kao razvojne poluge. Hrvatski turizam do ove krize bila je izvjesno najvažnija gospodarska grana RH, ali je njegov utjecaj na ukupni održivi društveno-gospodarski razvoj cijelog teritorija još uvijek suboptimalan. Svjetske studije pokazuju da održivi turizam posebnih interesa kao što je primjerice aktivni turizam ima potencijal donijeti značajno veći prihod po posjetitelju lokalnim zajednicama od masovnog što znači da bi se fokusom na ovakve oblike turizma i s manjim brojem posjetitelja postigli značajno veći ekonomski učinci za lokalnu zajednicu. S druge strane, ovaj turizam ostavlja manji ekološki i kulturološki otisak,

društveno je i razvojno poticajni jer podupire lokalne proizvodnje i usluge, a s relativno niskim ulaganjima može ponuditi cjelogodišnja i vrlo kvalitetna plaćena radna mjesta²⁵.

Osim toga, *Akcijski plan* je usklađen i s UN-om Agendom 2030 sa sedamnaest ciljeva održivog razvoja, te preporukama UNEP-a, UNWTO-a, UNESCO-a, ICOMOS-a i drugih globalnih tijela relevantnih za održivi razvoj, održivi turizam i održivo upravljanje prirodnim i kulturnom, a posebice zaštićenom svjetskom kulturnom baštinom. Ovim se stvara okvir za globalnu razvojnu sinergiju i suradnju posebice s UNWTO-m i UNESCO-m čija je uloga vrlo značajna za daljnji razvoj i promociju Dubrovnika kao destinacije održivog i odgovornog turizma koji aktivno doprinosi i globalnim ciljevima održivog razvoja.

U *Akcijskom planu Programa Poštujmo Grad!* posebice se referiramo na Izvešće UNWTO-a „Prekomjerni turizam: UNWTO strategije za upravljanje urbanim destinacijama“ koje je definiralo 11 strategija za borbu s prekomjernim turizmom u urbanim sredinama i koje su u ovom *Akcijskom planu* velikim dijelom već integrirane. Ove strategije su, uz male prilagodbe, navedene u tablici ispod:

Strategija	Mjere
1. Promicati disperziju posjetitelja unutar grada i izvan njega	1.1. Poticati i razvijati događanja, atrakcije i sadržaje u manje posjećenim područjima 1.2. Poboľšati kapacitet, kakvoću i trajanje boravka provedeno u događanjima, atrakcijama i sadržajima u manje posjećenim dijelovima grada i u njegovoj okolici 1.3. Stvaranje zajedničkog identiteta grada i njegove okolice 1.4. Uvesti putnu karticu za neograničeno putovanje u grad 1.5. Proširiti zonu središta grada poticanje posjećivanja manje posjećenih dijelova
2. Promicanje vremenske disperzije posjetitelja	2.1. Promicati iskustva, događanja i sadržaje van sezone 2.2. Promicanje dinamičkog određivanja cijena 2.3. Uvođenje vremenskih slotova za atrakcije i događaje uz praćenje u stvarnom vremenu 2.4. Koristiti nove tehnologije i aplikacije za poticanje dinamičkog vremenskog raspršivanja
3. Poticanje novih itinerara i atrakcija	3.1. Promicanje novih itinerara na ulaznim točkama grada i kroz osmišljavanje zaokruženih posjetiteljskih ruta doživljaja, uključujući i kroz turističke informacijske centre i vođene rute kroz manje posjećene dijelove grada 3.2. Ponudite kombinirane popuste za nove itinerere i atrakcije 3.3. Izraditi gradske vodiče i knjige koje promoviraju skrivena blaga 3.4. Stvaranje dinamičnih iskustava i ruta za posjetitelje niša 3.5. Razvijati VR aplikacije na poznatim mjestima i atrakcijama
4. Pregled i prilagodba propisa	4.1. Optimiranje radnog vremena atrakcija, događanja i sadržaja posebice za velike grupe 4.2. Regulirati prometne propise u najopterećenijim dijelovima grada 4.3. Osigurati sustave park&ride i parkiranje na rubnim dijelovima grada 4.4. Uspostaviti posebna mjesta za iskrcaj autobusa 4.5. Uspostaviti pješačke zone 4.6. Optimirati regulativu i opozivanje turističkih usluga na Internet platformama, hotela i drugog smještaja koje su suprotne načelima održivog turizma i održivog razvoja 4.7. Odrediti prihvatni kapacitet grada, kritičnih područja i atrakcija 4.8. Uvođenje sustava licenciranja turističkih operatora radi njihovog učinkovitog praćenja

²⁵ Prijedlog nositelja ovakvog nacionalnog projekta uključio bi po ovom prijedlogu, primjerice, gradove Dubrovnik i Vukovar, dva herojska hrvatska grada simbola, slične veličine, ali i potencijala i potrebe za održivim turizmom posebnih interesa iako iz posve drugačijih perspektiva koje na optimalan način prikazuju dva konteksta izazova razvoja turizma (kontinentalni i jadranski) i koji bi mogli biti istraživačko-razvojno-inovacijski piloti za cijelu RH u stvaranju novog brenda hrvatskog turizma visoko kvalitetnih i jedinstvenih posjetiteljskih iskustava i ponuda. Činjenica je da sve veći broj destinacija u RH se suočava s problemima održivog razvoja te da bi nacionalnim strateškim projektom koji bi uključio sve zainteresirane dionike u sustavan rad na rješavanju pitanja održivosti i kvalitetnije valorizacije turističkog potencijala RH, a u kojem bi Dubrovnik i gravitirajuća „Dubrovačka rivijera“ mogli biti polazišna točka i pilot destinacija za razvoj integriranih modela upravljanja razvojem turizma i posjećivanja u funkciji održivog razvoja (uz moguće druge pilot destinacije poput primjerice NP Plitvice, NP Krka ili Splitsko-dalmatinske županije koji se također suočavaju s problemima održivog razvoja, ali i destinacije koje bi trebale tek početi kapitalizirati mogućnosti turizma poput Slavonije, Baranje, Like i sl.).

	4.9. Uspostaviti regulativu za turističke aktivnosti u određenim dijelovima grada
5. Poboljšana segmentacija posjetitelja	5.1. Identificirati i ciljati segmente posjetitelja s manjim utjecajem 5.2. Ciljati na posjetitelje koji ponovno dolaze i koji traže nova iskustva 5.3. Destimulirati posjet određenog segmenta posjetitelja
6. Osigurati dobrobit lokalnih zajednica od turizma	6.1. Povećati razinu zaposlenosti u turizmu i poticati kvalitetna radna mjesta 6.2. Promicati pozitivne učinke turizma, stvoriti svijest i znanje unutar lokalne zajednice 6.3. Uključiti lokalne zajednice u razvoj novih turističkih proizvoda 6.4. Provesti analizu potencijala ponude i potražnje lokalnih zajednica i promovirati njihovu integraciju u turističke lance vrijednosti 6.5. Poboljšati kvalitetu infrastrukture i usluga za stanovnike i posjetitelje 6.6. Poticati razvoj slabije razvijenih naselja kroz turizam
7. Stvaranje gradskih iskustava za stanovnike i posjetitelje	7.1. Razviti grad kako bi odgovarao potrebama i željama stanovnika i turiste smatrao privremenim stanovnicima 7.2. Razviti turistička iskustva i proizvode koji promiču angažman stanovnika i posjetitelja 7.3. Integrirati sadržaje za posjetitelje unutar lokalnih događanja i aktivnosti 7.4. Stvaranje i promicanje lokalnih gradskih veleposlanika 7.5. Promicati umjetničke i kulturne inicijative kao što je ulična umjetnost kako bi se pružili svježi pogledi na grad i proširilo posjećivanje na nova područja 7.6. Produžiti radno vrijeme posjećivanja
8. Poboljšati gradsku infrastrukturu i objekte	8.1. Stvoriti plan uravnoteženog upravljanja održivim urbanim prometom 8.2. Osigurati da su glavne rute prikladne za opsežne turističke aktivnosti i da su sekundarni pravci dostupni u vremenima najvećeg prometnog opterećenja 8.3. Poboljšati urbanu kulturnu infrastrukturu 8.4. Poboljšati signalizaciju, interpretacijske materijale i sustav obavještanja 8.5. Poboljšati javni prijevoz za posjetitelje 8.6. Uspostaviti specifične prometne objekte za posjetitelje tijekom vrhunca 8.7. Osigurati odgovarajuće javne sadržaje za stanovnike i posjetitelje 8.8. Stvoriti sigurne biciklističke rute i stimulirati iznajmljivanje bicikala, e-bicikala i drugih električnih vozila pogodnih za ove rute 8.9. Uspostaviti posebne sigurne i atraktivne pješačke staze 8.10. Osigurati da su rute prikladne za osobe s invaliditetom, obitelji s malom djecom ili starije posjetitelje u skladu s načelima pristupačnosti za sve građane i posjetitelje 8.11. Očuvati i unapređivati kvalitetu kulturne baštine i atrakcija u svim područjima grada 8.12. Osigurati da se režimi čišćenja usklađenim s posjetiteljskim i prometnim režimima
9. Komunicirati s lokalnim dionicima i angažirati ih	9.1. Uspostava savjetodavnog vijeća i radnih skupina, te klastera za sudioničko upravljanje 9.2. Organizirati programe profesionalnog razvoja za relevantne lokalne dionike i partnere 9.3. Organizirati lokalne diskusijske platforme za stanovnike 9.4. Redovito komunicirati i provoditi istraživanja među stanovnicima i lokalnim dionicima 9.5. Poticati lokalno stanovništvo da na društvenim medijima dijeli zanimljive sadržaje 9.6. Uključivati i povezivati nepovezane zajednice uključivo i udaljene i/ili manje razvijene
10. Komunicirati s posjetiteljima i angažirajte ih	10.1. Stvaranje svijesti o utjecaju turizma među posjetiteljima 10.2. Educirati posjetitelje o lokalnim vrijednostima, tradicijama i propisima 10.3. Osigurati odgovarajuće informacije o ograničenjima prometa, parkiralištima, naknadama, uslugama autobusnog prijevoza itd.
11. Postaviti mjere praćenja i odgovora	11.1. Pratiti ključne pokazatelje kao što su sezonska kolebanja potražnje, dolasci i rashodi, obrasci posjeta atrakcijama, segmentima posjetitelja itd. 11.2. Korištenje velikih podataka i novih tehnologija za praćenje i procjenu utjecaja turizma 11.3. Izraditi planove za slučaj nepredviđenih događaja za vršna razdoblja i hitne situacije

Akcijski plan nastojao je integrirati, ali i već u ovoj fazi primjenjuje značajan dio ovih preporuka. Međutim, Akcijski plan nadilazi razmatranje problema turizma kroz ovakav ipak dominantno sektorski pristup, iako integrira sve kvalitetne preporuke proizašle iz njega.

U međunarodnom kontekstu, predložen je i od strane Tematske radne skupine za održivi turizam Jadransko-jonske regije prihvaćen prijedlog strateškog projekta održivog i pametnog turizma početkom 2021. godine te se njegova daljnja razrada i konkretizacija očekuje do kraja 2021. godine.

Provedbeni rizici i mjere otklanjanja

Iako su navedene strategije dostatna osnova za kvalitetno djelovanje u pravcu održivog razvoja turizma na lokalnoj, regionalnoj (županijskoj) i nacionalnoj razini, važno je naglasiti nekoliko ključnih rizika te predložiti niz mjera otklanjanja istih kako bi se u konačnici postigli željeni ciljevi i rezultati.

Provedbeni rizik	Prijedlog mjere otklanjanja
<p>DISFUNKCIJA SUSTAVA PLANIRANJA I PROVEDBE</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2017. godine uspostavljen zakonodavni okvir, odnosno donesen Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, on je još uvijek u procesu uspostave i izgradnje kapaciteta za provedbu. Ovo za posljedicu ima vrlo nisku razinu provedbe strateških dokumenata i planova. Dosadašnje boljke sustava su i dalje prisutne, pa su „sektorske strategije još uvijek samo iskaz želja, jer nisu jasno povezane s planiranjem proračuna“. - U šumi brojnih sektorskih strategija, strateških i operativnih planova izgubila se veza s financiranjem“ te smo daleko „još od razvijenog sustava strateškog planiranja koji: osigurava čvrstu međusektorsku usklađenost strateških ciljeva i prioriteta, prati ostvarivanje ciljeva te ima mehanizme za poduzimanje korektivnih radnji (kada se utvrde odstupanja u dostizanju utvrđenih ciljeva) ili čak preformuliranja ciljeva (kada novonastale okolnosti to traže).“²⁶ - Provedba strateško-planskih razvojnih dokumenata zahtijeva odgovarajuće provedbene kapacitete svih relevantnih dionika kako bi se izrađeni strateško-planski razvojni dokumenti u konačnici i - proveli. Kako su ovi kapaciteti još uvijek u procesu uspostave na svim razinama u RH, osim same činjenice da strategije na pojedinim razinama nisu usklađene, postoji i realna provedbena barijera za realizaciju mjera i aktivnosti pojedinih strategije (primjerice, provedba ideje zajedničkog sustava upravljanja destinacijom kakva je primjerice preporučena <i>Strategijom razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.-2022. godine</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> - Jedan od ključnih prioriteta <i>Akcijskog plana</i> su ljudski resursi, odnosno izgradnja kapaciteta za provedbu i daljnji razvoj strateško-planskog razvojnog okvira. Iako je ovaj korak i vremenski i financijski zahtijevan, on se može ubrzati agilnim i adaptivnim modelima razvoja koji uključuju učenje i razvoj mentorirani projektni i programski rad čije aktivnosti su već započele kroz odgovarajuće upravne odjele te pripremu projekata i programa koji u sebi sadrže aktivnosti izgradnje kapaciteta relevantnih dionika. - Predloženi projekti podrazumijevaju uspostavu višerazinskih kolaborativnih sustava upravljanja destinacijom čime se, na određeni način i u određenoj mjeri, nastoje postići potrebne sinergije i integracije strateških, operativnih i financijskih planova na različitim razinama. Na ovaj način, priprema se teren da se za sljedeće programsko razdoblje stvori potrebna svijest, znanja, vještine i ljudski, organizacijski, tehničko-tehnološki, financijski, pa i politički resursi potrebni za koordinirano strateško planiranje i provedbu strateških planova na razini Grada Dubrovnika i viših razina relevantnih za pojedine strateške projekte u domeni upravljanja destinacijom i uspostave integriranog intermodalnog prometnog sustava koji uključuje relevantne dionike prometa na lokalnoj i županijskoj, ali i nacionalnoj i međunarodnoj razini. Uspostava ovakvih suradnji diktirana je samom prirodom predloženih projekata, odnosno i samim pozivima i natječajima ESI fondova pa se na takav način osigurava uspostava funkcionalnih višerazinskih suradnji i partnerstava koje su ključne za ostvarenje strateških ciljeva strateško-planskih razvojnih dokumenata, kao i samog <i>Akcijskog plana</i>. - Predloženim IRI modelom JPP-a koji uključuje iskusne stručnjake, ali i privatne resurse u pripremi i provedbi integriranih projekata stvara se i potreban ljudski, organizacijski, tehničko-tehnološki pa i financijski kapacitet za realizaciju strateških projekata i programa.
<p>VERTIKALNA NEPOVEZANOST STRATEGIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Strateško planski razvojni dokumenti često nemaju dostatnu razinu vertikalne usuglašenosti i operativno-financijske koordinacije na različitim razinama provedbe (primjerice lokalna i županijska razina - <i>Strategija razvoja turizma i odredbe u kruzingu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Akcijski plan svojim aktivnostima nastoji usuglasiti i potaći višu razinu operativno-financijske koordinacije korištenjem dobre prakse višerazinskog upravljanja projektnim i programskim ciklusom pa predlaže projekte i aktivnosti koji integriraju različite dionike i potiču prirodne suradnje između primjerice Grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije i

²⁶ Bajo, B., Puljiz, J. Institucionalna potpora za strateško planiranje i gospodarski razvoj Republike Hrvatske, Aktualni osvrti, br.93, Institut za javne financije, 2017.

<p><i>turizmu na području grada Dubrovnika (I. faza)</i> nema poveznica na <i>Strategiju razvoja turizma Dubrovačko-neretvanske županije 2012.-2022.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Realan je i rizik manjka kapaciteta za njihovu koordinaciju. - Ovo dovodi do toga da se gube mogućnosti za sinergiju kako na strateškoj, tako i na operativnoj, te posebice i na financijskoj razini. 	<p>drugih dionika u njihovim nadležnostima (npr. lučke uprave, uprave za ceste, itd.), u pripremi strateških projekata i programa usklađenih na svim relevantnim strateškim razinama.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na ovaj način izgrađuju se i kapaciteti za buduće sinergije kako na strateškoj, tako i na operativnoj, te posebice i na financijskoj razini.
<p>OGRANIČENI FINANCIJSKI KAPACITETI DIONIKA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Održivi turizam, odnosno uz ovu temu primjerice vezane teme održivi promet i integrirani održivi razvoj lokalne zajednice složeni su i financijski zahtjevni višegodišnji programi koji se sastoji od velikog broja međusobno povezanih projekata i aktivnosti. - Financiranje ovih aktivnosti, posebice velikih strateških infrastrukturnih projekata koji bi trebali uklanjati uska grla i poticati stvaranje dugoročno kvalitetnih rješenja nadilazi financijske kapacitete Grada Dubrovnika kao i većine drugih dionika u Republici Hrvatskoj. - Priprema ovakvih projekata dugotrajna je i spora, a i sama priprema ovakvih projekata i programa zahtijeva značajne financijske resurse koji mogu nadići financijske kapacitete i Grada i drugih dionika uključenih u provedbu Akcijskog plana. - Stoga, potrebno je razviti nove modele financiranja koji će imati kratkoročnu, srednjoročnu i dugoročnu dimenziju, za koje je potrebno ishoditi određene odluke koje se nalaze izvan ingerencije Grada Dubrovnika te sežu do razine Vlade Republike Hrvatske, odnosno programiranja i sustavnog korištenja Europskih strukturnih i investicijskih fondova i drugih vanjskih izvora financiranja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Akcijski plan u brojnim segmentima prioritetnih mjera, aktivnosti, projekata i programa usklađen je s relevantnim operativnim programima i financijskim okvirom ESI fondova i drugih razvojnih izvora financiranja za programsko razdoblje 2014.-2020., tako i prioritetima najavljenim za razdoblje 2021.-2027. odnosno za Plan Europa sljedeće generacije. Štoviše, na sjednici Vlade RH u Dubrovniku kao i kroz prethodnu komunikaciju s najvišim instancama Vlade i resornim ministarstvima, te pokretanjem uspostave mehanizma Integriranog teritorijalnog ulaganja za urbanu aglomeraciju Grada Dubrovnika, stvoreni su preduvjeti za kratkoročno, srednjoročno i dugoročno financiranje i pripreme i provedbe strateških projekata. - Korištenje modela javno-privatno-civilnog partnerstva (primjerice uz koordinaciju s dionicima kao što su Društvo prijatelja dubrovačke starine, GSTC - Global Sustainable Tourism Council, CLIA – Cruising Lines International Association i slično), financijska dimenzija realizacije postaje ne samo dosežna, već i vrlo poticajna za sve uključene dionike što pokazuju i sastanci s Ministarstvom pomorstva, prometa i infrastrukture i JASPERS-om, zajedničkom tehničkom pomoći Europske komisije, Europske investicijske banke i Europske banke za obnovu i razvoj gdje je dogovorena podrška u pripremi ključnih infrastrukturnih projekata. - Partnerstvo Grada Dubrovnika i CLIA-e se formaliziralo kao prvo takvo partnerstvo na globalnoj razini za održivi turizam. <i>Akcijski plan</i> predviđa i uključivanje UNWTO-a, UNESCO-a i njihovih inovacijskih centara u aktivnosti i projekte u Dubrovniku čime Dubrovnik postaje lider održivog turizma na nacionalnoj, ali i na globalnoj razini. - Ovim se otvara mogućnost za dodatno kapacitiranje, uključivo i sustavan pristup ne samo europskim već i globalnim izvorima financiranja.
<p>MANJAK OKVIRA ZA INTEGRIRANE PRISTUPE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Integrirani pristup razvoju temeljna je odrednica gotovo svih suvremenih razvojnih politika, a posebice urbanih, koje se u razvijenoj Europi promiču već nekoliko desetljeća, a kao zamjena „tehnokratskim planskim pristupima“. Iako je globalna i europska znanstveno-stručna praksa sve više usmjerena prema upravo takvim, integriranim pristupima razvoju, strateški, zakonodavni i provedbeni okvir još uvijek zaostaje u primjeni ovih preporuka što značajno umanjuje mogućnosti povezivanja i integracije sektora i disciplina u praksi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Integrirani pristup <i>Programa Poštujmo Grad!</i> očituje se u činjenici da program jasno prepoznaje potrebu izlaska iz uskih sektorskih i drugih okvira kroz modele realizacije koji uključuju najbolje primjere međusektorskog partnerstva i stvaranja klusterskih struktura peterostruke ovojnice (javno, privatno, civilno, znanost-istraživanje-inovacije-razvoj, okoliš, uključivo višerazinska administrativna ili geografska područja, turizam u odnosu na ostatak gospodarstva, društva te kulturnog i prirodnog konteksta, izvori financiranja).

	<ul style="list-style-type: none"> - Akcijski plan integrira načela i modele integriranih pristupa razvoju, kao i izgradnju kapaciteta svih dionika za njihovu dugoročno održivu i uspješnu primjenu.
<p>HITNI PROBLEMI OTEŽAVAJU SUSTAVNI PRISTUP</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vrijeme potrebno za pripremu i realizaciju strateško-planskih razvojnih dokumenata te pripremu strateških projekata je značajno veće od onoga što je potrebno da bi se radilo na rješavanju hitnih problema grada i njegovih stanovnika. Štoviše, sustavno i integrirano planiranje i provedba takvih planova u izravnoj je suprotnosti s potrebom hitnog, kvalitetnog i ciljanog djelovanja na rješavanju hitnih problema i potreba primjerice u nošenju s izazovima prekomjernog turizma, a posebice u odgovoru na krizne situacije poput ove izazvane COVID-19 situacijom, obustavom zračnih linija, odnosno ukupnim padom svih oblika međunarodnog prometa, kao i očekivanim učincima javno-zdravstvene, sigurnosne, ekonomske, društvene i socijalne krize. - Grad Dubrovnik, kao ni jedan drugi pravni subjekt u RH, ne može i ne smije čekati uspostavu sustava do pune funkcionalnosti jer su problemi prekomjernog turizma s jedne strane, te izolacije Dubrovnika u COVID-19 situaciji doveli do ugroženosti statusa kako Dubrovnika kao destinacije, statusa zaštićenog dobra svjetske kulturne baštine, ali i opstanka ekonomije zasnovane na monokulturi turizma. - Potrebno je hrabro, učinkovito i ciljano kratkoročno djelovanje koje, međutim, neće ugroziti mogućnosti za kvalitetna dugoročna rješenja, a istodobno će osigurati potrebne iskorake za rješavanje najhitnijih izazova grada Dubrovnika i svih njegovih dionika. 	<ul style="list-style-type: none"> - Akcijski plan osmišljen je kao skup dinamičnih i ciljanih kratkoročnih „no-regret“ mjera i aktivnosti, koje prati priprema, financiranje i provedba srednjoročnih i dugoročnih aktivnosti, projekata i programa. - U ovom nastojanju spajanja kratkoročnih i dugoročnih nastojanja moguće su i vrlo izvjesne greške. Ipak, uključivanjem svih relevantnih dionika te njihovim pozivanjem na konstruktivan stalan i dinamičan dijalog, preispitivanje, optimiranje i praćenje provedbe i učinaka provedbe predloženih kratkoročnih mjera, aktivnosti, projekata i programa moguće je smanjiti pogreške te povećati usuglašenost, učinkovitost i održivost ovih nastojanja. - Na ovaj način, osigurava se kapacitet za pravodobno i kvalitetno adresiranje i suočavanje s ključnim aktualnim problemima, te paralelni rad na stvaranju predujeta za jednako kvalitetne, participativne i usuglašene sustavne i integrirane intervencije koji imaju potrebnu razinu usklađenosti i učinkovitosti i kratkoročnih i dugoročnih utjecaja. - Primjenom agilnih i adaptivnih modela planiranja i razvoja, ali i adaptivnog upravljanja razvojem te pokretanjem modela inovativnih javno-privatno-civilnih partnerstava mogu se postići dodatne sinergije u ubrzanju procesa korištenjem zajedničkih kapaciteta i resursa svih dionika sukladno svjetskim primjerima dobre prakse javno-privatno-civilnih partnerstava i IRI klastera koji osim dinamizacije procesa mogu stvoriti i dodatne vrijednosti u smislu izgradnje znanja i resursa koji mogu imati globalnu relevantnost i skalabilnost te otvoriti nove društveno-gospodarske razvojne mogućnosti za sve uključene dionike što je dodatna vrijednost ovog pristupa.
<p>MANJAK KULTURE SURADNJE I KONSENZUSA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Političke tenzije i sukobi, nedostatak sudjelovanja, podrške i povjerenja ključnih dionika, sklonost destruktivnom umjesto konstruktivnom dijalogu na razini politike, medija i javnosti otežavaju napredak u procesima koji su dugotrajni i složeni, zahtijevaju participativnost i otvorenost za konstruktivni, kreativni razvojni proces. - Greške se ne toleriraju, a diskusije postaju poprišta politikanstva što može ugroziti nastojanja uspostave produktivnih participativnih i kolaborativnih odnosa potrebnih za uspjeh Akcijskog plana. - Politička previranja na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, EU i globalnoj razini mogu ugroziti, uništiti ili usporiti sva razvojna nastojanja provedbe složenih dugoročnih projekata i programa poput ovoga. 	<ul style="list-style-type: none"> - Važan aspekt provedbe predstavlja nužnost mudrog i jasnog komuniciranja i kontinuiranog nadograđivanja i unapređivanja svih elemenata <i>Akcijskog plana</i> sa svim bitnim dionicima, uz spremnost prihvaćanja svih argumentiranih kritika te izgradnju kapaciteta i stvaranje kolaborativnih platformi za upravljanje procesom od pripreme, preko financiranja, realizacije do praćenja i evaluacije učinaka. - Akcijski plan će nastojati postići odgovarajuću razinu političkog i javnog konsenzusa koji neće biti ovisan o potencijalnim promjenama na bilo kojoj razini, te koji će omogućiti uključivanje i podršku najšire javnosti. - Jedna od ključnih aktivnosti Akcijskog plana, osim izgradnje kapaciteta ljudskih resursa, jest i izgradnja sustava upravljanja procesima, kao i komunikacijskim aspektima, odnosno uključivanjem svih relevantnih dionika u procese kako bi se postigla odgovarajuća razina podrške, a time i suradnje, provedivosti i održivosti Akcijskog plana.

Analiza prioritetnih problema i ciljeva

U nastavku dokumenta, prikazana je analiza prioritetnih problema i ciljeva, a koja služi kao osnova za izradu prijedloga intervencijske logike *Programa Poštujmo Grad!*. Intervencijska logika *Programa Poštujmo Grad!* u potpunosti integrira, ali sadržajno nadopunjuje, te logički restrukturira intervencijsku logiku *Strategije razvoja turizma i odredbi u kruzingu turizmu na područja grada Dubrovnika (I. faza) iz 2017.* (dalje u tekstu: SRT). Na ovaj način, nastoji se zadržati sve ono pozitivno što je ta Strategija iznjedrila, ali i uključiti i nadograditi vrijedne i vrlo relevantne doprinose i komentare svih uključenih dionika kako za vrijeme izrade SRT-a, tako i za vrijeme izrade *Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad!*

Paralelno s procesom izrade intervencijske logike radile su se integracijske analize, osmišljavale i provodile kratkoročne mjere, te stvarale podloge za srednjoročne i dugoročne intervencije. Dio njih uključio je i u suradnju s Vladom RH kako bi se pripremio i financijski okvir za određene prioritetne projekte (kao što je projekt integriranog intermodalnog prometnog i urbanog centra Gruž-Grad). Izrada intervencijske logike otvorila je brojne mogućnosti za horizontalnu i vertikalnu integraciju, ali i uključivanje i povezivanje dionika, te razina intervencije. Ovo u konačnici može značajno ubrzati procese promjena jer se integriranim projektnim intervencijama može rješavati više problema i ciljeva istodobno. Primjerice, integrirani razvojni projekt Gruž-Grad gotovo da odgovara na sve ciljeve *Strategije* jer uz integrirano rješavanje pitanja mobilnosti i pristupačnosti rješava i brojna pitanja kvalitete života stanovnika, kvalitete iskustva posjećivanja, odnosno razvoja nove turističke ponude, ali i stvaranja vrijednih društvenih i gospodarskih sadržaja za lokalno stanovništvo.

Analiza problema koja je ostvarena kombinacijom analize postojećih znanstveno-stručnih, statističkih i strateško-plansko razvojnih podloga s jedne strane, te kroz izravnu komunikaciju s dionicima s druge strane, strukturirala je probleme na uzročno-posljedičnom prikazu stabla problema koji je prikazan na grafikonu u nastavku. Problemi identificirani temeljem postojećih strateško-plansko-razvojnih (s naglaskom na SRT), statističkih i znanstveno-stručnih podloga dijelom su navedeni u prethodnim poglavljima. Podaci dobiveni temeljem interakcije s dionicima iz javnog, civilnog i privatnog sektora, prikupljeni su kroz intervjue i upitnike prikupljene od članova Savjetodavnog vijeća *Projekta Poštujmo Grad!* kroz 2018. i 2019. godinu, ali i kroz radionice s dionicima unutar paralelnih procesa *Procjene održivosti destinacije* od strane GSTC-a, izrade *Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“* te kroz konzultativne sastanke organizirane u okviru URBACT projekta „*Gradovi prijatelji turizma*“.

Ideja ove analize jest stvoriti relevantan, transparentan i jasan intervencijski okvir potreban za pripremu i provedbu procesa upravljanja projektnim ciklusom *Integriranog razvojnog programa Poštujmo Grad!*. Izrađeni prijedlog analize problema moguće je u svakom trenutku komentirati i nadograđivati, do postizanja optimalne razine konsenzusa i usuglašenosti sa svim dionicima.

Razumijevanje problema i potreba uspostave održivog i odgovornog turizma u službi integriranog i održivog razvoja grada Dubrovnika i gravitirajuće regije (Dubrovačko-neretvanska županija, ali i prekogranična gravitirajuća područja koja čine logičnu geografsku i društveno-gospodarski povezanu cjelinu), temeljni su preduvjet osmišljavanja kvalitetne, učinkovite, na rezultate usmjerene, provedive i održive programske intervencije. Stoga, definiranje prijedloga problemske logike ključan je korak u pripremi i osmišljavanju *Programa*.

U nastavku je dan opis prijedlog problemske intervencijske logike.

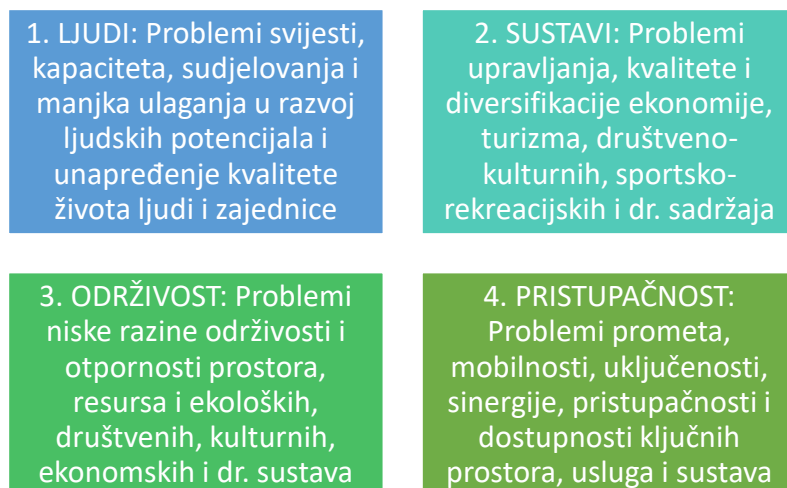
Sukladno definiranim analitičkim i strateško-planskim podlogama, kao središnji problem *Programa Poštujmo Grad!* definiran je:

PRIJEDLOG FORMULACIJE SREDIŠNJEG PROBLEMA

„Izvanredni potencijali društva, gospodarstva, prostora, kulture, prirode i održivog odgovornog turizma u Dubrovniku i gravitirajućim područjima nisu na optimalan način stavljeni u službu cjelovitog, održivog, uključivog i na krize otpornijeg boljitka ljudi, gospodarstva, zajednice, prirodnih eko-sustava i biološke raznolikosti“.

Ovaj središnji problem ima za posljedicu neravnomjeran, nedostatno održiv i na krize nedovoljno otporan razvoj ljudi, organizacija u svim sektorima i zajednice u cjelini, suboptimalno zadovoljstvo i kvaliteta života stalnih, povremenih i privremenih stanovnika, te ugroženost ključnih društvenih, kulturnih, prirodnih, krajobraznih, prostornih i drugih vrijednosti Dubrovnik i gravitirajućih područja. Ove posljedice središnjeg problema prikazane su na sljedećoj stranici na vrhu „stabla problema“ intervensijske logike *Integriranog razvojnog programa Poštujmo Grad!*.

Uzroci središnjeg problema grupirani su u četiri grupe međusobno povezanih uzročnih problema prikazani na „stablu problema“ na sljedećoj stranici odmah na razini ispod središnjeg problema:

Slika 10 – Ključni problemi održivog turizma i ukupnog održivog razvoja Dubrovnik grupirani su u četiri međusobno povezane grupe problema

U grafičkom prikazu razrade analize problema na sljedećoj stranici, problemi su poredani na način da svaka obojana problemska donja razina je uzrok problemima više razine. Primjerice problemi pristupačnosti u plavosivom okviru imaju svoje uzroke u ključnom problemu u plavim poljima ispod (nema sustava upravljanja prometom, nedostatna prometna infrastruktura, itd.). U grafikonu nakon analize problema, nalazi se prijedlog intervensijske logike koji probleme pretvara u ciljeve na način da je uzroke problema pretvara u aktivnosti i rezultate *Programa*, središnji problem u specifični cilj *Programa*, a strateške razvojne posljedice u opće ciljeve *Programa Poštujmo Grad!*. Svi navedeni prijedlozi intervensijske logike podložni su diskusiji, komentarima te prijedlozima unapređenja kako bi se definirala optimalna programska intervencija.

PRIJEDLOG ANALIZE PROBLEMA

Neravnomjeran, nedostavno održiv i na krize nedovoljno otporan razvoj ljudi, organizacija u svim sektorima i zajednice u cjelini	Suboptimalno zadovoljstvo i kvaliteta života stalnih, povremenih i privremenih stanovnika Dubrovnika i gravitirajućih područja	Ugroženost ključnih društvenih, kulturnih, prirodnih, krajobraznih, prostornih i drugih vrijednosti Dubrovnika i gravitirajućih područja	STRATEŠKE RAZVOJNE POSLJEDICE	
„Izvanredni potencijali društva, gospodarstva, prostora, kulture, prirode i održivog odgovornog turizma u Dubrovniku i gravitirajućim područjima nisu na optimalan način stavljeni u službu cjelovitog, održivog, uključivog i na krize otpornijeg boljitka ljudi, gospodarstva, zajednice, prirodnih eko-sustava i biološke raznolikosti“.			SREDIŠNJI PROBLEM	
LJUDI Problemi svijesti, kapaciteta, sudjelovanja i manjka ulaganja u razvoj ljudskih potencijala i poboljšanje kvalitete života ljudi i zajednice	SUSTAVI Problemi upravljanja, kvalitete i diversifikacije turističkih, gospodarskih, društveno-kulturnih, socijalnih, obrazovnih, znanstvenih, IRI, sportsko-rekreacijskih i dr. sadržaja	ODRŽIVOST Problemi niske razine održivosti i otpornosti prostora, resursa i ekoloških, društvenih, kulturnih, ekonomskih i dr. sustava	PRISTUPAČNOST Problemi prometa, mobilnosti, uključenosti, sinergije, pristupačnosti i dostupnosti ključnih prostora, usluga i sustava	KLJUČNI UZROČNI PROBLEMI
Ključni dionici nisu dostatno informirani, kapacitirani i uključeni na način da se razvojne mogućnosti prostora optimalno, cjelovito, održivo i uključivo valoriziraju	Manjak sustava sudioničkog, dinamičkog i pametnog upravljanja, podrške i praćenja održivosti i otpornosti razvoja zajednice, ekonomije, turizma, resursa i ponuda	Monokulturna ekonomija, turistifikacija, gentrifikacija, litorizacija, preizgrađenost, uz istodobni manjak sadržaja i resursa za uravnotežen, održiv i uključiv razvoj	Manjak ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti	UZROCI ČETIRI KLJUČNA UZROČNA PROBLEMA
Obrazovanje nije usklađeno s potrebama i mogućnostima lokalnog i globalnog tržišta rada, gospodarstva, ljudi, zajednice, kulturnog i prirodnog okoliša	Manjak ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda	Neodgovarajuća zaštita, valorizacija i neodrživo korištenje kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice	Manjak ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene i sive infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i parkova	
Manjak ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima	Manjak ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija	Neodgovarajuća zaštita, valorizacija i održivo korištenje okoliša, prirodne baštine i prostora, odnosno njihove biološke i krajobrazne raznovrsnosti	Manjak ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora	
Radna mjesta u zajednici nisu dovoljno raznovrsna, atraktivna i održiva za zadržavanje postojećih i privlačenje novih ljudskih potencijala	Manjak komunikacije, koordinacije, sustavne suradnje i partnerstva dionika javnog, privatnog i civilnog sektora u sustavima, programima i sadržajima	Nedostatna primjena načela i rješenja energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, kružne i regenerativne ekonomije, održivog gospodarenja otpadom i sl.	Manjak ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja	
Manjak ulaganja u darovite i/ili visoko motivirane, djecu, mlade, obitelji, sezonske radnike, OSI, socijalno ugrožene, nemoćne, starije i dr. skupine s posebnim potrebama	Manjak ulaganja i izgradnje brenda Dubrovnika kao destinacije kvalitetnog, cjelogodišnjeg održivog i odgovornog turizma posebnih interesa	Neodgovarajući sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize	Nedostatna pristupačnost za skupine u riziku od isključenosti (osobe s invaliditetom, stariji, nemoćni, obitelji s malom djecom, stanovnici otoka i sela i sl.)	

PRIJEDLOG CILJEVA

Ravnomjeran, održiv i na krize otporan razvoj ljudi, organizacija u svim sektorima i zajednice u cjelini	Unaprijeđeno zadovoljstvo i kvaliteta života stalnih, povremenih i privremenih stanovnika Dubrovnika i gravitirajućih područja	Održivo korištenje ključnih društvenih, kulturnih, prirodnih, krajobraznih, prostornih i drugih vrijednosti Dubrovnika i gravitirajućih područja	OPĆI CILJEVI PROGRAMA	
„Izvanredni potencijali društva, gospodarstva, prostora, kulture, prirode i održivog odgovornog turizma u Dubrovniku i gravitirajućim područjima su na optimalan način stavljeni u službu cjelovitog, održivog, uključivog i na krize otpornijeg boljitka ljudi, gospodarstva, zajednice, prirodnih eko-sustava i biološke raznolikosti“.			SVRHA – SPECIFIČNI CILJ PROGRAMA	
STRATEŠKI CILJ 1: LJUDI Unaprijeđena svijest, kapaciteti, sudjelovanje i ulaganja u razvoj ljudskih potencijala i poboljšanje kvalitete života ljudi i zajednice	STRATEŠKI CILJ 2: SUSTAVI Sustavi upravljanja, kvalitete i diversifikacije turističkih, gospodarskih, društveno-kulturnih, socijalnih, obrazovnih, znanstvenih, IRI, sportsko-rekreacijskih i dr. sadržaja	STRATEŠKI CILJ 3: ODRŽIVOST Unaprijeđena razina održivosti i otpornosti prostora, resursa i ekoloških, društvenih, kulturnih, ekonomskih i dr. sustava	STRATEŠKI CILJ 4: PRISTUPAČNOST Unaprijeđena kvaliteta prometa, mobilnosti, uključenosti, sinergije, pristupačnosti i dostupnosti ključnih prostora, usluga i sustava	REZULTATI PROGRAMA
Ključni dionici su informirani, kapacitirani i uključeni na način da se razvojne mogućnosti prostora optimalno, cjelovito, održivo i uključivo valoriziraju	Razvoj sustava sudioničkog, dinamičkog i pametnog upravljanja, podrške i praćenja održivosti i otpornosti razvoja zajednice, ekonomije, turizma, resursa i ponuda	Diversificirana ekonomija, smanjena turistifikacija, gentrifikacija, litorizacija i preizgrađenost, uvećani sadržaji i resursi za uravnotežen, održiv i uključiv razvoj	Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti	AKTIVNOSTI PROGRAMA
Obrazovanje je usklađenije s potrebama i mogućnostima lokalnog i globalnog tržišta rada, gospodarstva, ljudi, zajednice, kulturnog i prirodnog okoliša	Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda	Unaprijeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice	Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.	
Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima	Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija	Unaprijeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje okoliša, prirodne baštine i prostora, odnosno njihove biološke i krajobrazne raznovrsnosti	Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora	
Unaprijeđena raznovrsnost, atraktivnost i održivost radnih mjesta u zajednici za zadržavanje postojećih i privlačenje novih ljudskih potencijala	Unaprijeđena komunikacija, koordinacija, sustavna suradnja i partnerstvo dionika javnog, privatnog i civilnog sektora u sustavima, programima i sadržajima	Unaprijeđena primjena načela i rješenja energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, kružne i regenerativne ekonomije, održivog gospodarenja otpadom i sl.	Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja	
Povećana ulaganja u darovite i/ili visoko motivirane, djecu, mlade, obitelji, sezonske radnike, OSI, socijalno ugrožene, nemoćne, starije i dr. skupine s posebnim potrebama	Pokrenuta ulaganja i izgrađen brend Dubrovnika kao destinacije kvalitetnog, cjelogodišnjeg održivog i odgovornog turizma posebnih interesa	Unaprijeđen sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize	Unaprijeđena pristupačnost za skupine u riziku od isključenosti (osobe s invaliditetom, stariji, nemoćni, obitelji s malom djecom, stanovnici otoka i sela i sl.)	

Usporedba ciljeva i mjera Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad! s ciljevima Strategije razvoja turizma

U tablici ispod nalazi se usporedba prijedloga intervencijske logike Akcijskog plana Poštujmo Grad s intervencijskom logikom SRT-a s obrazloženjima izmjena u logici koje su rezultat analize informacija dobivenih iz komentara i osvrtu na Strategiju za vrijeme njezine izrade i nakon nje, posebice tijekom procesa izrade Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad!. Navedena tablica ukazuje na razloge nadopuna, ali i opravdanje reorganizacije logičke strukture SRT-a. Smanjivanjem broja strateških ciljeva (SC) sa 6 na 4, te 28 pojedinačnih ciljeva (PC) u 20 mjera (koristimo naziv mjere radi lakšeg razlikovanja u odnosu na posebne ciljeve SRT-a) predlaže se integracija i pojednostavljenje intervencijske logike bez gubljenja ijednog cilja, ali i uz nadopune ciljeva sukladno preporukama dionika, ali i politika višeg reda (županijske, nacionalne, EU, globalne).

<p>SC 1: LJUDI Unapređena svijest, kapaciteti, sudjelovanje i ulaganja u razvoj ljudskih potencijala i poboljšanje kvalitete života ljudi i zajednice</p>	<p>Ovaj cilj integrira SC 6 Jačanje obrazovnih institucija uz ulaganje u ljudske potencijale osposobljene za obavljanje poslova u turizmu i kontinuirana edukacija i motivacija lokalnog stanovništva. SC 6 se proširuje jer na ljudske resurse ne utječe se samo jačanjem kapaciteta obrazovnih institucija, a ljudi, lokalna zajednica i njihova dobrobit stavljaju se u središte AP sukladno komentarima OSM PZIPU, SJG, ostalim lokalnim strategijama te strategijama višeg reda (SRT DNŽ). U SRT-u se spominje pod PC 1.4. Poboljšanje kvalitete života stanovnika povijesne jezgre, ali kako</p>	<p>SC 2: SUSTAVI Uspostavljeni sustavi upravljanja, kvalitete i diversifikacije turističkih, gospodarskih, društveno-kulturnih, socijalnih, obrazovnih, znanstvenih, IRI, kreativnih, sportsko-rekreacijskih i dr. sadržaja</p>	<p>Ovaj prioritet se odnosi na SC 3. SRT-a Kontinuiran rad na kvaliteti u svim aspektima formiranja turističke ponude i usluge s ciljem povećanja turističke potrošnje i o produljenja sezone do cjelogodišnjeg poslovanja razvojem selektivnih oblika turizma. Elementi koji se tiču razvoja i promocije selektivnih oblika turizma, odnosno turizma posebnih interesa navedeni su u M 2.2., 2.3. i 2.5. Ovaj cilj integrira i dio SC 1. Postizanje dugoročno održivog i konkurentnog turizma na međunarodnom turističkom tržištu uz očuvanje autentičnosti i poštovanje tradicije te uvažavanje potreba lokalnog stanovništva iako</p>	<p>SC 3: ODRŽIVOST Unapređena razina održivosti i otpornosti prostora, resursa i ekoloških, društvenih, kulturnih, ekonomskih i dr. sustava</p>	<p>Ovaj prioritet izlučuje aktivnosti vezano za održivo upravljanje resursima iz SC 1. Postizanje dugoročno održivog i konkurentnog turizma na međunarodnom turističkom tržištu uz očuvanje autentičnosti i poštovanje tradicije te uvažavanje potreba lokalnog stanovništva, te ciljeve vezane za SC 2. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u turističkoj destinaciji koji su važni, ali se mogu pokriti jednom mjerom, koja se nalazi unutar ovog SC, a to je M 3.5. Pokrenuti uspostavu sustava upravljanja</p>	<p>SC 4: PRISTUPAČNOST Unapređena kvaliteta prometa, mobilnosti, uključenosti, sinergije, pristupačnosti i dostupnosti ključnih prostora, usluga i sustava</p>	<p>Ovaj SC je ponešto preformuliran SC 5. 5. Ulaganje u poboljšanje postojeće i razvoj nove prometne infrastrukture te optimalna organizacija prometa u službi turizma s posebnim naglaskom na boljoj cestovnoj, zračnoj i morskoj povezanosti. Suvremene preporuke u sektoru prometa se na najvišoj razini usmjeravaju na unapređenje pristupačnosti i mobilnosti na održivi način što znači da se osim infrastrukturnih ulaganja i organizacije prometa promjene mogu postići i fokusom na održivije modele</p>
--	--	--	--	--	---	---	---

<p>je to tek maleni dio ukupnog stanovništva, ovakva formulacija nije zadovoljavajuća s obzirom na strateške odrednice i SRT-a i komentara i šireg strateškog okvira. S obzirom da održivi turizam u svim preporukama razvoja održivog turizma prije svega počiva na promišljanju dobrobiti lokalnih ljudi i zajednice, te njihovom aktivnom uključivanju, informiranju i izgradnji kapaciteta za njihov održivi boljitak, ovaj prioritet je u ovom prijedlogu intervencijske logike AP pomaknut na prvo mjesto.</p>		<p>su njegovi elementi posebno razrađeni u SC Održivost, te posebice u mjeri 3.2.</p>		<p>rizicima, sigurnošću, zaštitom i spašavanjem te prilagodbom na klimatske promjene</p>		<p>prijevoza (npr. pješačke zone i zone mješovitog usporenog prometa, e-vozila uključujući i e-bicikle, e-plovila i slično). Nadalje, osim fokusa na transport u službi turizma, fokus se pomiče na održivi transport u službi lokalne zajednice, s naglaskom na stanovništvo, posebice stalno, a posjetitelji se tretiraju kao privremeni stanovnici grada.</p>
--	--	---	--	--	--	--

<p>Mjera 1.1. Ključni dionici su informirani, kapacitirani i uključeni na način da se razvojne mogućnosti prostora optimalno, cjelovito, održivo i uključivo valoriziraju</p>	<p>Ova mjera obuhvaća aktivnosti koje su u analitičkom dijelu SRT navedene kao potrebne, ali su u planskom izostavljene. U gotovo svim politikama i strategijama ističe se važnost uključivanja dionika, a posebice lokalnog stanovništva te izgradnja kapaciteta za zajedničko upravljanje razvojem destinacije, ali se u planskom dijelu isto ne spominje, pa se predlaže ova mjera kao priprema za aktivno uključivanje dionika u sve potrebne aktivnosti i projekte.</p>	<p>Mjera 2.1. Razvoj sustava sudioničkog, dinamičkog i pametnog upravljanja, podrške i praćenja održivosti i otpornosti razvoja zajednice, ekonomije, turizma, resursa i ponuda</p>	<p>U opisu vizije SRT-a navodi se potreba uspostave sustava koji će osigurati suradnju javnog i privatnog sektora, besprijekornu organizaciju i potpuno upravljanje procesima u turizmu. U strateškim ciljevima, ova se mjera nigdje ne spominje osim neizravno kod upravljanja pojedinim segmentima destinacije (sigurnost, baština). Važnost upravljanja destinacijom ističe i županijska strategija i gotovo sve sektorske smjernice. Ovom se mjerom stoga eksplicitno navodi potreba uspostave sustava koji će biti ostvaren na načelima dobrog upravljanja i međusektorske suradnje.</p>	<p>Mjera 3.1. Diversificirana ekonomija, smanjena turistifikacija, gentrifikacija, litorizacija i preizgrađenost, uvećani sadržaji i resursi za uravnotežen, održiv i uključiv razvoj</p>	<p>Ovdje se izdvajaju ulaganja koja su od šireg značenja za zajednicu, ali i turizam, ali nisu primarno vezana za turistički sektor. Naime, jedan od ključnih problema neodrživog razvoja je neravnoteža ulaganja, odnosno prevaga ulaganja u turističke sadržaje, u odnosu na sadržaje potrebne građanima, a sekundarno i turistima.</p>	<p>Mjera 4.1. Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p>	<p>Ova mjera je preformuliran PC 5.3. Optimalna organizacija prometa u službi turizma s naglaskom na boljoj cestovnoj, zračnoj i morskoj povezanosti, ali uključuje i sustav upravljanja prometom sukladno preporukama i povratnim informacijama dionika javnih savjetovanja. Ova mjera uvodi rješenja inteligentnih transportnih sustava, sustava upravljanja mobilnošću putem digitalnih tehnologija, umjetne inteligencije, kolektivne inteligencije, velikih podataka, interneta stvari, mobilnih tehnologija, geoinformacijskih i geopozicijskih sustava, sustava navođenja i sl. koje postaju standard u svijetu pa ih treba posebice priorizirati posebice tijekom turističke sezone, ali i izvan nje, primjerice za kišnog vremena.</p>
--	--	--	---	--	---	---	---

<p>Mjera 1.2. Obrazovanje je usklađeno s potrebama i mogućnostima lokalnog i globalnog tržišta rada, gospodarstva, ljudi, zajednice, kulturnog i prirodnog okoliša</p>	<p>Ova mjera integrira PC 6.2., 6.3. i 6.4. SRT-a uz uvođenje svih oblika obrazovanja (ne samo srednjoškolskih i visokoškolskih). PC 6.2., 6.3. i 6.4. na način kako su predložene u SRT-u predlažu se da postanu aktivnosti unutar M 1.2. Ova mjera neizravno odgovara i na PC 6.1. SRT-a, ali rješavanje problema zapošljavanja u turizmu tek malim dijelom je povezano s problemima obrazovanja. Naime, odlazak obrazovane radne snage ne može se spriječiti unutar logičke strukture cilja jačanja obrazovnih institucija.</p>	<p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p>	<p>Ova mjera je blaga preformulacije PC 3.4. SRT-a Podizanje kvalitete proizvoda i usluga i ulaganje u nove razvojne projekte. Unutar ove mjere će se uključiti PC 3.5. Unaprjeđenje cjelokupne turističke ponude destinacije, PC 3.1. Produženje sezone s ciljem ostvarenja turističkih aktivnosti tijekom cijele godine posebnim oblicima turističkih proizvoda utemeljenih na diferencijaciji. Ovdje se može uključiti i PC 5.2. Uspostavljanje izravnih zrakoplovnih linija s emitivnim tržištima tijekom cijele godine. Ovim se ulaganjima postižu i doprinosi povećanja ukupne i prosječne potrošnje navedenim u PC 3.2. i 3.3.</p>	<p>Mjera 3.2. Unaprjeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice</p>	<p>Ova mjera je preformulacija PC 1.1. Jačanje održivog korištenja materijalne i nematerijalne kulturne baštine, očuvanje i afirmacija kulturnog identiteta grada. ali se posebno apostrofira i zbog činjenice da je Dubrovnik i grad svjetske baštine, te je potrebno u okviru ove mjere posebno razraditi potrebu upravljanja zaštićenom povijesnom cjelinom grada Dubrovnika.</p>	<p>Mjera 4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl</p>	<p>Ova mjera je preformulirana i proširena PC 5.1. Poboljšanje postojeće i izgradnja nove prometne infrastrukturu u skladu s održivim razvojem gdje se uključuje i druga potrebna prateća infrastruktura koja povećava pristupačnost, ali i atraktivnost i društveno-gospodarsku raznovrsnost i održivost. Ovdje spadaju pješačke, (e-) biciklističke i slične staze, putovi, rute, ali i odmorišta, vidikovci, parkovi, šumski i zeleni pojasevi, obalne pješačke i biciklističke staze, punionice za vozila, posjetiteljski centri, digitalni sustavi, brzi Internet i sl.</p>
--	--	---	---	---	--	---	--

<p>Mjera 1.3. Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima</p>	<p>Ova mjera se izravno tiče ljudi i zajednice i izravno odgovara na neke od ključnih primjedbi OSM PZIPU, SJG te komentare dobivene tijekom rada Savjetodavnog vijeća Projekta Poštujmo Grad. Štoviše, ovim se logički upotpunjuje strateško opredjeljenje SRT-a koje traži sklad okolišnih, socijalnih i ekonomskih elemenata i posebice misije turizma kao okosnice razvoja, a koja se u dijelu ciljeva nigdje ne navodi. Ovom mjerom potiču se ulaganja koja neće samo mjeriti kriterij doprinosa razvoju turizma i interesu posjetitelja nego i lokalnim ljudima i zajednici u cjelini kako bi ona sačuvala svoju održivost, izvornost i identitet.</p>	<p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>Inovacije i razvoj novih inovativnih proizvoda i usluga se u strateškom okviru SRT-a nigdje ne spominju, iako je to jedna od temeljenih pretpostavki konkurentnosti, razvoja i održivosti destinacije. Ulaganje u inovacije stoga se predlaže kao posebna mjera. Ovo posebice treba uzeti u obzir ako se zna da su promjene navika putovanja uvelike uvjetovane i novih tehnologijama i rješenjima. Ukoliko te inovacije potiču i razvoj održivosti, poduzetništva, znanosti, novih tehnologija, kulture i kreativnosti, onda im treba osigurati odgovarajuću podršku koja se predlaže ovom zasebnom mjerom. Ovim se ulaganjima posebice postižu i doprinosi povećanja ukupne i prosječne potrošnje navedenim u PC 3.2. i 3.3. jer su upravo inovacije i novi proizvodi i usluge poticatelji nove potrošnje u destinaciji, ali i razvoja diversificirane i otporne ekonomije.</p>	<p>Mjera 3.3. Unaprjeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje okoliša, prirodne baštine i prostora, odnosno njihove biološke i krajobrazne raznovrsnosti</p>	<p>Ova mjera ponešto pojačana formulacija PC 1.2. Učinkovito korištenje i upravljanje kulturnim, prirodnim, društvenim i prostornim resursima, pri čemu su društveni elementi uključeni u M 3.1. i M 1.3. Ekološki aspekti su posebice naglašeni sukladno komentarima OSM PZIPU i preporukama strategija i politika na lokalnim, regionalnim, nacionalnim, EU i globalnim razinama što predloženi intervencijski okvir SRT nedostatan pokriva.</p>	<p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p>	<p>Ova mjera uključuje PC 5.5. Rješavanje prometnih gužvi tijekom turističke sezone, ali je konkretnija formulacija za razinu konkretne mjere. Također, ova mjera uključuje i PC 5.3. Optimalna organizacija prometa u službi turizma s naglaskom na boljoj cestovnoj, zračnoj i morskoj povezanosti, ali je isto ciljanija i konkretnija, dok je dio cilja 5.3. integriran u M 4.1. Kratki lanci opskrbe naime smanjuju i lanci vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma sustavno rade na valorizaciji cijelog prostora destinacije, čime se radi na disperziji posjetitelja, ali i boljoj i kraćoj dostavi roba i usluga, te većem korištenju zelenih/ruralnih i plavih otočnih, obalnih i pomorskih resursa, putova i prijevoznih sredstava.</p>
--	--	---	--	--	--	---	--

<p>Mjera 1.4. Unaprjeđena raznovrsnost, atraktivnost i održivost radnih mjesta u zajednici za zadržavanje postojećih i privlačenje novih ljudskih potencijala</p>	<p>Ova mjera nastoji konkretnije ciljati na formulaciju koju nosi PC 6.1. Rješavanje problema zapošljavanja u turizmu koja više formulacijom asocira na cilj nego na mjeru. Politike koje izravno ciljaju na poticanje otvaranja novih i očuvanje postojećih kvalitetnih, cjelogodišnjih i održivih radnih mjesta mogu biti jedan od načina rješavanja problema zapošljavanja u turizmu, ali izvjesno nisu jedini način rješavanja problema zapošljavanja u turizmu. Međutim, ovakva formulacija mjere može se razraditi u konkretne aktivnosti unutar ove mjere.</p>	<p>Mjera 2.4. Unaprjeđena komunikacija, koordinacija, sustavna suradnja i partnerstvo dionika javnog, privatnog i civilnog sektora u sustavima, programima i sadržajima</p>	<p>U velikom dijelu analitičkog i strateškog okvira najviše razine ističe se potreba suradnje dionika, ali se u strateškim i pojedinačnim ciljevima suradnja i uključanje dionika u nigdje ne spominju. Posebice se kao kritika SRT od strane većine komentatora uključivo i OSM PZIPU i SJG ukazuje na izostanak uključanja ne-turističkih dionika u procese planiranja, pa tako i u samu intervencijsku strukturu strategije. SRT DNŽ posebnu pažnju posvećuje upravo tim pitanjima, a slične preporuke daju i strategije višeg reda pa se predlaže da se u okviru lokalne strategije uključi i ova mjera.</p>	<p>Mjera 3.4. Unaprjeđena primjena načela i rješenja energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, kružne i regenerativne ekonomije, održivog gospodarenja otpadom i sl.</p>	<p>Energetika uključivo zagađenja koja proizlaze iz potrošnje energenata u turizmu, ali i obveze u smisli smanjenja emisija ugljičnog dioksida i prelaženja na obnovljive izvore energije jedan su od ključnih izazova održivog razvoja i turizma i lokalnih zajednica. S druge strane, kratki lanci opskrbe smanjuju ekološki otisak transporta, ali i povećavaju autohtonost i održivost kako turističke ponude, tako i lokalnih proizvodnji. Ovo je dio odgovora na primjedbe OSM PZIPU i SJG vezano za ekologiju i klimatske promjene.</p>	<p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p>	<p>Ova mjera je preformuliran PC 5.4. Razvoj luke/grada Dubrovnika kao kruzing centra ukoliko se isto odredi kao strateški smjer razvoja s obzirom na nove okolnosti razvoja turizma, ali i uključuje druge projekte i šire projekte policentričnog razvoja (primjerice razvoj novog urbanog središta u Gružu, ali i suburbanih, periurbanih i ruralnih središta (Pobrežje, Gornja Sela, Elafiti i sl.).</p>
--	---	--	--	--	--	---	--

<p>Mjera 1.5. Povećana ulaganja u darovite i/ili visoko motivirane, djecu, mlade, obitelji, sezonske radnike, OSI, socijalno ugrožene, nemoćne, starije i dr. skupine s posebnim potrebama</p>	<p>Ulaganje u razvoj ljudskih potencijala, a posebice prepoznavanje potencijala skupina s posebnim potrebama omogućava ne samo odgovor na njihove potrebe i zahtjeve suvremenih EU i RH politika društvenog i ekonomskog uključivanja, već i otvara prostor za njihovo aktiviranje u razvoj održivog i uključivog društva i gospodarstva, razvoj proizvoda i usluga turizma posebnog interesa (kreativni, obrazovni, seniorski, zdravstveni i socijalni turizam i sl.).</p>	<p>Mjera 2.5. Pokrenuta ulaganja i izgrađen brend Dubrovnika kao destinacije kvalitetnog, cjelogodišnjeg održivog i odgovornog turizma posebnih interesa</p>	<p>Ova mjera odgovara na PC 1.5 uz određenu promjenu artikulacije sukladno viziji, misiji te strateškim opredjeljenjima SRT-a. Ovdje se posebice uključuju i komentari SJG vezano uz nove modele i sadržaje brendiranja u uvjetima sve veće globalne konkurencije. Primjerice, komentari SJG upućuju na potrebu proširenja brenda na obrazovanje, trgovinu, promet i ulaganja, te pozicioniranje Dubrovnika kao svjetskog lidera u specifičnim segmentima svojih komparativnih prednosti. Ovdje spadaju i elementi PC 6.5. Razvoj Dubrovnika kao Sveučilišnog grada, ali i elementi njegovog daljnjeg brendiranja u tom smjeru. Mjera obuhvaća PC 6.5. SRT-a, Razvoj Dubrovnika kao sveučilišnog grada jer je obrazovni turizam jedan od posebnih oblika turizma od strateškog interesa. Ova mjera je i preporuka u smjeru pokretanja međunarodnih događanja koji bi pokrenuli dolaske visoko vrijednih posjetitelja van sezone.</p>	<p>Mjera 3.5. Unaprjeđen sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize</p>	<p>Ova mjera integrira cijeli SC 2 Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u turističkoj destinaciji s tri pojedinačna cilja: PC 2.1. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju prirodnih nepogoda, 2.2. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju terorističkih napada i 2.3. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju globalnih klimatskih promjena. Iako se radi o različitim rizicima, mnoge mjere i aktivnosti za ove rizike obavljaju iste ili slične interventne službe, pa se predlaže njihovo objedinjavanje u okviru jedne mjere.</p>	<p>Mjera 4.5. Unaprjeđena pristupačnost za skupine u riziku od isključenosti (osobe s invaliditetom, stariji, nemoćni, obitelji s malom djecom, stanovnici otoka i sela i sl.)</p>	<p>Ova vrsta pristupačnosti i mobilnosti je posebice izazovna za prostore u zaštićenim područjima kulturne i prirodne baštine u sredinama poput grada Dubrovnika za skupine u riziku od društvene isključenosti koja je preduvjet i civilizacijskog razvoja te svih ključnih politika društvenog, ali i ekonomskog uključivanja te joj se stoga treba posebice pristupiti ciljanim planovima, ulaganjima i programima.</p>
---	---	---	--	---	--	---	--

Ciljevi Strategije razvoja turizma u odnosu na ciljeve i mjere intervencijske logike Programa Poštujmo Grad!

U tablici ispod dajemo obratni prikaz odnosa SRT-a u odnosu na prijedlog intervencijske logike Programa Poštujmo Grad! kako bi se vidjelo da nijedan cilj SRT-a nije „žrtvovan“. Iako ovaj prikaz nije do kraja precizan jer se predloženi ciljevi SRT-a restrukturiraju tako da se često rasprostiru unutar više ciljeva i mjera prijedloga intervencijske logike Programa Poštujmo Grad!, može dati okvirni pregled logike restrukturiranja SRT-a iz perspektive intervencijske logike SRT-a.

Strateški cilj	Pojedinačni ciljevi				
<p>1. Postizanje dugoročno održivog i konkurentnog turizma na međunarodnom turističkom tržištu uz očuvanje autentičnosti i poštovanje tradicije te uvažavanje potreba lokalnog stanovništva</p> <p>SC 2: SUSTAVI</p> <p>Uspostavljeni sustavi upravljanja, kvalitete i diversifikacije turističkih, gospodarskih, društveno-kulturnih, socijalnih, obrazovnih, znanstvenih, IRI, kreativnih, sportsko-rekreacijskih i dr. sadržaja</p> <p>SC 3: ODRŽIVOST Unaprjeđena razina održivosti i otpornosti prostora, resursa i ekoloških, društvenih, kulturnih, ekonomskih i dr. sustava</p>	<p>1.1. Jačanje održivog korištenja materijalne i nematerijalne kulturne baštine, očuvanje i afirmacija kulturnog identiteta grada</p> <p>Mjera 3.2. Unaprjeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p>	<p>1.2. Učinkovito korištenje i upravljanje kulturnim, prirodnim, društvenim i prostornim resursima</p> <p>Mjera 3.3. Unaprjeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje okoliša, prirodne baštine i prostora, odnosno njihove biološke i krajobrazne raznovrsnosti</p> <p>Mjera 3.2. Unaprjeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice</p>	<p>1.3. Disperzija posjetitelja povijesne jezgre</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p> <p>Mjera 1.3. Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima</p>	<p>1.4. Poboljšanje kvalitete života stanovnika</p> <p>povijesne jezgre</p> <p>Mjera 1.3. Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima</p> <p>Mjera 3.1. Diversificirana ekonomija, smanjena turistifikacija, gentrifikacija, litorizacija i preizgrađenost, uvećani sadržaji i resursi za uravnotežen, održiv i uključiv razvoj</p>	<p>1.5. Promjena postojećeg imidža</p> <p>Mjera 2.5. Pokrenuta ulaganja i izgrađen brend Dubrovnika kao destinacije kvalitetnog, cjelogodišnjeg održivog i odgovornog turizma posebnih interesa</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p>
<p>2. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u turističkoj destinaciji</p> <p>Mjera 3.5. Unaprjeđen sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize</p>	<p>2.1. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju prirodnih nepogoda</p> <p>Mjera 3.5. Unaprjeđen sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize</p>	<p>2.2. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju erorističkih napada</p> <p>Mjera 3.5. Unaprjeđen sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize</p>	<p>2.3. Strateška analiza, strateško planiranje i strateško upravljanje sigurnosnim rizicima u slučaju globalnih klimatskih promjena</p> <p>Mjera 3.5. Unaprjeđen sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize</p>		

Strateški cilj	Pojedinačni ciljevi				
<p>3. Kontinuiran rad na kvaliteti u svim aspektima formiranja turističke ponude i usluge s ciljem povećanja turističke potrošnje i o produljenja sezone do cjelogodišnjeg poslovanja razvojem selektivnih oblika turizma</p> <p>SC 2: SUSTAVI</p> <p>Razvoj upravljanja, kvalitete i diversifikacije turističkih, gospodarskih, društveno-kulturnih, socijalnih, obrazovnih, znanstvenih, IRI, kreativnih, sportsko-rekreacijskih i dr. sadržaja</p>	<p>3.1. Produženje sezone s ciljem ostvarenja turističkih aktivnosti tijekom cijele godine posebnim oblicima turističkih proizvoda utemeljenih na diferencijaciji</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>3.2. Ostvariti ukupnu potrošnju putnika u iznosu od 1,0-1,1 milijarde €</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>3.3. Povećati prosječnu dnevnu potrošnju turista 20-25% do 2025. u svim oblicima smještaja, posjetitelja s kruzera i izletnika</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p> <p>Mjera 1.3. Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima</p>	<p>3.4. Podizanje kvalitete proizvoda i usluga i ulaganje u nove razvojne projekte</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p> <p>Mjera 1.3. Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p> <p>Mjera 4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p>	<p>3.5. Unaprjeđenje cjelokupne turističke ponude destinacije</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p> <p>Mjera 1.3. Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p> <p>Mjera 4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p>

Strateški cilj	Pojedinačni ciljevi				
<p>4. Poboljšanje razine i strukture kvalitete svih smještajnih kapaciteta te prilagođavanje kriterija kvalitete međunarodnim standardima i ravnomjerni prostorni razvoj na području grada Dubrovnika</p> <p>SC 2: SUSTAVI Razvoj upravljanja, kvalitete i diversifikacije turističkih, gospodarskih, društveno-kulturnih, socijalnih, obrazovnih, znanstvenih, IRI, sportsko-rekreacijskih i dr. sadržaja</p> <p>SC 4: PRISTUPAČNOST Unaprjeđena kvaliteta prometa, mobilnosti, uključenosti, pristupačnosti i dostupnosti ključnih prostora, usluga i sustava</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p>	<p>4.1. Ostvarenje iskorištenosti kapaciteta - hoteli 50-55%, kampovi cca. 20% i privatni smještaj od 20 do 25% do 2025.</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p>	<p>4.2. Prosječni godišnji rast turističkog prometa 3 – 5 % u razdoblju 2016-2015.</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p> <p>Mjera 4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p>	<p>4.3. Porast smještajnih kapaciteta u odnosu na 2016. za novih 4.000 postelja ravnomjernijim razvojem na cijelom području Grada Dubrovnika</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p>	<p>4.4. Kontinuirano ulaganje u podizanje kvalitete svih oblika smještajnih kapaciteta, postupno restrukturiranje privatnog smještaja u difuzne i integralne hotele i prerastanje određenog dijela te ponude u male hotele</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>4.5. Ravnomjerniji prostorni razvoj aktiviranjem resursa i ulaganjem u nove projekte u klasterima Prigradsko područje i Elafiti</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p> <p>Mjera 4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p>

Strateški cilj	Pojedinačni ciljevi				
<p>5. Ulaganje u poboljšanje postojeće i razvoj nove prometne infrastrukture te optimalna organizacija prometa u službi turizma s posebnim naglaskom na boljoj cestovnoj, zračnoj i morskoj povezanosti</p> <p>SC 4: PRISTUPAČNOST Unaprjeđena kvaliteta prometa, mobilnosti, uključenosti, sinergije, pristupačnosti i dostupnosti ključnih prostora, usluga i sustava</p>	<p>5.1. Poboljšanje postojeće i izgradnja nove prometne infrastrukture u skladu s održivim razvojem</p> <p>Mjera 4.1. Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p>	<p>5.2. Uspostavljanje izravnih zrakoplovnih linija s emitivnim tržištima tijekom cijele godine</p> <p>Mjera 4.1. Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p>	<p>5.3. Optimalna organizacija prometa u službi turizma s naglaskom na boljoj cestovnoj, zračnoj i morskoj povezanosti</p> <p>Mjera 4.1. Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p>	<p>5.4. Razvoj luke/grada Dubrovnika kao kruzing centra</p> <p>Mjera 4.1. Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p>	<p>5.5. Rješavanje prometnih gužvi tijekom turističke sezone.</p> <p>Mjera 4.1. Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p> <p>Mjera 4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p> <p>Mjera 4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p> <p>Mjera 4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p> <p>Mjera 3.1. Diversificirana ekonomija, smanjena turistifikacija, gentrifikacija, litorizacija i preizgrađenost, uvećani sadržaji i resursi za uravnotežen, održiv i uključiv razvoj</p>

Strateški cilj	Pojedinačni ciljevi				
<p>6. Jačanje obrazovnih institucija uz ulaganje u ljudske potencijale osposobljene za obavljanje poslova u turizmu i kontinuirana edukacija i motivacija lokalnog stanovništva</p> <p>SC 1: LJUDI</p> <p>Unapređena svijest, kapaciteti, sudjelovanje i ulaganja u razvoj ljudskih potencijala i poboljšanje kvalitete života ljudi i zajednice</p>	<p>6.1. Rješavanje problema zapošljavanja u turizmu</p> <p>Mjera 1.4. Unapređena raznovrsnost, atraktivnost i održivost radnih mjesta u zajednici za zadržavanje postojećih i privlačenje novih ljudskih potencijala</p> <p>Mjera 3.1. Diversificirana ekonomija, smanjena turistifikacija, gentrifikacija, litorizacija i preizgrađenost, uvećani sadržaji i resursi za uravnotežen, održiv i uključiv razvoj</p> <p>Mjera 2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>6.2. Jačanje obrazovnih institucija prilagodbom postojećih i uvođenjem novih obrazovnih programa prilagođenih razvoju turizma (srednjoškolsko i visoko obrazovanje)</p> <p>Mjera 1.2. Obrazovanje je usklađenije s potrebama i mogućnostima lokalnog i globalnog tržišta rada, gospodarstva, ljudi, zajednice, kulturnog i prirodnog okoliša</p> <p>Mjera 1.5. Povećana ulaganja u darovite i/ili visoko motivirane, djecu, mlade, obitelji, sezonske radnike, OSI, socijalno ugrožene, nemoćne, starije i dr. skupine s posebnim potrebama</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>6.3. Pokretanje stručnih preddiplomskih i diplomskih studija iz područja hotelijerstva, restauraterstva i gastronomije nužnih za educiranje kadrova nižeg i srednjeg menadžmenta</p> <p>Mjera 1.2. Obrazovanje je usklađenije s potrebama i mogućnostima lokalnog i globalnog tržišta rada, gospodarstva, ljudi, zajednice, kulturnog i prirodnog okoliša</p>	<p>6.4. Jačanje ljudskih kapaciteta u obrazovnim institucijama putem modernizacije obrazovnih sadržaja i metoda te modernizacijom sadržaja kurikuluma za potrebe turizma uz promicanje potrebe i važnosti programa cjeloživotnog učenja</p> <p>Mjera 1.2. Obrazovanje je usklađenije s potrebama i mogućnostima lokalnog i globalnog tržišta rada, gospodarstva, ljudi, zajednice, kulturnog i prirodnog okoliša</p> <p>Mjera 1.5. Povećana ulaganja u darovite i/ili visoko motivirane, djecu, mlade, obitelji, sezonske radnike, OSI, socijalno ugrožene, nemoćne, starije i dr. skupine s posebnim potrebama</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>6.5. Razvoj Dubrovnika kao Sveučilišnog grada</p> <p>Mjera 2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p> <p>Mjera 2.5. Pokrenuta ulaganja i izgrađen brend Dubrovnika kao destinacije kvalitetnog, cjelogodišnjeg održivog i odgovornog turizma posebnih interesa</p>

Prijedlog intervencijske logike Programa

Temeljem prijedloga analize problema i ciljeva, izrađen je prijedlog intervencijske logike *Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad* s popisom programskih ciljeva (opći i specifični), rezultata i aktivnosti sa svim pokazateljima ostvarenja prikazanih u tablici ispod. Napominjemo da su odabir samih pokazatelja, kao i veličine pokazatelja u tablici ispod okvirne, a time i financijske vrijednosti pojedinih aktivnosti te se mogu prilagođavati nakon javnih konzultacija. Cilj je Program učiniti što konkretnijim, a njegovu pripremu, provedbu, praćenje i evaluaciju opskrbljenu sa što više SMART pokazatelja kako bi se moglo u svim fazama pratiti napredovanje i ostvarenje ciljeva Programa sukladno zajednički definiranim pokazateljima. Svi prijedlozi izmjena, nadopuna i poboljšanja kako logičke strukture, tako i same formulacije ciljeva, rezultata, aktivnosti, pokazatelja, pa i izvora provjere te vanjskih pretpostavki i preduvjeta ostvarenja podložni su diskusiji i unapređenju u komunikaciji sa svim zainteresiranim dionicima grada Dubrovnika i ovog Programa.

Opći ciljevi Programa	Pokazatelji ostvarenja općih ciljeva	Izvori provjere pokazatelji	
<p>1. Doprinijeti povećanju zadovoljstva i kvalitete života, rada, odmora i sinergije lokalnih ljudi, posjetitelja, turističkog sektora, gospodarstva i drugih dionika lokalne zajednice</p> <p>2. Doprinijeti očuvanju, održivom korištenju i optimalnoj valorizaciji ljudske, društvene, kulturne, prostorne, krajobrazne i prirodne resursne osnove turizma i zajednice, očuvanju i unapređenju statusa i ugleda destinacije zaštićene svjetske baštine, te brendiranju Dubrovnika i njegove gravitirajuće regije kao svjetskog lidera održivog, odgovornog, na krize otpornog, ali i pametnog, regenerativnog i uključivog turizma posebnih interesa i gospodarstva temeljenog na zelenim, plavim, društvenim i digitalnim inovacijama, kreativnim i kulturnim industrijama, te kratkim lancima opskrbe</p>	<p>1. Zadovoljstvo i kvaliteta života, rada, odmora i sinergije lokalnih ljudi, posjetitelja, turističkog sektora, gospodarstva i drugih dionika lokalne zajednice dovedena iznad razine 80% po svim kategorijama u 2026. godini (godinu dana nakon završetka provedbe Programa)</p> <p>2. Grad Dubrovnik i njegova gravitirajuća regija u stručnoj i znanstvenoj literaturi prepoznati kao primjer dobre prakse adaptivnog, integriranog i agilnog održivog, uključivog, diversificiranog, regenerativnog i na krize otpornog turističkog i gospodarskog razvoja, stupanj usklađenosti pokazatelja razvoja turizma i gospodarstva temeljenog na zelenim, plavim, društvenim i digitalnim inovacijama (struktura kapaciteta i prometa, prosječna potrošnja, sezonalnost, diversifikacija i ravnomjernija distribucija, inovacijski programi, podrške i sustavi za zelene, plave, društvene i digitalne inovacije itd.) s razvojnim ciljevima, ugledom, vrijednostima i potencijalima destinacije unapređen u najmanje 50% pokazatelja u 2026. godini</p>	<p>1. Istraživanje zadovoljstva ključnih dionika turizma i lokalne zajednice Sveučilišta u Dubrovniku</p> <p>2. Stručna i znanstvena literatura, Statistike TZ Grada Dubrovnika, HTZ-a, Ministarstva turizma i sporta, Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, <i>Izvešće Programa Poštujmo Grad!</i></p>	

Specifični cilj Programa	Pokazatelji ostvarenja specifičnog cilja	Izvori provjere pokazatelji ostvarenja specifičnog cilja	Vanjske pretpostavke ostvarenja općih ciljeva
<p>Osmisliti, razviti i proširiti praksu i načela inovativnog održivog, odgovornog, uključivog, cjelogodišnjeg, diversificiranog i na krize otpornog turizma i gospodarstva te svih povezanih ključnih sektora (obrazovanje, znanost, istraživanje, razvoj i inovacije, kultura i umjetnost, zaštita okoliša, sport i rekreacija, sigurnost i zaštita, zdravstvene i socijalne usluge, promet i mobilnost, komunalne djelatnosti, civilno društvo itd.) koji će razvojne potencijale u Dubrovniku i gravitirajućim turističkim područjima staviti u službu uravnoteženijeg, održivijeg i na krize otpornijeg boljitka i razvoja ljudi, gospodarstva i zajednice u cjelini</p>	<p>1. Grad Dubrovnik je dobio certifikat destinacije održivog turizma sukladno kriterijima GSTC-a te unaprijedio pokazatelje ocjene održivosti po svim ključnim kriterijima (1. Upravljanje, 2. Ekonomska dobrobit, 3. Kultura, zajednica i posjetitelji i 4. Okolišna dobrobit) s ukupnom prosječnom ocjenom iznad 2.26 (najmanje minimalna ocjena izvrsnih performansi održivosti).</p> <p>2. Grad Dubrovnik je postao prepoznat kao hrvatski, makroregionalni (Jadransko-jonski), EU i globalni pokretač i nositelj inovativnih integriranih aktivnosti i projekata razvoja održivog, odgovornog, uključivog, cjelogodišnjeg, diversificiranog i na krize otpornog turizma, gospodarstva i ključnih sektora</p>	<p>1. Certifikat održive destinacije održivog turizma, procjena održivosti destinacije po kriterijima GSTC-a na kraju 2025.</p> <p>2. Znanstvena i stručna literatura, programska i projektna izvješća, međunarodna javna priznanja i objave u međunarodnim medijima</p>	<p>1. Stabilnost globalnih turističkih, gospodarskih, geopolitičkih, klimatskih i javnozdravstvenih kretanja</p> <p>2. Ključni dionici u politici, turizmu, gospodarstvu i zajednici nastavljaju provoditi AP PPG!</p>

Rezultati	Pokazatelji ostvarenja rezultata	Izvori provjere pokazatelja	Pretpostavke ostvarenja specifičnog cilja
<p>R1. Unapređena svijest, kapaciteti, sudjelovanje i ulaganja u razvoj ljudskih potencijala i poboljšanje kvalitete života ljudi i zajednice</p>	<p>R1. Praksa održivog, odgovornog, uključivog, cjelogodišnjeg, diversificiranog i na krize otpornog turizma i gospodarstva temeljenog na zelenim, plavim, društvenim i digitalnim inovacijama, kreativnim i kulturnim industrijama, te kratkim lancima opskrbe postaje pravilo, a ne izuzetak, s više od 80% dionika upoznatih s ovim pojmovima i konceptima, te više od 40% ključnih dionika aktivno uključenih u aktivnosti i projekte Programa</p>	<p>R1. Izvješće PPG!, istraživanja Sveučilišta u Dubrovniku, procjena održivosti GSTC-a 2025. godine</p>	<p>1. Stabilnost globalnih turističkih, gospodarskih, geopolitičkih i klimatskih kretanja</p>
<p>R1.1. Ključni dionici informirani, kapacitirani i uključeni na način da se razvojne mogućnosti prostora optimalno, cjelovito, održivo i uključivo valoriziraju</p>	<p>R1.1. Provedeni informativno-edukativni programi sa sustavom nagrađivanja najboljih projekata, inicijativa i praksi među učenicima i studentima, djelatnicima u turizmu, obrazovanju, kulturi, zaštiti prirode i javnoj upravi, vodičima, turističkim agencijama, udrugama, ustanovama i posjetiteljima (12 nagrada godišnje, 50.000 dionika uključeno svake godine, uključivo građane i posjetitelje)</p>	<p>R1.1. Objave na Internet portalima, društvenim mrežama, potpisne liste sudionika predavanja, radionica, okruglih stolova, anketni upitnici o zadovoljstvu</p>	<p>2. Suradnja s partnerima na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, EU i globalnoj razini (CLIA, UNWTO) se nastavlja</p>
<p>R1.2. Obrazovanje je usklađeno s potrebama i mogućnostima lokalnog i globalnog tržišta rada, gospodarstva, ljudi, zajednice, kulturnog i prirodnog okoliša</p>	<p>R1.2. Uvedeni novi formalni i neformalni obrazovni programi te unapređeni postojeći formalni i neformalni obrazovni programa u skladu s ciljevima AP PPG!, te promicanja i uvođenja načela i prakse održivog i odgovornog turizma (najmanje 20 programa)</p>	<p>R1.2. Kurikuli unaprjeđenih i novih obrazovnih programa, evidencija o polaznicima ovih programa</p>	
<p>R1.3. Povećana ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima</p>	<p>R1.3. Pokrenuto najmanje 30 i realizirano najmanje 20 projekata ulaganja u kvalitetu života, rada, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika u urbanim, suburbanim i ruralnim područjima u razdoblju od 2021.-2025.</p>	<p>R1.3. Dokumentacija društveno-kulturnih, informacijskih, savjetodavnih i inovacijsko-razvojnih poduzetničkih centara</p>	
<p>R1.4. Unaprjeđena raznovrsnost, atraktivnost i održivost radnih mjesta u zajednici za zadržavanje postojećih i privlačenje novih ljudskih potencijala</p>	<p>R1.4. Smanjena sezonalnost i kvaliteta najmanje 30% radnih mjesta u turizmu, najmanje 500 novih kvalitetnih radnih mjesta u sektorima koji nisu izravno povezani s turizmom (znanost i IRI, IKT i dr. tehnološki i kreativni sektori, proizvodnja, usluge...) do kraja 2025.</p>	<p>R1.4. Evidencija HZZ-a, HGK-a, poduzetničkih potpornih institucija, istraživanja Sveučilišta u Dubrovniku</p>	
<p>R1.5. Povećana ulaganja u darovite i/ili visoko motivirane, djecu, mlade, obitelji, sezonske radnike, OSI, socijalno ugrožene, nemoćne, starije i dr. skupine s posebnim potrebama</p>	<p>R1.5. Razvijen i funkcionalan centar izvrsnosti, uspostavljeni dnevni centri, klubovi i društva za rad sa svim ciljnim skupinama kroz model polivalentnih društveno-kulturnih, edukacijskih i razvojnih centara u svim naseljima na načelima javno-privatno-civilnog partnerstva</p>	<p>R1.5. Evidencija centra izvrsnosti, dnevnih centara, klubova i društava, te društveno-kulturnih centara</p>	

<p>R2. Uspostavljen sustav upravljanja, kvalitete i diversifikacije turističkih, gospodarskih, društveno-kulturnih, socijalnih, obrazovnih, znanstvenih, IRI, sportsko-rekreacijskih i dr. sadržaja</p>	<p>R2. Unapređena projektna i programska međusektorska suradnja, uspostavljeno tijelo i model upravljanja održivim i uključivim razvojem destinacije i zajednice na načelima dobrog sudioničkog upravljanja i javno-privatno-civilnog partnerstva za lokalni razvoj prema EU smjernicama lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice</p>	<p>R2. Izvješće PPG!, program rada i izvješća uspostavljenog tijela, potpisne liste sudionika, evaluacija rada tijela od strane ključnih dionika</p>	
<p>R2.1. Uspostavljen sustav sudioničkog, dinamičkog i pametnog upravljanja, podrške i praćenja održivosti i otpornosti razvoja zajednice, ekonomije, turizma, resursa i ponuda</p>	<p>R2.1. Uspostavljena funkcionalna i održiva radna tijela/organizacije za upravljanje turizmom destinacije (DMO) podržana digitalnim kolaborativnim platformama uz sudjelovanje i podršku ključnih dionika, uspostavljeno lokalno javno-privatno-civilno partnerstvo za razvoj, uspostavljen sustav participativnog budžetiranja</p>	<p>R2.1. Izvješće PPG!, program rada i izvješća uspostavljenog DMO-a i lokalnog partnerstva, potpisne liste sudionika, godišnje evaluacija rada</p>	
<p>R2.2. Povećana ulaganja u poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda</p>	<p>R2.2. Pripremljena i pokrenuta ulaganja u svim gradskim naseljima s društveno-kulturnim, obrazovnim, kreativnim, poduzetničko-potpornim i posjetiteljskim sadržajima u funkciji unapređenja kvalitete življenja i kvalitete posjećivanja na području cijelog grada</p>	<p>R2.2. Projektno-tehnička dokumentacija, ugovoreni i započeti projekti sufinancirani iz ESI fondova, NPOO i dr. izvora</p>	
<p>R2.3. Povećana ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija</p>	<p>R2.3. Pokrenuto najmanje jedno ulaganje u svakom od navedenih sektora te uspostavljen funkcionalan eko-sustav za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija posebice u održivi, odgovorni, na krize otporni, pametni, regenerativni i uključivi turizam posebnih interesa i gospodarstvo temeljeno na zelenim, plavim, društvenim i digitalnim inovacijama, kreativnim i kulturnim industrijama, te kratkim lancima opskrbe</p>	<p>R2.3. Izvješće PPG!, e-sustav za praćenje razvojnih projekata (SPUR), projektna dokumentacija, podaci TZ-a, HGK-a i Grada Dubrovnika</p>	
<p>R2.4. Unaprjeđena komunikacija, koordinacija, sustavna suradnja i partnerstvo dionika javnog, privatnog i civilnog sektora u sustavima, programima i sadržajima</p>	<p>R2.4. Funkcionalna savjetodavna i radna tijela, s najmanje dva sastanka godišnje, radnom dokumentacijom i odobrenim godišnjim planovima rada, uspostavljen i funkcionalan međunarodni inovacijski klaster u segmentu održivog turizma, mobilnosti, zelenih i plavih inovacija, zdravog života, sporta i rekreacije</p>	<p>R2.4. Potpisne liste, zapisnici sastanaka, program rada, izvješća o radu, popis projekata, proizvoda i usluga inovacijskog klastera</p>	
<p>R2.5. Pokrenuta ulaganja i izgrađen brend Dubrovnika kao destinacije kvalitetnog, cjelogodišnjeg inovativnog održivog, odgovornog, otpornog i regenerativnog turizma posebnih interesa, ali i inovativnog i raznovrsnog gospodarstva i života</p>	<p>R2.5. Provedena globalna promotivna kampanja destinacija inovativnog održivog, odgovornog, otpornog i regenerativnog turizma posebnih interesa, promovirani novi proizvodi i usluge, realizirani projekti ulaganja koji podupiru brend i nude nove ponude i doživljaje (pr. obrazovni, IRI, nomadski, „workation“, poslovni, kreativni, ruralni, transformativni i dr. turizam posebnih interesa)</p>	<p>R2.5. Marketinški i promotivni materijali, foto-dokumentacija, objave u medijima, istraživanja Sveučilišta u Dubrovniku među stanovnicima, posjetiteljima i strukom o percepciji grada</p>	

<p>R3. Unaprjeđena razina održivosti i otpornosti prostora, resursa i ekoloških, društvenih, kulturnih, ekonomskih i dr. sustava</p>	<p>R3. Osmišljen plan i program osiguranja održivosti i otpornosti prostora, resursa i ekoloških, društvenih, kulturnih, ekonomskih i dr. sustava</p>	<p>R3. Izvješće PPG!, dokumentacija Grada Dubrovnika i partnera u sektoru održivosti i otpornosti</p>	
<p>R3.1. Diversificirana ekonomija, smanjena turistifikacija, gentrifikacija, litorizacija i preizgrađenost, uvećani sadržaji i resursi za uravnotežen, održiv i uključiv razvoj</p>	<p>R3.1. Uspostavljen sustav integriranog održivog i regenerativnog razvojnog i prostornog planiranja, pripremljeni i pokrenuti programi i projekti održivog i regenerativnog urbanog, suburbanog i ruralnog razvoja koji sprečavaju razvojnu degradaciju prostora i resursa, te omogućavaju uravnotežen, održiv i uključiv razvoj</p>	<p>R3.1. Projektna baza podataka, projektni obrasci, ugovor o financiranju i/ili provedbi projekta pri nadležnom UO Grada Dubrovnika</p>	
<p>R3.2. Unaprjeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice</p>	<p>R3.2. Uspostavljen sustav zaštite, valorizacije i održivog korištenja kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice sa strateškim projektima Gruž – Grad, Svjetskim centrom baštine (prezentacijski centar Dubrovačke republike), integriranim programom obnove dubrovačkih ljetnikovaca i sl. javno-privatno-civilnim programima i projektima</p>	<p>R3.2. Izvješće PPG!, izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru zaštite, valorizacije i održivog korištenja kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine</p>	
<p>R3.3. Unaprjeđena zaštita, valorizacija i održivo korištenje okoliša, prirodne baštine i prostora, odnosno njihove biološke i krajobrazne raznovrsnosti</p>	<p>R3.3. Uspostavljen sustav zaštite, valorizacije i održivog korištenja okoliša, prirodne baštine i prostora, odnosno njihove biološke i krajobrazne raznovrsnosti sa strateškim projektima uređenja obalnog pojasa Rijeke Dubrovačke, novog akvarija, centra za zaštitu i promociju prirodnih vrijednosti Jadranskog mora u Gružu i sl. javno-privatno-civilnim programima i projektima</p>	<p>R3.3. Izvješće PPG!, izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru zaštite, valorizacije i održivog korištenja okoliša, prirodne i krajobrazne baštine te biološke raznovrsnosti</p>	
<p>R3.4. Unaprjeđena primjena načela i rješenja energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, kružne i regenerativne ekonomije, održivog gospodarenja otpadom i sl.</p>	<p>R3.4. Pripremljena i pokrenuta kampanja uvođenja obnovljivih izvora energije na javnim i privatnim objektima, realizirana najmanje dva pilot projekta OIE na području grada, odobren i započet jedan strateški projekt koji promiče kratke lance opskrbe, kružnu i regenerativnu ekonomiju, te održivo gospodarenje otpadom</p>	<p>R3.4. Objave u medijima, projektna dokumentacija, ugovori o financiranju, projektna izvješća</p>	
<p>R3.5. Unaprjeđen sustav upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize</p>	<p>R3.5. Pripremljeni i provedeni programi izgradnje kapaciteta ključnih dionika u javnom, privatnom i civilnom sektoru, unapređeni planovi upravljanja rizicima, pripremljen i pokrenut program ekonomskog oporavka i otpornosti, pokrenuta najmanje dva strateška projekta ulaganja u povećanje otpornosti na globalne promjene i krize</p>	<p>R3.5. Izvješće PPG!, izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem i krizama</p>	

<p>R4. Unaprjeđena kvaliteta prometa, mobilnosti, uključenosti, pristupačnosti i dostupnosti ključnih prostora, usluga i sustava</p>	<p>R4. Povećan broj i kvaliteta mogućnosti prometovanja i mobilnosti na cijelom području grada Dubrovnika i gravitirajućih područja urbane aglomeracije za sve skupine građana i posjetitelja, robe i usluge, integracija prometnih i komunikacijskih sustava</p>	<p>R4. Izvješće PPG!, izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru prometovanja i mobilnosti</p>	
<p>R4.1. Povećana ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p>	<p>R4.1. Izrađen Plan održive urbane mobilnosti Grada Dubrovnika, tehnička specifikacija i projektna dokumentacija za integrirani sustav upravljanja prometnim sustavom, prijavljeni, ugovoreni i pokrenuti projekti ulaganja u sustav održive i pametne mobilnosti s ITS-om i prometnim dispečerskim centrom, uključivo i javnim i/ili koncesioniranim sustavima kopnene i pomorske e-mobilnosti (električni brodski tramvaj, električne bicikle i druga dijeljena e-vozila, niskopodni ekološki autobusi i regulirani e-taksi sustav)</p>	<p>R4.1. Izvješće PPG!, izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru prometovanja i mobilnosti (Libertas, Sanitat, Jadrolinija, lučke uprave, koncesionari za e-vozila, udruženja autobusnih i taksi prijevoznika...)</p>	
<p>R4.2. Povećana ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p>	<p>R4.2. Pripremljeno i pokrenuto ulaganje u strateški integrirani program Gruž-Grad, priprema i realizacija projekata ulaganja u sustav javnih i privatnih parkirališta i garaža uključivo i park&ride i park&sail sustave, napravljen plan i pokrenuti projekti ulaganja u zelenu, plavu i sivu infrastrukturu (parkovi, šetnice, drvoredi, zelene rekreacijske zone, višenamjenski obalni pojas sa rivama, šetnicama, biciklističkim stazama, ugostiteljskim i javnim sadržajima i sl.)</p>	<p>R4.2. Izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru prometa i mobilnosti, te plave (Hrvatske vode, Vodovod, lučke uprave...), zelene (Vrtlar, Hrvatske šume...) i sive (ŽC, HC...)</p>	
<p>R4.3. Povećana ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p>	<p>R4.3. Pripremljeni i pokrenuti projekti ulaganja u razvoj lokalnih primarnih proizvodnji od strateškog značaja, uspostavljeni lanci vrijednosti i kratki lanci opskrbe u najmanje dva strateška sektora, osmišljen najmanje po jedan inovativni projekt regenerativnog i transformativnog turizma, te zelene, plave i digitalne ekonomije</p>	<p>R4.3. Ugovori o financiranju, Izvješće PPG! i Grada Dubrovnika i dionika turizma, zelene, plave, digitalne, kužne i regenerativne ekonomije</p>	
<p>R4.4. Povećana ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p>	<p>R4.4. Izrađena projektna dokumentacija i pokrenut dio projekata usmjerenih policentričnom, ravnomjernom i održivom razvoju urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja (pr. HomePort, brze ceste, itd.)</p>	<p>R4.4. Izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru prometa i mobilnosti</p>	
<p>R4.5. Unaprjeđena pristupačnost za skupine u riziku od isključenosti (osobe s invaliditetom, stariji, nemoćni, obitelji s malom djecom, stanovnici otoka i sela i sl.)</p>	<p>R4.5. Realizirano najmanje deset prioritarnih ulaganja u unapređenje mobilnosti i pristupačnosti za sve skupine stalnih, povremenih i privremenih stanovnika, s posebnim naglaskom na skupine u riziku od isključenosti uslijed nepristupačnosti</p>	<p>R4.5. Izvješća Grada Dubrovnika i partnera u sektoru prometa i mobilnosti, evaluacija pristupačnosti</p>	

Aktivnosti	Sredstva	Financije	Preduvjeti početka projekata
<p>A1. Razvoj ljudskih potencijala A1.1. Priprema i provedba aktivnosti informiranja, uključivanja, edukacije i savjetovanja i uključivanja ključnih dionika A1.2. Prilagodba postojećih i uvođenje novih formalnih i neformalnih obrazovnih programa u skladu s potrebama i mogućnostima tržišta, ljudi i zajednice A1.3. Priprema i realizacija projekata ulaganja u kvalitetu života, odmora i boravka stalnih, povremenih i privremenih stanovnika Dubrovnika i gravitirajućih područja A1.4. Osmisliti i pokrenuti mjere poticanja otvaranja novih, te unapređenja i očuvanja postojećih kvalitetnih i održivih radnih mjesta u turizmu i drugim sektorima A1.5. Pokrenuti međusektorske projekte ulaganja u razvoj programa i sadržaja za darovite i/ili visoko motivirane, djecu, mlade, obitelji, sezonske radnike, OSI, socijalno ugrožene, nemoćne, starije i dr. skupine s posebnim potrebama</p> <p>A2. Razvoj i uspostava sustava upravljanja A2.1. Razvoj i uspostava sustava dobrog upravljanja destinacijom kroz DMO i lokalnog partnerstva za razvoj na načelima lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice (CLLD) A2.2. Priprema i realizacija ulaganja u unapređenje poboljšanje kvalitete, raznovrsnosti, konkurentnosti i cjelogodišnje dostupnosti postojećih te razvoj novih vrijednosti, resursa i ponuda A2.3. Uspostavljen sustav poticaja i podrški ulaganja u istraživanje, razvoj, inovacije, znanost, nove tehnologije, kreativne i kulturne sektore, te eko-sustave za razvoj poduzetništva, ulaganja i inovacija A2.4. Uspostava tijela, fizičkih i digitalnih komunikacijskih i kolaborativnih aktivnosti, alata i platformi komunikacije, koordinacija, sustavna suradnja i partnerstvo dionika javnog, privatnog i civilnog sektora A2.5. Izrada i implementacija marketinške strategije, standarda, alata i aktivnosti</p> <p>A3. Ulaganja u održivost, oporavak i otpornost A3.1. Pripremiti i provesti skup razvojnih, prostornih i drugih planova, projekata, programa, ulaganja, politika i mjera oporavka i diversifikacije turizma, ekonomije, uravnoteženog, održivog i uključivog lokalnog razvoja te smanjenja turistifikacije, gentrifikacije, litorizacije i preizgrađenosti</p>	<p>A1. Ljudski resursi za pripremu i provedbu aktivnosti; Oprema (tehnička, uredska, edukacijska, itd.); Prostor (za provođenje programa, događanja, itd.); Digitalna infrastruktura i sustavi informiranja, uključivanja, edukacije i savjetovanja</p> <p>A2. Ljudski resursi za pripremu i provedbu aktivnosti; Oprema (tehnička, uredska, edukacijska, itd.); Prostor (za provođenje programa, događanja, itd.); Financijski resursi (za ulaganja, poticaje); Dobavljači usluga; Digitalna infrastruktura i sustavi</p> <p>A3. Ljudski resursi za pripremu i provedbu aktivnosti; Oprema (tehnička, uredska, multimedijalna, edukacijska,</p>	<p>A1. Potrebna detaljna razrada proračuna u suradnji s dionicima, okvirna procjena oko 180 milijuna HRK, izvori financiranja: vlastita sredstva 7,5%, ESIF 85%, ostali izvori 7,5%</p> <p>A2. Potrebna detaljna razrada proračuna u suradnji s dionicima, okvirna procjena oko 120 milijuna HRK, izvori financiranja: vlastita sredstva 7,5%, ESIF 85%, ostali izvori 7,5%</p> <p>A3. Potrebna detaljna razrada proračuna u suradnji s dionicima, okvirna procjena oko 750 milijuna HRK,</p>	<p>Građevinske dozvole, pozitivna mišljenja konzervatora i drugih davatelja dozvola, uključivo i UNESCO/ICOMOS/Ministarstva kulture</p> <p>Pretpostavke ostvarenja rezultata Stabilno političko funkcioniranje i funkcioniranje sustava EU fondova, odnosno stabilnost EU i drugih vanjskih izvora financiranja; Stabilan interes i podrška projektnih partnera u nadležnosti županije, RH i EK (Jaspers); Podrška javnosti, struke i gospodarstvenika u pronalaženju optimalnih mjera od javnog interesa, a nasuprot parcijalnim interesima pojedinaca ili sektora</p>

<p>A3.2. Pripremiti i provesti projekte zaštite, valorizacije i održivog korištenja kulturne i povijesne materijalne i nematerijalne baštine te izvornih vrijednosti ljudi i zajednice</p> <p>A3.3. Pripremiti i provesti projekte zaštite, valorizacije i održivog korištenja okoliša, prirodne baštine i prostora, te promicanja biološke i krajobrazne raznovrsnosti</p> <p>A3.4. Pokrenuti projekte i poticaje primjena načela i rješenja energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, kružne i regenerativne ekonomije, održivog gospodarenja otpadom i kratkih lanaca opskrbe (pr. poljoprivreda-turizam)</p> <p>A3.5. Pokrenuti projekte i programe uspostave sustava upravljanja rizicima, sigurnošću, zaštitom, spašavanjem, prilagodbom i učinkovitim odgovorima na dinamične globalne promjene i krize, uključivo i programe ekonomskog oporavka</p>	<p>energetska, sigurnosna/ spašavateljska, itd.); Prostor (za realizaciju ulaganja, programa, događanja, itd.); Dobavljači usluga; Izvođači radova; Financijski resursi (za oporavak, ulaganja, poticaje)</p>	<p>izvori financiranja: vlastita sredstva 5%, ESIF 85%, ostali izvori 10%</p>	
<p>A4. Ulaganja u pristupačnost, povezanost i integraciju</p> <p>A4.1. Priprema i realizacija programa i projekata ulaganja u uspostavu održivog, integriranog, intermodalnog i inteligentnog sustava i sredstava mobilnosti, posebice javnog prijevoza i dijeljene e-mobilnosti</p> <p>A4.2. Priprema i realizacija programa i projekata ulaganja u razvoj integrirane i pristupačne višenamjenske plave, zelene, sive i digitalne/IKT infrastrukture, javnih prostora i sadržaja, trgova, riva, šetnica i sl.</p> <p>A4.3. Priprema i realizacija programa i projekata ulaganja u kratke lance opskrbe, lance vrijednosti održivog, regenerativnog i transformativnog turizma, zelene, plave i digitalne ekonomije i dr. povezanih sektora</p> <p>A4.4. Priprema i realizacija programa i projekata ulaganja u policentričan, ravnomjeran i održivi razvoj urbanih, suburbanih i ruralnih područja i strateških projekata od lokalnog i regionalnog značaja</p> <p>A4.5. Priprema i realizacija programa i projekata ulaganja u unaprjeđenje pristupačnosti za skupine u riziku od isključenosti (osobe s invaliditetom, stariji, nemoćni, obitelji s malom djecom, stanovnici otoka i sela i sl.)</p>	<p>A4. Ljudski resursi za pripremu i provedbu aktivnosti; Oprema (tehnička, uredska, informatička, prometna, itd.); Prostor (za realizaciju ulaganja); Dobavljači usluga (planiranje, razvoj, nadzor, upravljanje) Izvođači radova Financijski resursi (za sufinanciranje pripreme i realizacije ulaganja, poticaje i mjere);</p>	<p>A4. Potrebna detaljna razrada proračuna u suradnji s dionicima, okvirna procjena oko 1.500.000.000 HRK, izvori financiranja: vlastita sredstva 10%, ESIF 60%, ostali izvori 30%</p>	

Temeljem prijedloga intervencijske logike, napravljen je *Akcijski plan Programa Poštujmo Grad! za razdoblje 2021.-2025.* U ovoj fazi, on se sastoji od skupa međusobno povezanih projekata koji su prioritizirani sukladno ocjeni važnosti, hitnosti i mogućnostima realizacije, a omogućavaju realizaciju svih aktivnosti iz prijedloga intervencijske logike. Budući da realizacija intervencijske logike *Programa* ne omogućava realizaciju *Programa* kroz jedan projekt koji bi se samostalno financirao iz jednog izvora financiranja, *Program* će planirati realizirati serijom projekata prilagođenih pojedinim izvorima vanjskog financiranja koji će sinergijski realizirati ciljeve, rezultate i aktivnosti *Programa*. *Akcijski plan*, kao i sama intervencijska logika, i dalje će biti raspoloživi za daljnje kontinuirano prilagođavanje, participaciju svih dionika te adaptivno planiranje i provedbu. Prikaz *Akcijskog plana* nalazi se u sljedećem poglavlju. Radi razlikovanja aktivnosti projekata od aktivnosti *Programa*, uvode se oznake „A“ za aktivnosti Programa i „P“ za aktivnosti pojedinačnih projekata *Programa*.

Akcijski plan Programa Poštujmo Grad za razdoblje do 2025.

Projekt	Opis	Odgovornost	Koraci	Financijske procjene i izvori financiranja	Rokovi
P1. Provedba Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad!	<p>Provedba Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad! podrazumijeva upravljanje drugom fazom realizacije Programa Poštujmo Grad! s ciljem daljnjeg razvoja, ali i oporavka, prilagodbe novim okolnostima te promocije načela, prakse i razvoja proizvoda i usluga održivog, odgovornog i na globalne izazove otpornijeg turizma koji će biti u službi boljitka lokalnog stanovništva, gospodarstva i zajednice, odnosno ravnomjernog, održivog i uključivog razvoja grada, regije i šire.</p> <p>Projekt omogućava realizaciju svih aktivnosti A1. Razvoj ljudskih potencijala, te A2. Razvoj i uspostava sustava upravljanja uključivo i sustave pametnog upravljanja destinacijom, posjećivanjem, mobilnošću, prometom i razvojem kroz sudioničke i kolaborativne modele međusektorske suradnje i inovacija u segmentu plave, zelene i pametne ekonomije, turizma i mobilnosti. Ovaj projekt uključuje i aktivnosti Akcijskog plana Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ 1. Upravljanje dobrom i izgradnja kapaciteta, 4. Učinkovit i pravovremeni nadzor svjetskog dobra, 5. Unaprjeđenje razine svijesti učinkovitim edukacijom o očuvanju i održavanju svjetskog dobra, te 10. Razvoj informiranog turizma koji stvara dodatnu ekonomsku, ekološku i baštinsku vrijednost za lokalnu zajednicu s naglaskom na diversifikaciju i poboljšanje kvalitete. Nadalje, ovaj projekt uključuje projekte 1.1. Primjena standarda održivosti u Dubrovniku, 1.2. Širenje sheme lokalnih suvenira, 2.3. Edukacija i poticanje održivog gospodarenja resursima, 5.1. Unaprjeđenje zadovoljstva i sudjelovanja stanovnika iz GSTC-ove Procjene održivosti destinacije Dubrovnik. Konačno, ovaj projekt uključuje troškove upravljanja cjelokupnom provedbom, praćenjem i vidljivošću, odnosno komunikacijom i uključivanjem dionika u provedbu Akcijskog plana Programa Poštujmo Grad! do 2025. godine. Konačno, ovaj projekt predstavlja i izravnu preporuku Instituta za turizam iz akcijskog plana Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom grada Dubrovnika kroz Projekt 16 Nastavak djelovanja projekta 'Poštujmo Grad', ali</p>	<p>Nositelj: Grad Dubrovnik, Ured gradonačelnika i UO za turizam, gospodarstvo i more, stručni tim PPG!</p>	<p>P1.1.1. Izrada projektnog zadatka P1.1.2. Nabava i odabir izvođača P1.1.3. Uspostava projektnog tima, projektnih partnera i međunarodnog inovacijskog klastera</p> <p>P1.2.1. Priprema i prijava projekta P1.2.2. Realizacija projekta</p>	<p>P1.1.1. 0,00 Kn P1.1.2. 0,00 Kn P1.1.3. 120.000,00 Kn</p> <p>P1.2.1. 120.000,00 Kn P1.2.2. Ovisno o obuhvatu definiranom u točki P1.2.1.</p> <p><i>Izvori:</i> ESIF i drugi vanjski bespovratni izvori – 85%, vlastita sredstva i prihodi od novo pokrenutih aktivnosti 5%, partneri 10%</p>	<p>P1.1.1. 11.2021. P1.1.2. 12.2021. P1.1.3. 12.2021. P1.2. 5.2022.</p>

	<p>obuhvaća i sve ostale projekte iz ovog akcijskog plana, a posebice u potpunosti Projekte od broja 17 do broja 23.</p> <p>Projekt, u ovoj fazi, uključuje sljedeće aktivnosti:</p> <p>P.1.1. Uspostava projektnog tima, projektnih partnera i inovacijskog klastera za dinamičnu i održivu realizaciju velikog dijela aktivnosti Programa Poštujmo Grad! na načelima javno-civilno-privatnog partnerstva te suradnje javne uprave, znanosti i obrazovanja, gospodarstva, civilnog društva i subjekata iz segmenta zaštite kulturne i prirodne baštine.</p> <p>P.1.2. Ugovaranje i realizacija projekta kroz ESI fondove i instrument za oporavak i otpornost uz mogućnost povezivanja projekta s klasterom inovacija za elitni turizam, odnosno turizam visoke dodane vrijednosti predviđen strategijom i planovima pametne specijalizacije RH i Jadranske Hrvatske</p>				
P2. Projekt ulaganja u održivost, oporavak otpornost	<p>Projekt uključuje sve soft aktivnosti u okviru aktivnosti A3 - Ulaganja u održivost, oporavak i otpornost (A3.1 -A3.5) te pripremu projektno-tehničke dokumentacije za Aktivnosti A3.2, A3.3. i A3.4 iz intervencijske logike PPG!-a. Ovaj projekt uključuje i Aktivnosti 3. Osigurati očuvanje i održavanje svjetskog dobra u skladu s izvanrednom univerzalnom vrijednosti, 4. Osigurati učinkovit i pravovremeni nadzor svjetskog dobra, 6. Valorizacija i odgovarajuće očuvanje okoliša, 7. Dubrovnik kao živi grad, 8. Očuvati javno dobro, zaštititi javni interes i javni prostor, 9. Provedba i praćenje aspekata zaštite okoliša, 12. Ublažiti potencijalne rizike i razviti uspješan sustav odgovora u slučaju aktivacije rizika iz Akcijskog plana <i>Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“</i>. Nadalje, ovaj projekt uključuje gotovo sve aktivnosti Akcijskog plana <i>Procjene održivosti destinacije Globalnog vijeća za održivi turizam</i>, kao i projekte iz akcijskog plana <i>Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom grada Dubrovnika</i>.</p> <p>Projekt osmišljavanje skupa mjera, aktivnosti, projekata i programa oporavka, obnove, diversifikacije i otpornosti turizma, gospodarstva, javne uprave, zdravstva, sigurnosti i ključnih sektora održivosti lokalne zajednice i ekonomije. Ovo uključuje diversifikaciju proizvoda, usluga, tržišnih segmenata, modela osiguranja pristupačnosti, odnosno prometovanja ljudi i roba u uvjetima nastalim pojavom COVID-19 bolesti i posljedične obustave prometa, turizma, te krize ekonomije, zdravstva, socijalnih i drugih sustava na globalnom i na lokalnom planu.</p> <p>Projekt uključuje:</p>	<p>Nositelj: Grad Dubrovnik, Ured gradonačelnika i nadležni UO, stručni tim PPG!</p>	<p>P2.1.1. Izrada projektnog zadatka P2.1.2. Nabava i odabir izvođača P2.1.3. Izrada plana i programa s akcijskim planom i skupom mjera i prioritarnih intervencija za 2021. i 2022.</p> <p>P2.2.1. Priprema i prijava projekata na natječaj u okviru NPOO P2.2.2. Priprema i uspostava alternativnih izvora i instrumenata financiranja P2.2.3. Ugovaranje financiranja</p> <p>P2.3.1. Pokretanje i realizacija programa i projekata te planiranje održivosti P2.3.2. „Follow-up“ aktivnosti programa i projekata</p>	<p>P2.1.1. 0,00 Kn P2.1.2. 0,00 Kn P2.1.3. 100.000,00 Kn</p> <p>P2.2.1. 0,00 Kn P2.2.2. 100.000,00 Kn P2.2.3. 0,00 Kn</p> <p>P2.3.1. Ovisno o obuhvatu definiranom u točki P2.2.1. P2.3.2. Ovisno o obuhvatu definiranom u točki P2.3.1.</p> <p><i>Izvori:</i> ESIF i drugi vanjski bespovratni izvori – 70%, vlastita sredstva i prihodi od novo pokrenutih aktivnosti 10%, partneri 20%</p>	<p>P2.1. 11.2021.</p> <p>P2.2. 12.2021.</p> <p>P2.3. 10.2022.- 12.2023.</p>

	<p>P2.1. Pripremu lokalnog plana i programa oporavka i otpornosti s planom financiranja povezanih s Nacionalnim planom oporavka i otpornosti i programom Europa sljedeće generacije, ali i drugim resursima na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, EU i globalnoj razini</p> <p>P2.2. Priprema i osiguranje sufinanciranja provedbe programa</p> <p>P2.3. Provedba projekta u suradnji s lokalnim, regionalnim, nacionalnim i međunarodnim dionicima</p>				
<p>P3. Izrada strateških, urbanističkih, prostorno-planskih, prometno-planskih i upravljačkih podloga za realizaciju projekata integriranog razvoja na području urbane aglomeracije Dubrovnika (UAD)</p>	<p>Projekt uključuje pripremu strateške, prostorno planske i projektne tehničke dokumentacije za sve aktivnosti u okviru A4 aktivnosti intervencijske logike PPGI-a, odnosno stvaranje planskih i upravljačkih podloga za integrirano i sustavno rješavanje mobilnosti, prometa, ali i ukupne zelene, plave i sive infrastrukture na području urbane aglomeracije Grada Dubrovnika što se preklapa s ciljevima 2.1. Integriranje konzervatorske podloge za kontaktnu zonu svjetskog dobra u Generalni urbanistički plan, 3. Osigurati očuvanje i održavanje svjetskog dobra u skladu s izvanrednom univerzalnom vrijednosti, 7. Dubrovnik kao živi grad, 8. Očuvati javno dobro, zaštititi javni interes i javni prostor 11.2. Izraditi plan održive urbane mobilnosti iz Akcijskog plana <i>Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“</i>.</p> <p>P3.1. Izrada integriranog razvojnog programa Dubrovnik 2030, Strategije urbane aglomeracije Dubrovnika i Strategije integriranog upravljanja turizmom na gradskoj i županijskoj razini koji će započeti tijekom 2021. te osigurati resurse za ključne intervencije sukladno razvojnim prioritetima urbane aglomeracije te time osigurati mogućnost izravnog korištenja vanjskih izvora bespovratnog financiranja kroz ITU mehanizam za UAD. U ovaj plan je nužno ugraditi preporuke iz točke 1.1., odnosno mjere i projekte koji će omogućiti ostvarenje ciljeva oporavka, otpornosti i održivosti lokalne zajednice i ekonomije.</p> <p>P3.2. Izrada prostornog plana, plana održive urbane mobilnosti i drugih prioritetnih planova i strategija te projektne tehničke dokumentacije s ciljem osmišljavanja mjera unapređenja te zelene, društvene i digitalne tranzicije.</p>	<p>Nositelj: Grad Dubrovnik UO za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša, UO za EU poslove, ...</p> <p>Stručna podrška: Stručni tim PPGI!</p> <p>Partneri: MPPI, Libertas, Sanitat, lučke uprave, HC, DNŽ, DURA, JLS-ovi u sastavu UA Grada Dubrovnika</p>	<p>P3.1.1. Izrada projektog zadatka P3.1.2. Nabava i odabir izvođača P3.1.3. Izrada strategija s akcijskim planovima i skupom mjera i projektne intervencija za razdoblje do 2030.</p> <p>P3.2.1. Izrada projektog zadatka P3.2.2. Nabava i odabir izvođača P3.2.3. Izrada prostornog plana, plana održive urbane mobilnosti i drugih prioritetnih planova i strategija</p>	<p>P3.1.1. 18.000,00 Kn P3.1.2. 0,00 Kn P3.1.3. 1.000.000,00 Kn</p> <p>P3.2.1. 100.000,00 Kn P3.2.2. 0,00 Kn P3.2.3. 15.000.000,00 Kn</p> <p><i>Izvori:</i> ESIF i drugi vanjski bespovratni izvori – 70%, vlastita sredstva i prihodi od novo pokrenutih aktivnosti 10%, partneri 20%</p>	<p>P3.1. 2.2022 P3.2. 12.2022</p>
<p>P4. Priprema i provedba Projekta Dubrovački električni brodski tramvaj</p>	<p>Ovaj projekt dio je aktivnosti A4. intervencijske logike PPGI-a, aktivnosti 11 Razviti prometni sustav uz jačanje održive mobilnosti iz <i>Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a i „Starim gradom Dubrovnikom“</i>, te aktivnosti 4.2. Infrastruktura i zelena mobilnost, uvođenje električnog broskog tramvaja iz <i>Procjene održivosti destinacije Globalnog vijeća za održivi turizam</i>, kao i Projekt 07. iz</p>	<p>Nositelj: Grad Dubrovnik, UO za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša</p>	<p>P4.1. Nabava stručnog tima za upravljanje projektom i vođenje cijelog procesa pripreme i prijave projekta P4.2. Izrada analitičkih i tehničkih podloga sukladno dokumentu Koraci – Dubrovački električni brodski tramvaj</p>	<p>P4.1. 247.500 Kn P4.2. 1.250.000 Kn P4.3. 0,00 Kn P4.4. Temeljem točke 3.1. i P4.2.</p>	<p>P4.1. 2021. P4.2. 2022. P4.3. 2022. P4.4. 2023.</p>

	<p>akcijskog plana <i>Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom grada Dubrovnika</i>. Projekt uključuje uvođenje suvremenog, udobnog, sigurnog, za lokalne uvjete plovidbe prilagođenog i pristupačnog javnog gradskog prijevoza pomorskim putem na relaciji Gruž – Grad - Lokrum te Gruž - Elafiti s ciljevima smanjenja cestovnih i pješačkih uskih grla i gužvi, unapređenja dostupnosti, udobnosti i intermodalnosti javnog prijevoza, smanjenja ekološkog otiska prometa, bolje vremenske i prostorne distribucije posjetitelja, bolje pristupačnosti i povezanosti naselja i ključnih sadržaja, te diversifikacije turističkih proizvoda (novi kvalitetni i održivi programi posjećivanja). Uvođenje morskih prometnih alternativa spominje se u gotovo svim strateškim dokumentima uključivo i u Strategiji razvoja turizma, a s obzirom da ne zahtijeva značajne infrastrukturne zahvate te dostupnost sredstava ESI fondova za jačanje korištenja javnog prijevoza i veću dostupnost otoka, realno je očekivati realizaciju ovog rješenja koje može dinamično doprinijeti ciljevima strateških planova.</p>	<p>Stručna podrška: Jaspers kao stručna podrška MPPI Stručni tim PPG!</p> <p>Partneri: MPPI, Libertas, Luka Dubrovnik, Lučka uprava, DNŽ, JLS-ovi UA Grada Dubrovnika</p>	<p>(razni izvođači, temeljem definiranog modela realizacije/ upravljanja) P4.3. Osiguranje vanjskih izvora financiranja sukladno odabranom optimalnom modelu P4.4. Uspostava javnih brodskih električnih linija na relaciji Gruž – Grad - Lokrum te Gruž - Elafiti</p>	<p><i>Izvori:</i> ESIF i drugi vanjski bespovratni izvori – 70%, vlastita sredstva i prihodi od novo pokrenutih aktivnosti 10%, partneri 20%</p>	
<p>P5. Priprema i provedba projekta <i>Integrirani razvojni projekt Gruž - Grad - novi urbani i integrirani intermodalni prometni centar Urbane aglomeracije Dubrovnik</i></p>	<p>Ovaj integrirani razvojni projekt uključuje veći broj aktivnosti iz intervencijske logike uključivo A1.3, A1.4 i A1.5, te gotovo sve aktivnosti A3. i A4. na pojasu od Gruža do Starog grada. Projekt uključuje Aktivnost 11 Razviti prometni sustav uz jačanje održive mobilnosti, Aktivnosti 10.6 Diversificirati turističku ponudu kako bi se rasteretilo svjetsko dobro, 1.4. Osnivanje Centra svjetske baštine Dubrovnik kako bi se osiguralo tumačenje, edukacija i istraživanje zajedno s izgradnjom kapaciteta lokalne zajednice, 6. Valorizacija i odgovarajuće očuvanje okoliša <i>Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a i „Starim gradom Dubrovnikom“</i>, te doslovce svih 11 predloženih aktivnosti <i>Procjene održivosti destinacije Globalnog vijeća za održivi turizam</i>. Ovaj projekt uključuje i gotovo sve projekte održive mobilnosti iz akcijskog plana <i>Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom grada Dubrovnika</i>. Projekt uključuje uspostavu ključne javne infrastrukture (s mogućim privatnim sadržajima) s naglaskom na održivi i pametni promet i mobilnost, s park&ride i park&sail sustavom, ali i stvaranje novog urbanog središta grada i urbane aglomeracije s novom gradskom rivom, sadržajima za stanovnike i posjetitelje sukladno prioritarnim interesima građana, lokalne ekonomije i posjetitelja. Projekt Gruž-Grad afirmira novo središte na potezu od Gruškog polja do kruzerskog terminala u luci Gruž te uključuje i sadržaje pješačkog karaktera s javnim, poslovnim, prometnim i lučkim sadržajima i namjenama u svrhu rasterećenja cestovnog prometa u cijelom gradu, te uspostave</p>	<p>Nositelj: Grad Dubrovnik</p> <p>Stručna podrška: Stručni tim PPG! Jaspers kao stručna podrška MPPI</p> <p>Partneri: MPPI, Libertas, Sanitat, Luka Dubrovnik, Lučka uprava, DURA, Ministarstvo kulture, DPDS</p>	<p>P5.1 Priprema projektnih zadataka P5.2. Nabava i odabir izvođača P5.3. Priprema studije izvodljivosti te prostorno-planskih i urbanističko-arhitektonskih podloga P5.4. Ugovaranje i početak provedbe projekta</p>	<p>P5.1. 247.500 Kn P5.2. 0,00 Kn P5.3. Prema obujmu definiranom u točki 4.1. P5.4. Prema rezultatima točke 4.3.</p> <p><i>Izvori:</i> ESIF i drugi vanjski bespovratni izvori – 70%, vlastita sredstva i prihodi od novo pokrenutih aktivnosti 10%, partneri 20%</p>	<p>P5.1. 2021. P5.2. 2021. P5.3. 2022. P5.4. 2023.</p>

	modernog, ekonomičnog i dobro organiziranog, intermodalnog javnog prijevoza koji bi doprinio dugoročnom rješavanju prometnih izazova i na kritičnim gradskim točkama. Ovaj projekt trenutno je u izradi nacrtu projektnog zadatka za izradu studije izvodljivosti koji je osnova za sljedeće korake. U tijeku je konzultacijski proces s MPPI te stručnjacima JASPERS-a, tehničke pomoći za potporu projektima u EU regijama koje je dio partnerstva u okviru kojeg djeluju EK, EIB i EBRD. Ovaj projekt je identificiran u svim strateškim podlogama kao prioritetan, a u diskusiji s JASPERS-om otvorila se mogućnost njegove integracije s ostalim prometnim potrebama Dubrovnika koji će proizaći iz analiza potreba, mogućnosti i prostorno-planskih i strateško-razvojnih okvira kroz projekt P3 ovog Akcijskog plana.				
P6. Projekt ili potprogram ulaganja u pristupačnost, povezivanje i integraciju	Ovaj projekt (ili bolje rečeno potprogram) uključuje pripremu i realizaciju svih infrastrukturnih ulaganja uključenih u Aktivnost 4. Ulaganja u pristupačnost, povezivanje i integraciju, ali i one proizašle kao rezultati projekata P1, P2 i P3 ovog <i>Akcijskog plana</i> , odnosno infrastrukturnih ulaganja iz segmenata akcijskih planova <i>Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a i „Starim gradom Dubrovnikom“</i> , <i>Procjene održivosti destinacije Globalnog vijeća za održivi turizam</i> kao i projekte iz akcijskog plana <i>Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom grada Dubrovnika</i> . Ovdje su Priprema, financiranje i realizacija ključne javno-prometne, garažne, društvene (obrazovne, kulturne, socijalne, zdravstvene, sportsko-rekreacijski i druge društvene infrastrukture), turističke, stambene i poslovne infrastrukture na strateškim razvojnim lokacijama u svrhu rasterećenja cestovnog i pješačkog prometa, stvaranje novih sadržaja za stanovnike, radnu snagu i posjetitelje sukladno prioritetnim interesima Grada i njegovih građana i gospodarstvenika na ključnim lokacijama uključuju projekte definiranim postojećim i novim planovima, a koji su zaokruženi u integralnu cjelinu kako bi se postigli sinergijski učinci u rješavanju ključnih prometnih, ali i drugih razvojnih izazova i javnih interesa Grada (u segmentu održivog turizma, održivog razvoja, unapređenja kvalitete življenja stanovnika kako stalnih, tako i privremenih, razvoja održivog, diversificiranog gospodarstva...).	Nositelj: Grad Dubrovnik, Ured gradonačelnika, stručni tim PPG! te drugi suradnici po potrebi Partneri: Zavod za obnovu Dubrovnika, Libertas, Sanitat, Luka Dubrovnik, Lučka uprava, ostali javni i privatni, ali i civilni partneri (primjerice DPDS) i drugi partneri sukladno pojedinom projektu	P6.1. Izrada liste prioritetnih ulaganja s definiranjem optimalnog modela ulaganja i financiranja s naglaskom na zaštitu javnog interesa, interesa stanovnika i lokalnog gospodarstva P6.2. Priprema ključnih podloga (imovinsko-pravno, tehnička dokumentacija, studije izvedivosti, studije utjecaja na okoliš...) P6.3. Objava javnih natječaja P6.4. Realizacija ulaganja	P6.1. 247.500,00 Kn P6.2. Sukladno listi odabranih projekata P6.3. Sukladno listi odabranih projekata P6.4. Sukladno listi odabranih projekata <i>Izvori:</i> Javno-privatno-civilna partnerstva (npr. DPDS), ESIF, financijski instrumenti sukladno izboru projekata i optimalnih modela ulaganja	P6.1. 2021. P6.2. 2022. P6.3. 2023. P6.4. 2025.
P7. Nacionalni strateški projekt <i>Tour DU CroActive - održivi i</i>	Ovaj projekt proizlazi iz integracija svih preporuka ovog Akcijskog plana, ciljeva upravljanja turizmom i prometom iz <i>Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a i „Starim gradom Dubrovnikom“</i> te aktivnosti 4.2. <i>Infrastruktura, zelena mobilnost i svijest</i> iz Akcijskog plana <i>Procjene održivosti destinacije Globalnog vijeća za održivi</i>	Nositelj: Grad Dubrovnik, UO za EU poslove, regionalnu i	P7.1. Definiranje projektnog tima i partnerskog konzorcija u suradnji s MZOS P7.2. Priprema i prijava projekta na odabrani ESI fond	P7.1. 0,00 Kn P7.2. 247.000,00 Kn P7.3. prema troškovniku izrađenom kroz P7.2.	

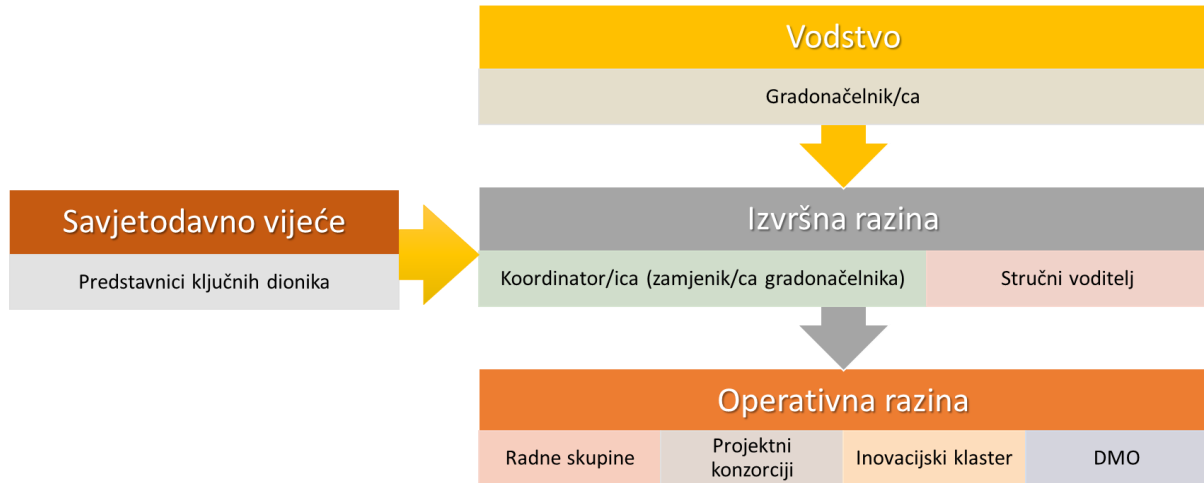
<p><i>odgovorni ko-kreativni turizam za održivi razvoj gradova, država i regija</i></p>	<p>turizam. Ovaj projekt uključuje i preporuke i projekte iz akcijskog plana <i>Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom grada Dubrovnika</i> posebice Projekt 13 <i>Uređenje biciklističke rute na koridoru EuroVelo 8 'Meditranska ruta' kroz Dubrovnik</i>.</p> <p>Ovaj projekt predstavlja prijedlog nacionalnog i/ili makroregionalnog (Jadranska Hrvatska, Jadransko-jonska regija i sl.) strateškog projekta za razvoj održivog, uključivog i pametnog turizma i mobilnosti, ali i uspostavu alternativnih, održivijih oblika prometnog povezivanja i putovanja kao što su brodski prijevoz (primjerice dužobalne i prekomorske jadranske ekološke brodske linije), sigurne međudržavne i međuregionalne biciklističke i e-biciklističke rute (poput EuroVelo 8 rute, te većeg broja jadranskih ruta koje povezuju Dubrovnik sa zaleđem, razvoj sustava modernih međugradskih ekoloških autobusa i intermodalnih željezničkih, brodskih i autobusnih veza, razvoj sustava e-punionica za e-vozila.</p> <p>Na ovaj način povećat će se broj, raznovrsnost, otpornost, ali i održivost modaliteta transporta ljudi i roba prema Dubrovniku i gravitirajućoj regiji smanjujući njezinu ovisnost o zračnom, ali i uobičajenom automobilskom prijevozu.</p> <p>Projekt, osim toga, uključuje i aktivnosti ciljanog razvoja, promocije i plasmana novih proizvoda i usluga održivog, odgovornog i na krize otpornijeg, ali i unosnijeg cjelogodišnjeg turizma posebnih interesa (za razliku od visoko sezonalnog masovnog turizma). Ovaj projekt predstavlja stoga realizaciju velikog broja aktivnosti iz intervencijske logike, ali potiče preuzimanje liderske pozicije Dubrovnika u pripremi, prijavi, sufinanciranju iz instrumenta za oporavak i realizaciji projekta koji će osigurati bolju prometnu povezanost Dubrovnika, kao i cijele Jadranske Hrvatske, odnosno cijele RH kroz projekt usmjeren brendiranju Dubrovnika, Jadranske RH i RH u cjelini kao cjelogodišnje destinacije održivog, aktivnog turizma posebnih interesa (obrazovni, istraživački, poslovni, nomadski, workation, kulturni, a posebice kreativni – pr. filmska i druga kreativna industrija, sportsko-rekreacijski, pustolovni, senior, zdravstveni, ruralni, društveni, ekološki, volonterski i drugi oblici turizma itd.). Ovo podrazumijeva i uspostava integriranog višerazinskog modela upravljanja razvojem destinacija na načelima održivog i odgovornog turizma uključuje uspostavu destinacijske menadžment organizacija na lokalnim, aglomeracijskim, županijskim, makroregionalnim i nacionalnim razinama, inovativnih destinacijskih menadžment kompanija, izgradnju kapaciteta i aktivnu participaciju svih dionika (stanovnika,</p>	<p>međunarodnu suradnju, stručni tim PPG! te drugi suradnici po potrebi</p> <p>Partneri: Vlada RH, Ministarstvo turizma i sporta, MGZO, MRRFEU, HTZ, obrazovni, privatni i civilni sektor, GSTC, ostali zainteresirani gradovi i regije na području RH, Jadransko-jonske regije, Mediterana i EU, UNWTO, UNESCO, UN PAP RAC</p>	<p>P7.3. Realizacija projekta</p>	<p><i>Izvori:</i> ESIF, javno-privatno-civilna partnerstva, financijski instrumenti sukladno izboru projekata i optimalnih modela ulaganja</p>	
---	--	--	-----------------------------------	--	--

	<p>posjetitelja, inbound i outbound turističkog sektora, ostalih dionika javnog, civilnog i privatnog sektora koji doprinose održivosti turizma) u suradnji sa svim zainteresiranim dionicima s naglaskom na promicanju održive, sigurne i zdrave vremenske i prostorne distribucije turističkih učinaka. Cilj projekta jest potaknuti sustavan pristup razvoju održivog i odgovornog turizma, okupljanju domaće i svjetske struke, te preuzimanju leaderske pozicije Grada Dubrovnika (kao perjanice hrvatskog i svjetskog turizma) i same Republike Hrvatske u ostvarenju ciljeva održivog razvoja Dubrovnika, svih uključenih destinacija uključenih u partnerstvo projekta te RH u cjelini. U međuvremenu je iskaz interesa za uključnje u ovaj projekt u svojstvu partnera iskazalo i Globalno vijeće za održivi turizam u uskoj suradnji sa svojim članicama, te sukladno standardima UNWTO-a. Ovim se potiče pozicija Dubrovnika kao centra izvrsnosti za održivi, odgovorni i otporni turizam što doprinosi ciljevima brendiranja, ali i razvoja Dubrovnika kao sveučilišnog, znanstvenog i IRI centra.</p>				
<p>P8. Projekt <i>Dubrovnik ko-kreativni grad – središte tehnopolisa za filmsku, gejmning i dr. kreativne i kulturne industrije</i></p>	<p>Ovaj projekt proizlazi iz gotovo svih prioriteta Akcijskog plana ovog Programa, <i>Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a i „Starim gradom Dubrovnikom“</i> i <i>Procjene održivosti destinacije Globalnog vijeća za održivi turizam</i>, te strategiju i planske dokumente pametne specijalizacije RH jer objedinjava ciljeve dobrog upravljanja, diversifikacije i razvoja pametne, inovativne/kreativne, održive, uključive, otporne i regenerativne lokalne ekonomije temeljene na suvremenim politikama digitalne, zelene i inovacijske tranzicije te je usmjeren razvoju kreativnih i kulturnih sektora, a posebice filmske i gejmning industrije kroz razvoj kreativnih i IKT industrijskih zona i poduzetničkih potpornih infrastruktura na području Grada Dubrovnika i urbane aglomeracije, ali i suvremenog, pristupačnost i kvalitetnog života, rada, odmora i stanovanja kroz programe poticajne stambene stanogradnje i dobrog upravljanja naseljima, javnim, komercijalnim i drugim sadržajima po uzoru na slične primjere u svijetu (pr. Coin Street u Londonu). Projekt predlaže primjenu inovativnih koncepata naselja višestruke inteligencije usuglašene s politikama Europske unije i programom Europske komisije Novi europski Bauhaus koji povezuje inovacije, kreativnost, kulturu, znanost, tehnologiju, okoliš i održivi razvoj. Projekt uključuje programe višenamjenskih javnih prostora, urbanih vrtova, društveno-kulturnih, IRI, posjetiteljskih i dnevnih centara, sportsko-rekreacijske i dr. infrastrukture.</p>	<p>Nositelj: Grad Dubrovnik, UO za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša</p>	<p>P8.1. Izrada liste prioriternih ulaganja s definiranjem optimalnog modela ulaganja i financiranja s naglaskom na zaštitu javnog interesa, interesa stanovnika i lokalnog gospodarstva P8.2. Priprema ključnih podloga (imovinsko-pravno, tehnička dokumentacija, studije izvedivosti, studije utjecaja na okoliš...) P8.3. Objava javnih natječaja P8.4. Realizacija ulaganja</p>	<p>P8.1. 247.500,00 Kn P8.2. Sukladno listi odabranih projekata P8.3. Sukladno listi odabranih projekata P8.4. Sukladno listi odabranih projekata</p> <p><i>Izvori:</i> Javno-privatno-civilna partnerstva (npr. DPDS), ESIF, financijski instrumenti sukladno izboru projekata i optimalnih modela ulaganja</p>	<p>P8.1. 2021. P8.2. 2022. P8.3. 2023. P8.4. 2025.</p>

Provedbena struktura i kontakti Programa Poštujmo Grad

Provedbeni tim Programa Poštujmo Grad! ima sljedeću inicijalnu provedbenu strukturu koja će se s početkom realizacije provedbe i pokretanjem financiranja provedbe iz EU fondova nakon usvajanja dodatno proširiti:

Programska struktura se može dinamički razvijati i prilagođavati potrebama sukladno dinamici razvoja i realizacije Programa i povećanja složenosti i brojnosti programskih i projektnih zadaća.

Komunikacija vezana za Program po svim pitanjima od interesa za njegov razvoj i provedbu može se usmjeriti na sljedeće adrese:

Mato Franković, voditelj Programa
E-pošta: gradonacelnik@dubrovnik.hr
Jelka Tepšić, zamjenica gradonačelnika, programska koordinatorica
E-pošta: jtepsic@dubrovnik.hr
Tel: +385 (0)20 351 800 Faks: +385 (0)20 321 528
Grad Dubrovnik, Pred Dvorom 1, 20 000 Dubrovnik

Ranko Milić, stručni voditelj Programa
E-pošta: ranko.milic@eupolisgrupa.hr
Telefon: +385 (0)21 566 864
Fax: 385 (0)21 566 869
Eupolis grupa d.o.o., Sjedište: Mosečka 108, 21000 Split
Ured: Ruđera Boškovića 20/II, 21000 Split

Na kraju, ovim putem zahvaljujemo svim članovima Savjetodavnog vijeća, tematskih radnih skupina, kao i svim tijelima, organizacijama i pojedincima iz javnog, privatnog i civilnog sektora koji su svojim vrijednim prijedlozima, primjedbama, idejama i inicijativama doprinijeli, doprinose ili će doprinijeti unapređenju i realizaciji ovog Akcijskog plana na dobrobit svih stalnih, povremenih i privremenih stanovnika Dubrovnika, svih subjekata koji u njemu djeluju ili s njim surađuju, kao i svih onih kojima je istinski stalo do održive, uključive i prosperitetne sadašnjosti i budućnosti Dubrovnika, dubrovačkog turizma i svih njegovih dionika.